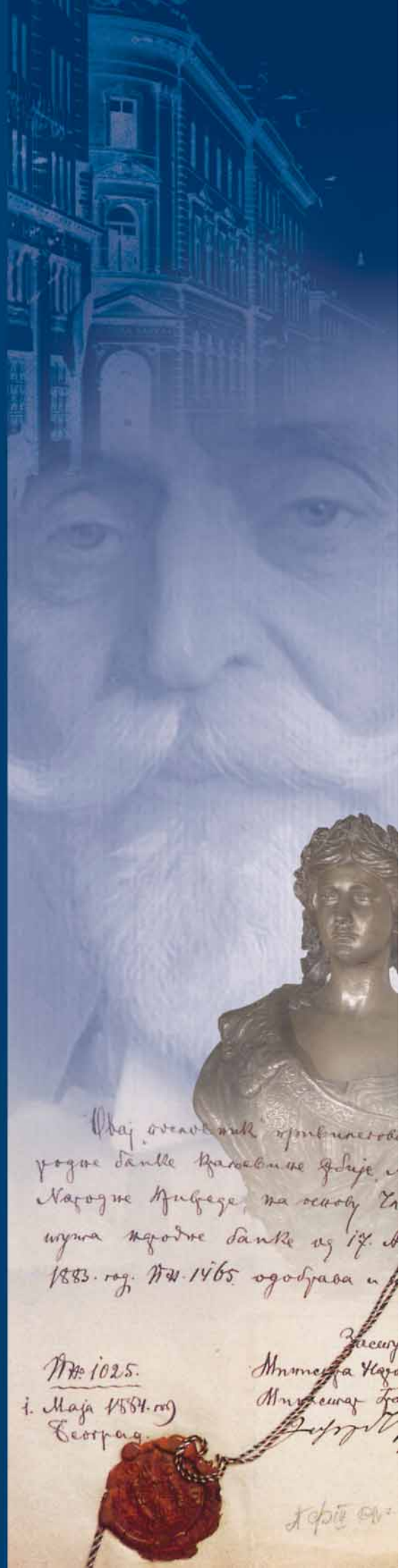

Годишњи извештај 2004

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Годишњи извештај
2004

Уводна реч гувернера

За Народну банку Србије година 2004. била је јубиларна година. Свечано обележавање 120 година од њеног оснивања била је прилика да се сви заједно подсетимо колики значај је у прошлости ова институција имала у развоју српске државе, пре свега као гарант и чувар домаће валуте, али и колико значајну улогу Народна банка има данас као независна институција са високим кредибилитетом, чији је задатак да кроз стабилан монетарни систем, транспарентан и развијен банкарски и финансијски сектор створи основ за дугорочно одржив раст и развој националне економије.

Један од кључних задатака на њом плану током 2004. обављен је успешним обнављањем програма са Међународним монетарним фондом о спровођењу актуелног годишњег финансијског аранжмана. Одбор директора Међународног монетарног фонда је у јуну 2004, после десет месеци, окончао прве разматрање спровођења економског програма и одобрио повлачење две кредитне иранше у укупном износу од око 147 милиона долара, док је четврто разматрање, у децембру, завршено такође позитивном оценом и повлачењем још једне иранше у износу од око 92 милиона долара. У јулу је постигнут и споразум о реструктурирању дуга према вериоцима Лондонског клуба, у чему је Народна банка имала кључну улогу. Споразумом је одобрен отпис око 62 одсто њено садашње вредности дуга и замена преосталог дуга Републике Србије за обвезнице које ће бити издати у укупном износу до 1.080 милиона долара, са чиме се до сада сагласило 95 одсто верилаца Лондонског клуба. Захваљујући успешном реализовању споразума са Међународним монетарним фондом и договора са Лондонским клубом, као и добијању међународног кредитног рејтинга земље (Б+ од Standard and Poor's-a), Србија се у прошлој години вратила на међународно финансијско тржиште. Уз то, удео њеног дуга земље у бруто домаћем производу, упркос релативно високом њеном износу коришћених средњорочних и дугорочних кредита и депресијацији долара у односу на евро, смањен је у 2004. управо захваљујући отпису дуга према Лондонском клубу верилаца.

Главне карактеристике економског окружења у 2004. години биле су, већи од очекиваног, раст бруто друштвеног производа од 7,5 одсто, али

и повећање дефицита текућег платног биланса и инфлације, чија је годишња стопа од 13,7 одсто премашила планирану. Распу инфлације највише је допринео скок цена нафте и примарних производа на светском тржиštu, коришћење диспаритета цена енергента и јавних услуга, као и распу реалне изражње. На екстерне факторе инфлације Народна банка није могла да утиче. Што се домаће изражње тиче, умерено рестриктивна монетарна политика која је вођена у 2004. није могла да има пуне ефекте у условима превисоке укуне јавне потрошње. И поред смањења првобитно пројектованог фискалног дефицита, консолидовани јавни расходи у прошлој години учествовали су са 47,4 одсто у бруто домаћем производу. Неопходност додатног фискалног прилагођавања и одлучног реструктурирања јавних предузећа, редуковања изражње и дефицита текућег платног биланса, који је у прошлој години достигао 15,6 одсто бруто домаћег производа, захтевају у 2005. години дојунске и целовите макроекономске мере како би се повећао извоз, избегло претерано задуживање у иностранству и смањили инфлаторни притисци.

Девизне резерве Народне банке Србије на дан 31. децембра 2004. године износиле су 4.244,7 милиона долара, што представља повећање од 694,6 милиона долара, или 19,6 одсто. Такав распу потврђује изразиту стабилност девизних резерви Народне банке као основе за вођење политике стабилног курса динара. У прошлој години Народна банка је наставила са политиком руковођено флукуирајућег курса динара, имајући у виду остварење свој примарног циља – ниске и стабилне стопе инфлације, као и средњорочно одрживе платно-билансне позиције земље. Динар је у 2004. реално дејресирао према евр за 3,8 одсто, што је представљало подршку извозу Србије на тржиште Европске уније, али је истовремено потврђено и да главни проблеми српског извоза нису везани за курс и ценовну конкурентност, већ за друге неценовне факторе. То уједно значи да виша стопа дејресације курса динара према евр од остварене у 2004. години не би допринела значајнијем и трајнијем повећању извоза, али би зато проузроковала пораст инфлације.

На крају прошле године у банкарском сектору Србије пословале су 43 банке – 11 у већинском власништву страних акционара, 18 са претежно приватним капиталом и 14 у већинском власништву Републике Србије. Дејоцини потенцијал банака је у 2004. повећан за више од 90 милијарди динара, или 40,3 одсто, а банке су кредитну активност повећале за 114.271 милион динара, или 47,1 одсто, усмеривши своје пласмане пре свега ка привреди и становништву.

Активност Сектора контроле Народне банке у прошлој години биле су оријентисане на стиктну примену законитости у власничкој трансформацији банака и на сиречавање њихове сумњиве доконтализације. У циљу веће транспарентности и утврђивања стварног власништва над банкама, извршена је детаљна анализа акционарске структуре свих банака, како би се идентификовали крајњи власници – физичка лица. Током године, знатно је унапређена база

података, као и начин извештавања банака, а у оквиру бонитетне контроле банака почео је да се развија метод ране процене ризика. Народна банка је у 2004. једној банци одузела дозволу за рад и донела решење о њеној ликвидацији, а према двома банкама решења о испуњењу услова за отварање стечајног поступка. Са свим тим активностима Народна банка се припремила за наставак реструктурирања банкарског сектора, који ће кроз приватизацију, налагање страних парћера, укрупњавање и докапитализацију обележити ову годину.

У области надзора над обављањем делатности осигурања, што је у јуну прошле године добила као нову надлежност, Народна банка је била принуђена да увођење законитости и финансијског реда зајочне "снимањем" стварног стања и доношењем одговарајуће правне регулативе, укључујући и Нацрт закона о обавезном осигурању у саобраћају. Извршене су неопходне посредне контроле пословања осигуравајућих друштва, затим непосредне контроле њиховог пословања за 2003. годину и првих шест месеци прошле године, као и циљане контроле код повезаних правних лица. На основу тога, у 2004. години осам осигуравајућих друштва изгубило је дозволе за рад и предложено је покретање поступка за њихову ликвидацију, док су три друштва за осигурање сама донела одлуку о престанку рада. У надзору над делатности осигурања Народна банка ће се руководити истим принципима као и у банкарском сектору – јуном транспарентношћу, поштовањем закона, заштитом средстава осигураника и финансијским јачањем осигуравајућих друштва уз странешке парћере.

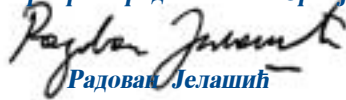
Народна банка је у прошлој години на сопственом примеру показала како треба да се спроводи неопходна рационализација у државним институцијама. На крају прошле године у радном односу у Народној банци било је 4.081 запослени, што значи да је током 2004. број запослених смањен за 1.268, или 23,7 одсто. То смањење извршено је првенствено на основу споразумног престанка радног односа између запослених и Народне банке, што је подразумевало и исплату одговарајућег отпремнина. Управо захваљујући томе, Народна банка је успела да, поред повећања просечних плата, масу зарада у овој години задржи на истом нивоу као у 2004. години, иако су се њене надлежности знатно прошириле.

Оно што сматра неопходним код банака – да стално унапређују стручна знања и квалитет управљања и пословања – Народна банка настоји да спроводи у "својој кући", стручно усавршавајући, кроз новоосновану Академију за банкарство и финансије, своје младе кадрове. Окружним стоголовима, семинарима и стручним расправама о кључним економским питањима, које је, у прошлој години, организовала са Академијом за банкарске кадрове, Народна банка је потврдила своју трајну одређеност да не буде само носилац реформи већ и водећа институција, која ће, високо вреднујући стручност и знање, стварати услове за модеран развој банкарског и финансијског сектора Србије.

У пресудном моменту транзиције, у коме се налази Србија, битно је да неопходни даљи реформски иницијативи не смеју бити жртвовани због краткорочних конјунктурних циљева. Свако одлагање реформи само би додатно мултипликовало ионако већ нарасло незадовољство и излаз је искључиво у предузимању још бржих и одлучнијих конкретних корака да се реформе спроводе до краја. У власничкој трансформацији, не само у банкарском сектору већ и у целокупној привреди, главни циљ за земљу не сме бити искључиво висина приватизационих прихода, већ пре свега квалитет, узлед и стваралачко опредељење потенцијалног инвеститора. Имајући у виду да су најбоља предузећа у великој мери већ приватизована и да су остала она са негативним капиталом, убудуће у њиховој власничкој трансформацији кључну улогу мораће да добије спровођење институционалних реформи и ликвидације. Предстоји нам редефинисање улоге државе у економском животу, завршетак приватизације банака, затим убрзање законодавне активности која ће заокружити икономске реформе амбијентом и, наравно, спремношћу да се усвојени закони безрезервно спроводе.

Народна банка Србије ће у савременим условима потврдити улогу коју је као институција имала у целој својој историји – да указује на неопходне процесе, покреће их и да сама предузима неконвенционалне мере, али искључиво и увек у циљу дугорочно одрживог привредног раста и развоја земље – деловаће, дакле, у складу са својом традицијом дугом 120 година.

Гувернер Народне банке Србије

Радован Јеленц

Прослава јубилеја Народне банке Србије

Народна банка Србије обележила је у 2004. години 120 година свог постојања. Обележавање јубилеја зайочео је 7. априла промовисањем две вредне монографије «Народна банка 1884-2004» и «Новчанице Народне банке 1884-2004» које је издао Југословенски преглед.

Централна прослава пољ јубилеја одржана је 11. јула у Југословенском драмском позоришту, у присуству бројних гостију из земље, међу којима су били представници Владе и Парламента, досадашњи гувернери и друге личности из јавног и друштвеног живота, зајим представника дипломатског кора, као и гостију из иностранства, међу којима су били председник Међународне финансијске корпорације и пошпредседник Светске банке задужен за развој приватног сектора Петер Војке и представници европских централних банака. У оквиру прославе приказан је документарни филм о историји Народне банке и изведена премијера позоришне представе Душана Ковачевића «Динар по динар», у којој је приказано више од једног века стварања, очувања и развоја српске централне банке и националне валуте.

Поред ошварања сталне музејске поставке вредне нумизматичке збирке новца, који је настао и био употребљаван на тлу Србије од четвртог века п.н.е. до данас, и издавања пригодног кованог новца, поводом свог јубилеја Народна банка издала је, 28. октобра, и серију пригодних поштанских марка, са ликом Ђорђа Вајферта, гувернера Народне банке Краљевине Србије и мошвом зграде Народне банке, номиналних вредности 16 и 32 динара.

Стална нумизматичка поставка Народне банке Србије

Гувернер Радован Јелашић са почасним гостом Петером Војкеом (IFC)

Премијера позоришне представе Душана Ковачевића «Динар по динар»

Централна прослава јубилеја одржана је у Југословенском драмском позоришту

САДРЖАЈ

ОРГАНИЗАЦИОНЕ ШЕМЕ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	11
МАКРОЕКОНОМСКА КРЕТАЊА	17
АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ	35
МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА	37
КУРС ДИНАРА И ДЕВИЗНЕ РЕЗЕРВЕ	63
ОДНОСИ СА ИНОСТРАНСТВОМ	77
БАНКАРСКИ СЕКТОР И НАДЗОР БАНАКА	97
НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА	111
ПЛАТНИ ПРОМЕТ	129
ПЛАТНИ БИЛАНС	135
НАЦИОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА ПЛАТНЕ КАРТИЦЕ	145
ЕМИСИЈА НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА	151
ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНА АКТИВНОСТ	157
ИНФОРМАЦИОНА ТЕХНОЛОГИЈА	161
ОРГАНИЗАЦИОНЕ И КАДРОВСКЕ ПРОМЕНЕ	165
ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА	171
ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ	175

РУКОВОДСТВО

НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2004)

ГУВЕРНЕР

Радован Јелашић

ВИЦЕГУВЕРНЕР

Диана Драгутиновић

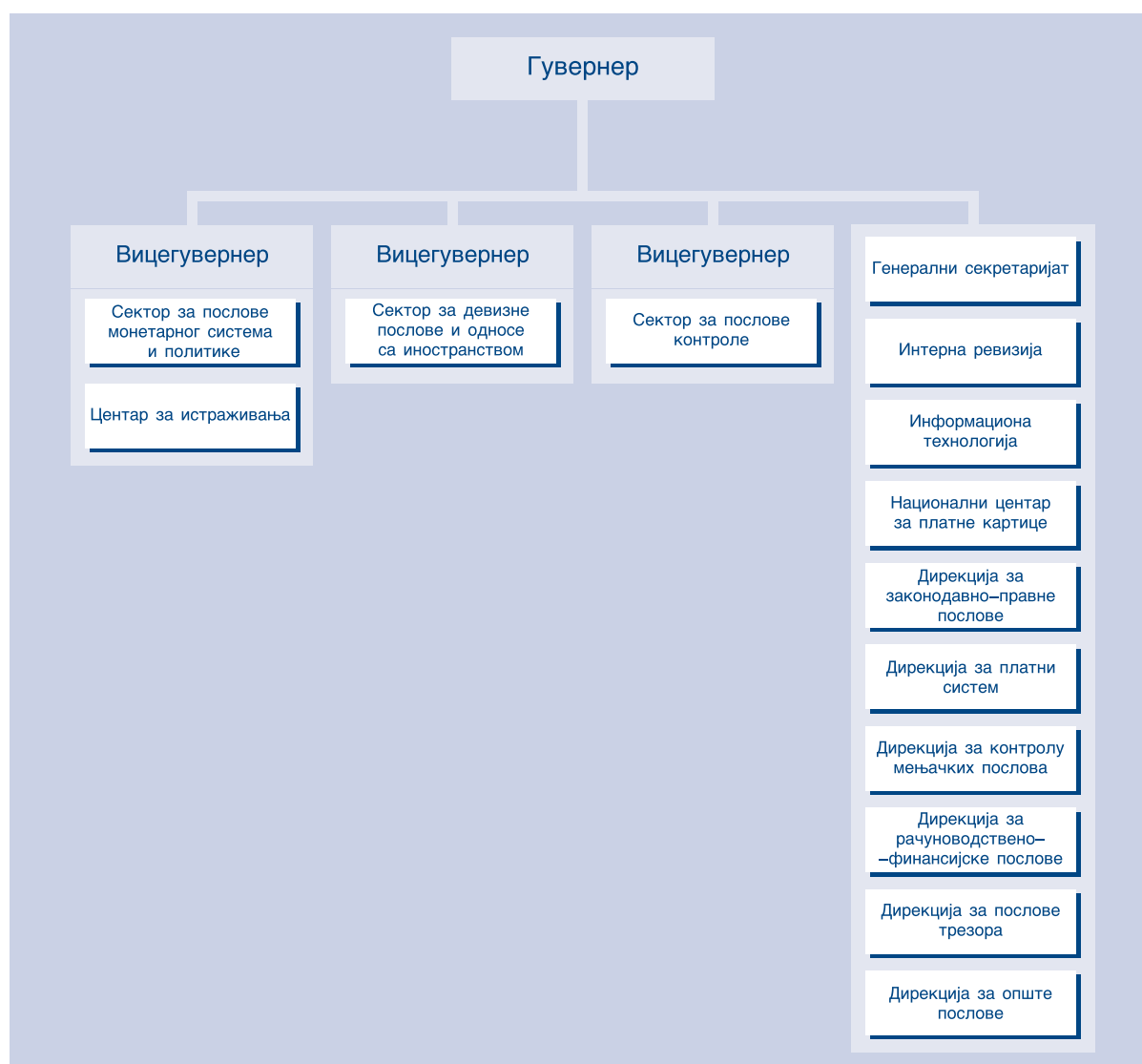
ВИЦЕГУВЕРНЕР

Ана Глигоријевић

ВИЦЕГУВЕРНЕР

Дејан Симић

ОРГАНИЗАЦИОНА ШЕМА СЕДИШТА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2004)

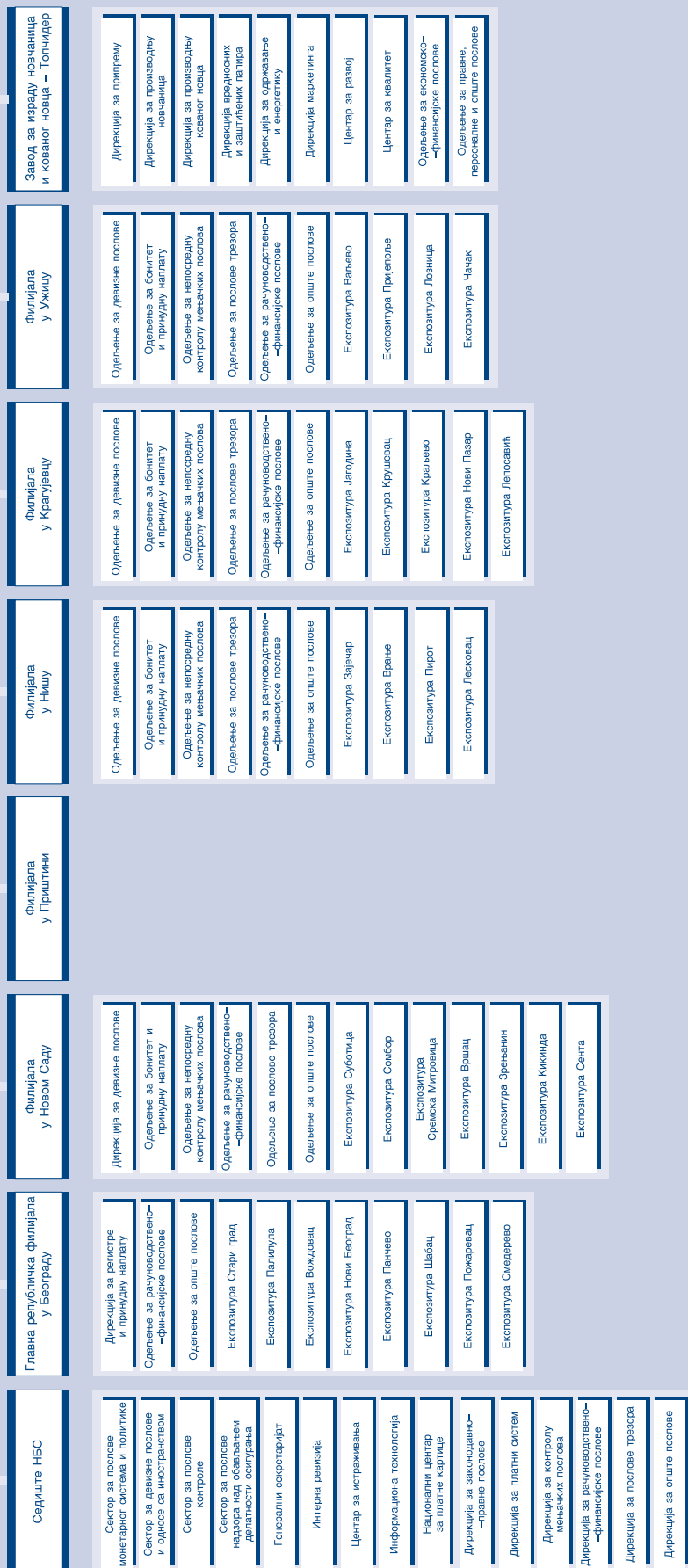
ОРГАНИЗАЦИОНА ШЕМА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2004)

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

О с н о в н е о р г а н и з а ц и о н е ј е д и н и ц е

Специјализована организација

МАКРОЕКОНОМСКА КРЕТАЊА

ОПШТЕ ОЦЕНЕ МАКРОЕКОНОМСКИХ КРЕТАЊА	18
КРЕТАЊЕ ЦЕНА	20
ПРИВРЕДНА АКТИВНОСТ И ЗАПОСЛЕНОСТ	23
ПРИВРЕДНА АКТИВНОСТ	23
ЗАПОСЛЕНОСТ	28
ДОМАЋА ТРАЖЊА И ЈАВНИ СЕКТОР	29
ЗАРАДЕ ЗАПОСЛЕНИХ	29
ЈАВНА ПОТРОШЊА	31
ИНВЕСТИЦИЈЕ	31
ПРОМЕТ У ТРГОВИНИ	33

Опште оцене макроекономских кретања

Макроекономска ситуација у Републици Србији у 2004. години била је побољшана у односу на 2003. Наиме, укупна **економска активност** је током 2004. имала растућу тенденцију, што се огледало у повећању реалног бруто домаћег производа од око 7,5%, индустријске производње од 7,1% и пољопривредне производње од 19,8%, као и у повољним кретањима у сектору услуга. Повећане су такође девизне резерве земље на ниво од 5,15 милијарди долара, а реални ефективни девизни курс динара није битније промењен. **Инфлација** је била изнад пројектованог нивоа, услед екстерних поремећаја (скока цена нафте и других производа на светском тржишту) и утицаја унутрашњих фактора (корекције наслеђених диспаритета цена и појачане реалне ефективне тражње).

Укупна потрошња и увозна тражња расле су брже од раста домаће понуде. То је допринело продубљавању структурних дебаланса, а одразило се на пораст дефицита спољне трговине и текућег платног биланса.

Раст општег нивоа цена изнад пројектованог није елиминисан и поред предузетих ограничавајућих мера монетарне политике. Раст цена на мало, мерено од децембра до децембра, износио је 13,7%. При том је евидентиран бржи раст цена у гранама где су исправљани њихови диспаритети (у области природних монопола) у односу на раст базних цена које се формирају према условима тржишта. Повољна је чињеница што су **јединични трошкови рада** у индустрији реално опали за 1,7% (у прерађивачком делу индустрије за 4,1%), будући да је производња била осетно повећана (за 7,1%), а запосленост смањена (за 6,9%). То је неоспорно допринело јачању ценовне конкурентности индустрије и привреде.

Запосленост је у 2004. години имала минималан пораст. Према подацима Републичког завода за статистику, крајем децембра 2004. у Републици Србији је било 2.025,8 хиљада запослених лица, што у односу на крај 2003. представља повећање од 0,3%. И поред тога, порастао је и регистровани број незапослених лица, који је, према подацима Националне службе за запошљавање, са 944,9 хиљада крајем 2003. године повећан на 969,9 хиљада крајем 2004. Мерено односом броја незапослених према збиру броја запослених и незапослених, стопа незапослености је крајем године износила 32,4%. Међутим, према резултатима Анкете о радној снази Републичког завода за статистику, стварна стопа незапослености је

знатно нижа и износи 18,5%. Та разлика је последица великог броја нерегистрованих запослених.

Спољнотрговински биланс, као и биланс робе и услуга и **текући платни биланс**, забележио је велики пораст дефицита у 2004. у поређењу са претходном годином. У истом периоду повећана је и девизна ликвидност, будући да је дошло до пораста девизних резерви Народне банке Србије. **Дефицит биланса** спољне трговине повећан је са 4.618 милиона долара у 2003. години на 7.047 милиона долара, или за 52,6%. Регистровани **извоз робе** је повећан са 2.755 милиона долара у 2003. на 3.701 милиона долара (34,3%), а **увоз робе** са 7.473 милиона долара на 11.139 милиона долара (49,0%). Услед споријег раста извоза у поређењу са растом увоза, опала је покривеност увоза извозом, са 36,9% у 2003. на свега 33,2% у 2004. **Дефицит текућег платног биланса** повећан је са 1.757 милиона у 2003. на 2.926 милиона долара у 2004, или за 66,5%. То ће свакако захтевати додатне мере макроекономске политике у циљу његовог поступног смањивања у 2005. години, како би се избегло претерано девизно задуживање у иностранству.

Процењује се да је **укупан платни биланс** у 2004. имао суфицит од 694 милиона долара, што је једнако повећању нивоа девизних резерви којима рукује Народна банка Србије. За тај износ је, наиме, дефицит текућег платног биланса земље био мањи од суфицита биланса кредитно-финансијских трансакција са иностранством и суфицита ставке грешке и пропусти. Увођење пореза на додату вредност почетком 2005. године условило је да у току четвртог тромесечја, а посебно у децембру 2004, дође до високог раста робног увоза, што је битно одредило обим трговинског и текућег дефицита платног биланса.

Девизне резерве Народне банке Србије су на дан 31. децембра 2004. године износиле 4.244,7 милиона долара, што представља повећање од 694,6 милиона долара, или 19,6% у односу на крај 2003. Најзначајнији **прилив** у девизне резерве Народне банке Србије у току године остварен је: по основу мењачких послова, у нето износу од 1.849,0 милиона долара, по основу обављања платног промета са Црном Гором и Косовом и Метохијом, у износу од 475,1 милиона долара, по основу кредита Међународног монетарног фонда (243,7 милиона долара) и осталих међународних финансијских институција (199,8 милиона долара), затим по основу обавезног издвајања пословних банака дела средстава нове девизне штедње (132,6 милиона долара) и обавезне резерве (127,5 милиона долара), као и по основу донација (80,4 милиона долара). Народна банка Србије је у току 2004. године, поред **подмиривања тражње за девизама** на Међубанкарском девизном тржишту (1.968,7 милиона долара нето), наставила да редовно сервисира обавезе по основу старе девизне штедње и зајма за привредни развој (257,2 милиона долара), плаћања главнице по раније одобреним кредитима Међународног монетарног фонда (235,7 милиона долара), као и доспеле обавезе према осталим међународним финансијским институцијама (214,4 милиона долара).

Стање спољног дуга Србије на крају децембра 2004. износило је 14.099 милиона долара. Посматрано по рочности, 92,9% (или 13.100,1 милион долара) чини дугорочни спољни дуг, док се остатак односи на

краткорочни дуг (или 998,6 милиона долара). Од укупног спољног дуга 68,5%, или 9.655,5 милиона долара, представља дуг државе и државно гарантовани дуг, док је остатак, 4.443,2 милиона долара, дуг приватног сектора (без државне гаранције). Посматрано по секторима, 56,6% спољног дуга односи се на дуг Владе Републике Србије, 8,4% чини дуг по коме је Народна банка Србије дужник, 12,4% представља спољни дуг банака, а 22,6% дуг предузећа.

Нова девизна штедња је 31. децембра 2004. године достигла износ од 1.428,9 милиона евра. Позитивно је то што је, посматрано по рочности, крајем године порасло учешће штедње са дужим терминима рочности у односу на удео штедње по виђењу.

Основни макроекономски ризици, са становишта њиховог ефектуирања, у 2004. години били су кретања на светским тржиштима, релативно низак кредитни и инвестициони рејтинг региона, а посебно наше земље, као и застој у процесу структурног прилагођавања (приватизације). Охрабрује чињеница што је значај неких ризика у 2004. години релативно смањен (поправља се рејтинг и убрзава приватизација). Будући да су ти ризици делимично под утицајем носилаца економске политике, и у 2005. години се очекује смањење њиховог релативног утицаја на макроекономска кретања и стабилност.

Од кретања на светским тржиштима на тржишну стабилност, привредни раст и финансијску позицију земље издваја се утицај цена сирове нафте и основних метала, као и кретање каматних стопа међувалутних односа.

Кретање цена

Инфлација је у 2004. години била виша од пројектоване. Према подацима званичне статистике, стопа инфлације, мерена ценама на мало, износила је 13,7% (мерено децембар на децембар), према пројектованих 8,5%. При том је просечан међугодишњи раст цена на мало износио 10,1%. Иако је током године вођена чврста монетарна политика, инфлација је премашила предвиђене оквире. Шокови на светском тржишту нафте и других примарних производа узроковали су раст цена тих производа, што се одразило на укупан ниво цена, и цена нафтних деривата директно и цена великог броја производа и услуга индиректно. Убрзању инфлације такође је допринело знатно кориговање цена које су под административном контролом, што је делимично последица одлагања њихових корекција у 2003. години. Раст цена произвођача индустријских производа од 12,0% (мерено децембар на децембар), као и раст цена пољопривредних производа од 10,4%, знатно виши него у 2003, такође је структурно утицао на раст цена на мало.

У оквиру укупног раста цена на мало (13,7%), цене робе су порасле за 12,8%, а цене услуга за 16,1%. Највећи раст оствариле су следеће групе производа: свежа јаја (45,3%), свеже месо (34,8%), кобасичарски производи (29,7%), прерађено млеко (27,8%), сезонско свеже поврће

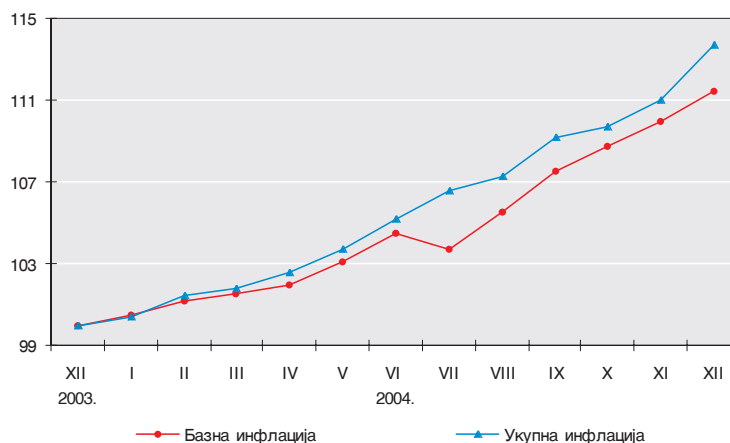
(27,7%), течна горива и мазива (26,9%), грађевински материјал (19,7%) и др. У оквиру услуга, највише су порасле цене обавезног осигурања аутомобила (37,1%), превоза путника (30,4%), услуга образовања (19,5%), дела личних услуга (берберско-фризерске услуге, прање и шивење одеће), као и комунално-стамбених услуга (12,7%).

Пад цена на мало забележен је код следећих група производа: свежег поврћа, млевеног и љуштеног жита, мушке и женске одеће, радио-пријемника, посуђа и прибора за јело, лекова и др.

Укупној стопи раста цена на мало цене робе су допринеле са 9,3, а цене услуга са 4,4 процентна поена.

Посматрано по тромесечјима, општи ниво цена имао је растућу тенденцију – у првом је износио 1,8%, у другом 3,3%, у трећем 3,8%, да би у четвртном достигао знатно већи раст од пројектованог, и износио је 4,4%. Највеће месечне стопе раста инфлације забележене су у јуну и јулу, по 1,4%, септембру 1,7% и децембру 2,5%. У тим месецима вршене су корекције цена електричне енергије и горива, као и веће корекције цена саобраћајних услуга (у децембру).

Кретање базне и укупне инфлације
(индекси, децембар 2003 = 100)

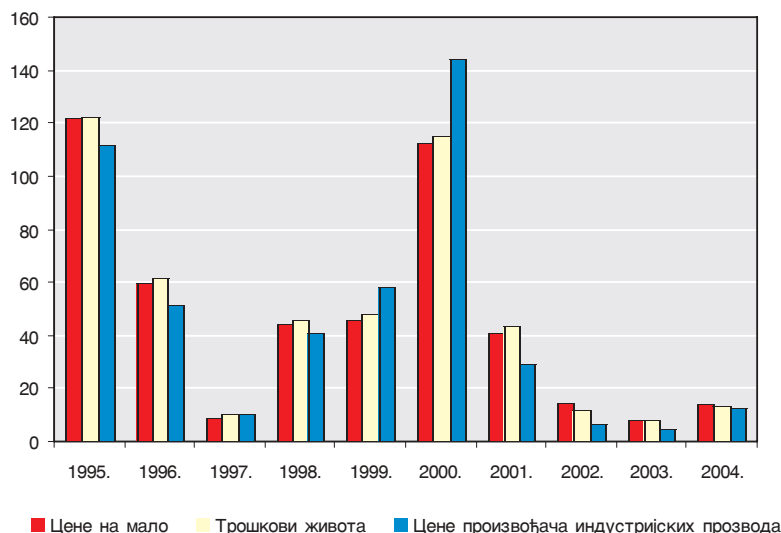
Извор: Народна банка Србије и Републички завод за статистику.

Цене производа и услуга које се формирају слободно на тржишту расле су спорије од укупног индекса цена на мало. Наиме, **базна инфлација** је у 2004. години била нижа од укупне и износила је 11,5% (мерено децембар на децембар). Као и у случају укупне инфлације, посматрано по тромесечјима, њен највиши раст је остварен у четвртном, а најнижи у првом тромесечју. Базна инфлација је допринела са 6,0 процентних поена, или 44%, оствареној укупној стопи раста цена на мало.

Производи и услуге чије су цене регулисане оствариле су раст од 16,2%. Њихово учешће у укупном расту цена износило је 56%, што представља допринос од 7,7 процентних поена укупној стопи раста цена на мало (13,7%). У оквиру ове групе производа и услуга, највећи допринос расту цена имале су цене енергената (електрична енергија, угаљ, погонска горива и бутан-гас). Наиме, учешће ове групе производа у

укупном расту цена износило је 29,8%, што представља допринос том расту од 4,1 процентни поен. Знатан допринос имале су и цене саобраћајних и ПТТ услуга, које су порасле за 20,4%, и у стопи раста цена на мало учествовале су са 15,8% (2,2 процентна поена).

Кретање цена и трошкова живота
(стопе раста у %)

Извор: Републички завод за статистику.

Раст **трошкови живота** је у 2004. години био већи од раста у 2003. (7,8%) и износио је 13,1% мерено децембар на децембар. У оквиру трошкова живота, највећи раст су имали: трошкови саобраћајних средстава и услуга (19,1%), затим трошкови стана (16,6%) и исхране (16,1%). Најспорије су расли трошкови покућства и одеће и обуће. Просечан међугодишњи раст трошкова живота износио је 11,4%.

Цене произвођача у индустрији имале су укупан раст од 12,0%, што је за 7,4 процентна поена више од њиховог раста у 2003. Ипак, као и у тој години, раст цена произвођача у индустрији је био нешто мањи од раста цена на мало. Посматрано по тромесечјима, највећи раст је остварен у другом тромесечју, 3,3%, а најмањи у последњем, 2,0%. Посматрано по намени потрошње, највећи раст су имале цене материјала за репродукцију (15,0%), затим цене робе за личну потрошњу (9,8%), док су најмањи раст имале цене средстава рада (8,0%). У екстрактивној индустрији цене су у децембру, у односу на исти месец претходне године, порасле за 15,0%, док су у прерађивачкој индустрији порасле за 12,0%. У оквиру прерађивачке индустрије, највећи раст цена остварен је у производњи основних метала (44,4%) и производњи кокса и деривата нафте (36,7%). У истом сектору, најмањи раст остварен је у производњи текстила и текстилних производа (3,7%), док у преради коже и производњи предмета од коже није евидентиран раст цена. У сектору производње електричне енергије, гаса и воде цене су порасле за 11,5%. Томе је највише допринео раст цена електричне енергије у јулу, који је знатно утицао на укупан раст цена у индустрији, као и на укупан раст цена на мало.

Цене произвођача пољопривредних производа порасле су за 10,4% у односу на крај 2003. године, што представља умеренији раст у поређењу са растом цена на мало и трошкова живота. Посматрано по тромесечјима, произвођачке цене у пољопривреди забележиле су различита кретања, с тим што су знатан део раста оствариле у првом полугођу. На почетку трећег тромесечја забележено је чак њихово благо смањење, да би на крају тог тромесечја (септембар) био остварен највећи месечни раст, који је достигао 5,6%. У последњем тромесечју поново је забележен благи пад тих цена, пре свега захваљујући рекордном роду кукуруза и индустријског биља, као и бољој снабдевености домаћег тржишта сточарским производима.

Посматрано по групама производа, највећи раст произвођачких цена забележен је код стоке за клање, и то за више од 50%, живине и јаја (21%) и млека и млечних производа (13,1%). Благи раст цена забележен је и код индустријског биља (1,7%). Све остале цене биле су ниже у односу на крај претходне године. Захваљујући добром роду жита, откупне цене ових производа биле су мање за око 30%.

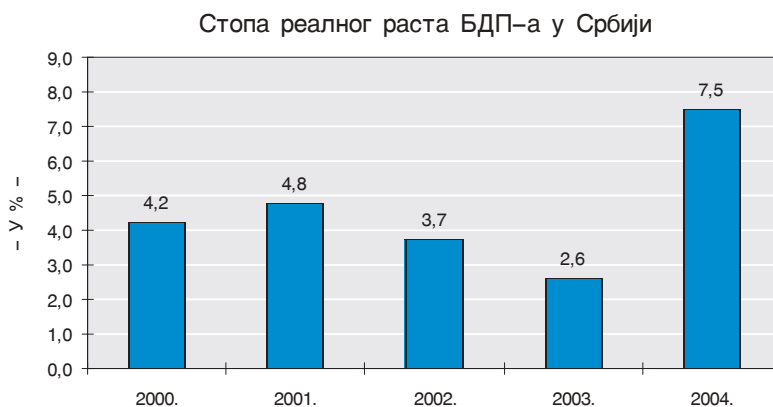
Према проценама пољопривредних стручњака, укупне површине засејане у 2004. години биле су мање за 14% у односу на претходну годину, што ће, свакако, утицати на пољопривредну производњу у 2005. години.

Привредна активност и запосленост

Привредна активност

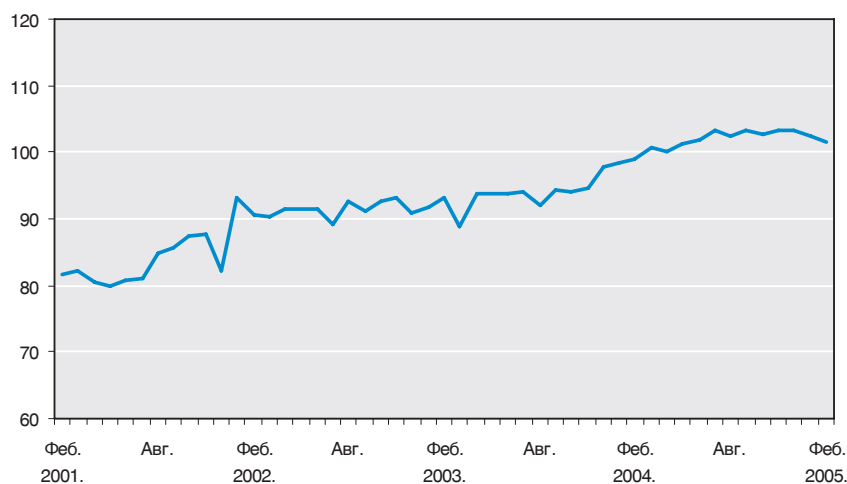
Укупна **економска активност** у Републици Србији је у 2004. години имала растућу тенденцију у односу на кретања у 2003.

Индустријска производња је повећана 7,1%, **пољопривредна производња** 19,8%, промет робе у трговини на мало 17,9% и на велико близу 12%, а порастао је и реални обим активности у грађевинарству, саобраћају и телекомуникацијама.

Извор: Републички завод за статистику.

Композитни индекс економске активности ¹⁾
(индекси, просек 2004 = 100)

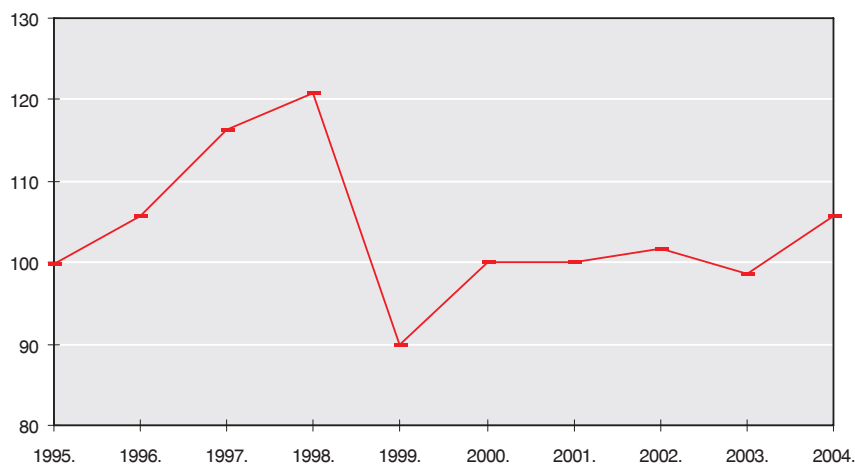

¹⁾ Извршена корекција композитног индекса по два основа: прво, промењен базни пондер и, друго, извршено прилагођавање индикатора пољопривредне производње.

Извор: Народна банка Србије.

Индустријска активност је, након пада од око 3% у 2003. години, у 2004. имала знатан раст, чему је делимично допринео раст реалне ефективне тражње и потрошње на домаћем тржишту, пораст производње у новом приватном сектору, делом узрокован повољном економском конјунктуром на светском тржишту, а делом и ниском статистичком основом у 2003. години итд. Нарочито висок раст физичког обима производње евидентиран је у прерађивачкој индустрији, 9,6%; у екстрактивној индустрији је остварен блажи пад, 0,7%, а у производњи електричне енергије, гаса и воде, евидентиран је минималан пад, 0,1%. Посматрано по месецима, индустријска производња је нарочито расла у првим и последњим месецима године.

Индустријска производња
(индекси 2001 = 100)

Извор: Републички завод за статистику.

У оквиру сектора екстрактивне индустрије, изнадпросечан допринос прирасту производње забележен је у области вађења и брикетирање угља, вађења руда неметала и камена, док је пад производње забележен у области вађења сирове нафте и гаса и вађења руда метала. Посматрано по гранама прерађивачке индустрије, највећи раст евидентиран је у производњи машина и уређаја (43,2%), производњи основних метала (40,9%), производњи канцеларијских и рачунских машина (28,2%), рециклажној индустрији (25,6%), производњи деривата нафте (21,9%), хемијској индустрији (18,2%), дрвној индустрији без намештаја (15,9%), производњи електричних машина и апарата (15,9%) и производњи прецизних и оптичких инструмената (11,2%). У сектору производње и дистрибуције електричне енергије, гаса и воде обим производње је био на приближно истом нивоу као у 2003. години.

Посматрано по наменским групама, остварен је раст у производњи капиталних производа (18,8%), интермедијарних производа осим енергије (16,0%), енергије (1,8%) и трајних и нетрајних производа за широку потрошњу (3,0% и 2,6%, респективно).

Раст пољопривредне производње је у 2004. години био висок. Према подацима званичне статистике, тај раст је достигао 19,8%. Дефицит у размени пољопривредних производа са светом је смањен, а покривеност извоза увозом износи 98%. Позитивним кретањима у пољопривредној производњи допринели су, поред агротехничких мера, повољни климатски услови, који су нарочито погодовали узгоју житарица, индустријског биља, поврћа и воћа.

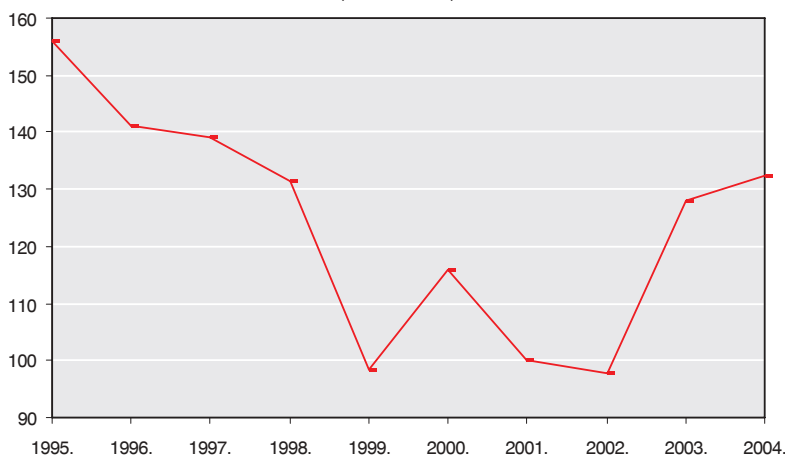
Укупан род пшенице је удвостручен у односу на сушну 2003. годину и износио је преко 2,5 милиона тона, а просечан род је достигао око 4 тоне по хектару. Забележен је такође пораст производње воћа (малина, вишања, трешања, кајсија и грожђа и др.). Производња сунцокрета је повећана за 23,7%. Са 222 хиљаде хектара ораница добијено је 467 хиљада тона семена ове индустријске културе, што представља највећи род сунцокрета забележен код нас. Производња шећерне репе је повећана за 61,9%. Процењује се да укупан род шећерне репе премашује три милиона тона. Од приближно 380 хиљада тона шећера скоро 150 хиљада тона је расположиво за извоз. Рекордни приноси забележени су и у производњи кукуруза, која је повећана за 71,9%. Тржишни вишак кукуруза износи више од милион тона и знатне количине су расположиве за извоз. Извоз већих количина кукуруза може се очекивати од марта и априла 2005. године. Издашни приноси, који достижу и до десет тона по хектару, утицали су да цена ове домаће житарице падне са 13 на свега 5,5 динара по килограму. Опоравак сточарства иде врло споро будући да је сточни фонд девастиран након велике суше у 2003. години. У 2004. години је повећана само производња живине (за 3,9%), док су остале делатности углавном имале стагнирајућу производњу. У четвртој тромесечју дошло је до знатнијег пораста понуде говеда и свиња, чему је највише допринела повећана производња сточне хране. Понуда воћа и поврћа у току године се такође може оценити као задовољавајућа.

Почетак нове пољопривредне године означила је јесења сетва, у којој је доминантно место имала пшеница. Према подацима Републичког завода за статистику, до краја новембра 2004. засејано је 545,7 хиљада хектара обрадивих површина, што је за око 14% мање у односу на претходну годину. Процењује се, међутим, да, иако мање, те површине уз просечне приносе могу осигурати покриће домаћих потреба и обезбедити евентуалне резерве у 2005. години.

Грађевинска активност је у 2004. години била у порасту, али је далеко испод потенцијала привреде Србије, будући да и даље постоје бројне административне баријере за издавање дозвола за градњу у високоградњи (стамбеној и пословној) и другим грађевинским делатностима.

Мерено ефективним часовима рада, грађевинска активност је порасла за 3,5% у односу на претходну годину. Посматрано по тромесечјима, евидентиран је пад грађевинске активности. Наиме, у првом тромесечју је остварен раст од 9,3% у односу на исти период претходне године, у другом је тај раст износио 4,1%, у трећем 2,5%, да би у четвртом грађевинска активност, мерено бројем ефективних часова рада, била на истом нивоу као и у четвртом тромесечју 2003. Исти тренд карактерише и број радника на градилиштима, који је повећан за 3,6%. Истовремено је вредност изведених грађевинских радова номинално повећана за 35,1%, што представља реални раст од 22,7%. Вредност радова извршених у иностранству је смањена за 4%, док је број ефективних часова рада наших радника у иностранству повећан за 2,4%, што указује на смањену продуктивност рада извођача радова у иностранству.

Ефективни часови рада у грађевинарству
(2001 = 100)

Извор: Републички завод за статистику.

Према подацима званичне статистике, изградња нових станова у 2004. години била је на вишем нивоу у односу на 2003. Број завршених станова је повећан за 12,6%, док је површина новоизграђених станова повећана за 5,7%. Један од разлога за то јесте и увођење пореза на додатну вредност (почев од јануара 2005), којим су обухваћени и станови у изградњи, па су

грађевински предузимачи убрзали завршетак радова на објектима до краја 2004.

Почетак рада Корпорације за осигурање стамбених кредита предвиђен је с циљем да се стимулише домаћа станоградња. У плану је да Корпорација осигурава и кредите намењене грађевинским предузимачима, што би требало станоградњу да стимулише и истовремено смањи цене на тржишту некретнина. У наредном периоду по том основу очекује се значајнији раст грађевинске активности, како станоградње тако и нискоградње (изградње и реконструкције саобраћајница и мостоградње).

Укупна саобраћајна активност у 2004. години је била у порасту. Наиме, укупан саобраћај је у односу на 2003. остварио раст од 4,7%, од чега путнички 3,7%, а теретни 9,2%. Посматрано по видовима саобраћаја, речни саобраћај је остварио највећи раст (29,3%), затим железнички (17,0%), цевоводни (12,4%) и авио-саобраћај (9,1%). Пад је евидентиран у друмском саобраћају и износио је 8,7%.

Поштанске активности су оствариле раст од 44,4%. Тако значајан раст је донекле последица ниске статистичке базе, с обзиром на то да је у 2003. години ова врста услуга имала пад од 15%. Телекомуникационе услуге су порасле за 26,3% и тако наставиле растући тренд из претходне године.

Процес реструктурирања свих јавних предузећа, који ће се убрзати у 2005. години, у знатној мери ће се одразити на пословање ЖТП-а и ЈАТ-а. Планирано је одвајање инфраструктуре и споредних делатности од основне делатности тих предузећа.

Туристички промет у 2004. години је како по броју долазака, тако и по броју ноћења био на нешто нижем нивоу него у 2003. Остварено је укупно 2,0 милиона долазака и 6,6 милиона ноћења. Евидентиран је знатан пораст код страних туриста. Наиме, страни туристи су остварили 15,5% више долазака и 7,5% више ноћења у односу на 2003. годину. У истом периоду домаћи туристи су остварили 4,8% мање долазака и 0,6% мање ноћења.

Девизни приход од туризма из године у годину се значајно повећава и кретао се од 20 милиона долара у 2000. години до 221 милион долара у 2004. Око 60% девизних прихода долази од страних пословних људи, због чега је у 2005. години планирано отварање Конгресног бироа.

Планиране субвенције туристичкој привреди из буџета Републике Србије у 2005. години су четири пута веће у односу на 2004, тако да се очекује да ће туризам, као једна од привредних грана са највећим растом (мерено приливом страних туриста), заједно са пратећим делатностима, запослити знатан број људи у наредном периоду. Процес приватизације у области туризма у 2004. години је настављен. Приватизовано је укупно 66 угоститељских и туристичких предузећа. При том, треба нагласити да и даље велики проблем представљају несређени имовинско-правни односи и документација, као и недостатак Закона о денационализацији. Дакле, туризам је једна од привредних грана са неискоришћеним потенцијалима. Оријентација ка убрзаном коришћењу туристичког потенцијала подржана је пројектованом фискалном и макроекономском политиком за 2005. годину.

Запосленост

У 2004. години је, после дуже тенденције опадања, регистровано минимално повећање запослености, као последица високог раста БДП-а и бољег евидентирања запослености.

Према подацима Републичког завода за статистику, крајем децембра 2004. у Републици Србији је било запослено 2.025,8 хиљада лица, што у односу на крај 2003. представља повећање од 0,3%. Просечна запосленост је забележила благи пад (0,1%). Регистровани број незапослених лица је, међутим, према подацима Националне службе за запошљавање, повећан са 944,9 хиљада крајем 2003. на 969,9 хиљада крајем 2004, при чему је највећи део тог пораста остварен крајем године.

Мерено односом броја незапослених према збиру броја запослених и незапослених, стопа незапослености је крајем 2004. године износила 32,4%. Републички завод за статистику објавио је резултате Анкете о радној снази¹⁾ за 2004. годину на проширеном узорку анкетираних домаћинстава (преко 6.700 уместо досадашњих 3.900). Ти резултати су показали да је у 2004. години у Србији било 665,4 хиљаде незапослених и 2.930,8 хиљада запослених лица, тако да је стопа незапослености прошле године износила 18,5%, што је знатно ниже од објављене стопе, израчунате на основу редовних месечних истраживања. Тиме је отклоњен недостатак месечних истраживања, будући да она нису обухватала велики број нерегистрованих запослених.

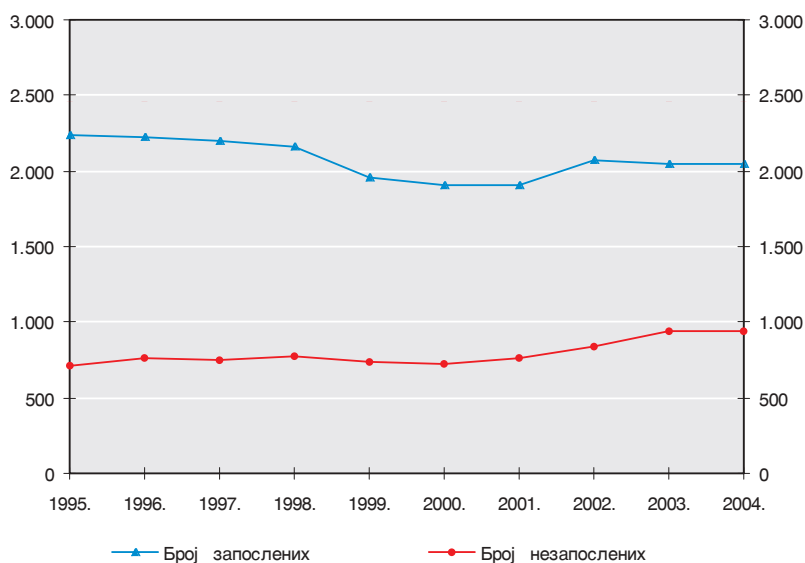
Озбиљан проблем у том контексту јесте то што незапослени чекају посао у просеку најмање четири године, тако да њихова стечена знања застаревају. Узроке овог структурног проблема, осим у недовољно развијеној привреди, треба тражити и у нашем образовном систему, који се споро прилагођава потребама тржишта. При том је карактеристично да чак 36% незапослених нема никакву стручну спрему. Курсеви обуке за разна занимања које организује Национална служба за запошљавање могу ублажити овај проблем када су у питању занимања нижег нивоа стручне спреме, али је за трајно решење проблема структурне незапослености потребно убрзање развоја привреде и реформа образовног система. Око 150 хиљада незапослених старији су од 50 година. Досадашње искуство је показало да ова старосна категорија има велике проблеме при налажењу посла. То је и био разлог што је усвојен закон по коме се послодавци који у 2005. години запосле особу старију од 45 година ослобађају обавезе плаћања свих пореза и доприноса, укључујући и оне из бруто зараде запосленог. То ће трошкове рада за ову старосну категорију умањити за 42,4%. Поред тога, за све новозапослене у 2005. години послодавци ће бити ослобођени плаћања пореза на зараде, који износи 14% бруто зараде.

Процењује се да и даље постоји не тако мали број нерегистрованих запослених лица и оних који су само привидно запослени, при чему око

¹⁾ Истраживање је у потпуности усклађено са препорукама и дефиницијама Међународне организације рада и ЕУРОСТАТ-а.

12% запослених уопште не прима плату. Национална служба за запошљавање процењује да је број стварно незапослених нижи од евидентираног, те да број оних који не раде нигде, па ни на црном тржишту, износи око 500 хиљада. С друге стране, процењује се да ће у 2005. години, услед приватизације, реструктурирања и стечаја предузећа, без посла остати око 50 хиљада људи.

Запосленост и незапосленост
(годишњи просек, у хиљадама)

Извор: Национална служба за запошљавање и Републички завод за статистику.

Дугорочно гледано, успоравање реструктурирања и приватизације државних и друштвених фирми изазива веће штете него корист. У 2004. години, као и у 2003, није било смањења броја запослених у јавном сектору. Напротив, регистровано је њихово повећање у просеку од 0,3%, при чему је једино у јавним предузећима чији је оснивач Република забележен пад запослености, док је у локалним јавним предузећима, државној управи и јавним службама остварен пораст запослености.

Домаћа тражња и јавни сектор

Зараде запослених

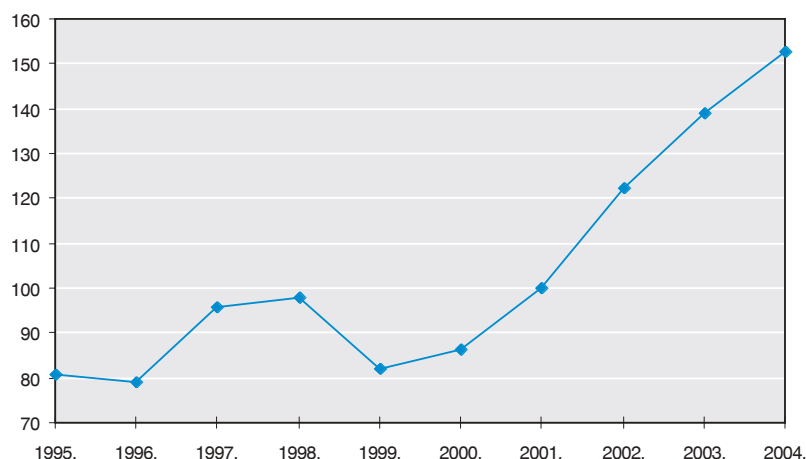
Просечна месечна **нето зарада** у 2004. години износила је 14.108 динара, што је у односу на 2003. више за 22,6%. Реално повећање просечних зарада износи 10,4%. Мада то и даље премашује раст продуктивности, треба истаћи да се тај јаз постепено смањивао током године. Тако је у првом тромесечју међугодишња стопа раста реалних зарада (у односу на исти период претходне године) износила чак 15,9%, у последњем је пала на 6,1%, што приближно одговара расту

продуктивности рада оствареном у 2004. години. Извесно успоравање раста реалних зарада у односу на раст продуктивности рада пожељно је и због неопходности да се висок спољнотрговински дефицит смањи испод нивоа забележеног у 2004, због смиривања инфлације, као и потребе повећања домаћих и привлачења страних директних инвестиција. С друге стране, процењује се да би пад реалних зарада, барем на кратак рок, могао успорити раст производње.

Просечне зараде у јавном сектору (јавна предузећа, државна управа и јавне службе) забележиле су нешто бржи раст од укупног просека, 22,9% номинално, односно 10,8% реално, с тим што су међугодишње реалне стопе раста имале знатно израженију силазну тенденцију, са 25,9% у првом тромесечју пале су на 2,8% у последњем.

Прокламовани циљ Владе је да у 2005. години зараде у јавном сектору, с изузетком просвете, расту у складу са трошковима живота, тј. да у реалном износу остану непромењене. Остваривање такве политике зарада неће ићи без потешкоћа, с обзиром на бројне захтеве за њихово повећање, често праћене штрајковима.

Просечне нето плате запослених
(реални раст, индекси 2001 = 100)

Извор: Републички завод за статистику.

Маса нето зарада, према редовном месечном узорку, који обухвата око 56% запослених, у 2004. години је била виша за 16,2% (реално 4,7%) него у 2003. Регионалне и гранске разлике у зарадама и даље су веома изражене. Посматрано по гранама, највећа зарада, у децембру 2004, исплаћена је у дуванској индустрији (39.733 динара), а најмања у кожарској индустрији (3.375 динара). Очигледно је да многи запослени и даље примају зараду која је нижа од законски прописаног минимума, док се удео оних који уопште и не примају зараду креће око 12-13%, што довољно говори о актуелним проблемима у привреди.

Укупна маса пензија исплаћена у 2004. години износила је 138,1 милијарду динара, или око 11% БДП-а. Мада је то учешће донекле смањено, оно је и даље веома високо, пре свега као последица великог

броја пензионера у односу на број запослених. У децембру је на једног пензионера долазило свега 1,7 (регистрованих) запослених, што захтева релативно високо фискално оптерећење запослених и привреде. Ситуација се може поправити првенствено оживљавањем укупне економске активности и повећањем регистроване запослености (смањењем сиве економије), или пак успоравањем раста пензија, тј. променом важеће формуле, по којој се пензије усклађују са просеком раста зарада и трошкова живота.

Јединични трошкови рада у индустрији Србије су, и поред оствареног номиналног раста зарада, у 2004. години опали, будући да је производња била осетно повећана (за 7,1%), а запосленост у индустрији смањена (за 6,9%). То је допринело јачању ценовне и укупне конкурентности индустрије и привреде на међународним тржиштима. Мерено бруто зарадама запослених, јединични трошкови рада у индустрији су реално смањени за 1,7%, а у прерађивачком делу индустрије за 4,1%. Процењује се да у 2005. години неће доћи до неког битнијег померања јединичних трошкова рада у индустрији, што може допринети јачању конкурентности индустрије и привреде.

Јавна потрошња

Укупна **јавна потрошња** је била висока, јер су, рачунато на бази прелиминарних података, укупни консолидовани јавни приходи (без донација) износили око 590,8 милијарди динара (са донацијама 592,8), а консолидовани јавни расходи 611,7 милијарде динара, или 47,4% процењеног БДП-а за 2004. годину. На бази предузетих мера фискалне политике, **фискални дефицит** у 2004. години смањен је са првобитно пројектованих 45,3 милијарде (накнадно ревидирано на око 32,7 милијарди) на 18,9 милијарди динара, или око 1,5% БДП-а. Консолидовани јавни расходи били су номинално за 16,8%, а реално за 6,1% већи у односу на 2003. годину. У 2003. години учешће фискалних расхода и дефицита у БДП-у износило је 47,8% и 4,2%, респективно.

Инвестиције

Укупна инвестициона активност је, према прелиминарним проценама, у 2004. години била у порасту судећи по подацима о увозу опреме и резервних делова, као и оствареном приливу укупних иностраних инвестиција, укључујући и директне инвестиције. Увоз опреме и резервних делова је износио 2.380,0 милиона долара. То је знатно изнад вредности увоза опреме у ранијим годинама, када је износио нпр. 1.452,1 милион долара у 2003. години и 1.132 милиона долара у 2002. (на основу изјава увозника, увоз опреме и резервних делова у 2004. и 2003. био мањи него у евиденцији званичне статистике и износио је 1.729,9 и 975,9 милиона долара, респективно.)

И поред пораста укупних инвестиција, оцењује се да је стопа инвестиција још увек знатно испод очекиване, тако да је убрзани раст

улагања кључан за извлачење привреде из технолошко-техничке заосталости, убрзање економске активности и повећање запошљавања.

Прелиминарно се процењује да је стопа инвестиција, мерена односом укупних инвестиција у фиксне фондове према бруто домаћем производу, у 2004. години износила око 18,0%. Прилив страних директних инвестиција и других улагања био је мањи него у 2003. Према подацима о извршењу платног биланса за 2004. годину, нето стране директне инвестиције износиле су око 966 милиона долара (или око 4,4% процењеног БДП-а), према 1.360 милиона долара у 2003. Њихов највећи прилив био је у четвртој тромесечју, и износио је 396 милиона долара, према 211 милиона у првом, 107 милиона у другом и 252 милиона у трећем (све у нето износу). Наведене вредности укључују и инвестиције у куповину домаћих државних и друштвених предузећа у процесу аукцијске и тендерске приватизације.

Процењује се да су привреди Србије у 2005. години потребне инвестиције на нивоу од најмање 20% БДП-а, а у периоду од 2006. до 2010. године око 25% БДП-а и изнад тог нивоа, с обзиром на то да велики технолошки јаз у односу на развијене тржишне привреде износи око три до четири технолошка (и инвестициона) циклуса.

У 2005. години су у Србији обезбеђени законски и други системски предуслови за веће домаће и инострано инвестирање. Томе посебно могу допринети усвојене законске погодности за домаће и стране инвеститоре, пре свега стопа пореза на профит (добит) корпорација од свега 10% и та фискална оптерећеност корпорација порезом представља једну од најнижих у Европи. Нашим законским решењима је такође омогућена несметана репатријација профита у иностранство који страни улагач оствари у Србији, као и реинвестирање у привреду Србије под додатним посебним погодностима. Те посебне погодности на располагању су страним инвеститорима са преко 10 милиона евра по једном инвестиционом пројекту, уз запошљавање већег броја радника.

Повољно је и то што Србија има кредитни рејтинг након постизања договора са Париским, а затим и Лондонским клубом поверилаца. На основу тога су створени предуслови да се у овој и наредним годинама повећа прилив иностраних директних инвестиција, укључујући и улагања по моделу концесија, *Built-Operate-Transfer* моделу, моделу заједничких улагања и других облика страног инвестирања.

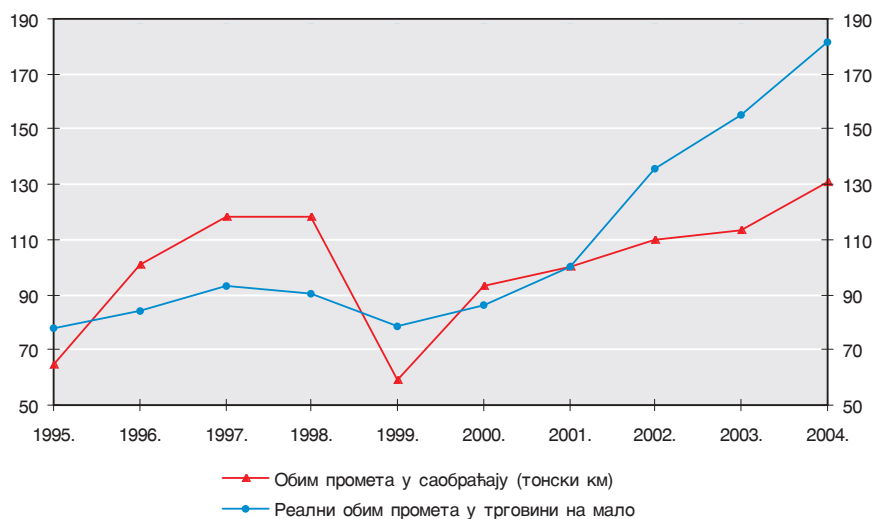
(у млн САД долара)			
	Страна директна улагања	Бруто домаћи производ	Однос (у %)
2000.	50	8.603	0,58
2001.	165	10.619	1,55
2002.	475	14.282	3,33
2003.	1.360	19.099	7,12
2004.	966	22.082	4,37

Извор: Народна банка Србије.

Промет у трговини

Промет у трговина на мало, рачунат у сталним ценама, у 2004. години је у односу на претходну остварио раст од 17,9%. Велики пораст кредита одобрених становништву, као и раст куповне моћи становништва, а затим и висок пораст укупног увоза, створили су амбијент за висок раст промета у трговини на мало.

Реални обим промета у трговини
на мало и у саобраћају
(индекси 2001 = 100)

Извор: Републички завод за статистику.

Увођење фискалних каса је, такође, допринело повећаном исказивању промета у трговини на мало, будући да се сада доминантан део промета робе и услуга региструје. У 2004. години је инсталирано преко 160 хиљада регистар-каса са фискалном меморијом и извршене су припреме за увођење пореза на додату вредност. Фаворизују се платне картице као средство плаћања и започето је постепено укидање чекова грађана за одложено плаћање.

На плану законске регулативе у трговини, у току 2004. године је доста тога урађено. Донет је Закон о порезу на додату вредност и Закон о фискалним касама. Такође, Влада Републике Србије је усвојила Нацрт закона о заштити конкуренције (Антимонополски закон), Нацрт закона о заштити потрошача и Нацрт закона о ценама. Сви ти закони су усклађени са регулативама Европске уније и треба да обезбеде смањење сиве економије, основна права потрошача и гаранцију исправности производа, да омогуће формирање цена робе и услуга према тржишним условима, као и равноправност учесника на тржишту спречавањем монополског понашања привредних субјеката. Процењује се да ће у 2005. години промет робе даље знатно расти.

АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ

МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА	37
КУРС ДИНАРА И ДЕВИЗНЕ РЕЗЕРВЕ	63
ОДНОСИ СА ИНОСТРАНСТВОМ	77
БАНКАРСКИ СЕКТОР И НАДЗОР БАНАКА	97
НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА	111
ПЛАТНИ ПРОМЕТ	129
ПЛАТНИ БИЛАНС	135
НАЦИОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА ПЛАТНЕ КАРТИЦЕ	145
ЕМИСИЈА НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА	151
ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНА АКТИВНОСТ	157
ИНФОРМАЦИОНА ТЕХНОЛОГИЈА	161
ОРГАНИЗАЦИОНЕ И КАДРОВСКЕ ПРОМЕНЕ	165
ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА	171
ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ	175

МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ	38
КРЕТАЊЕ ОСНОВНИХ МОНЕТАРНИХ АГРЕГАТА	39
ПРИМАРНИ НОВАЦ	39
НОВЧАНА МАСА М1	41
НОВЧАНА МАСА М2	41
НОВЧАНА МАСА М3	42
ТОКОВИ КРЕИРАЊА НОВЧАНЕ МАСЕ	43
ИНСТРУМЕНТИ МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ	45
ОБАВЕЗНА РЕЗЕРВА БАНАКА КОД НБС	46
КРЕДИТНЕ ОЛАКШИЦЕ	48
ДЕПОЗИТНЕ ОЛАКШИЦЕ	49
КАМАТНЕ СТОПЕ	50
МИНИМАЛНИ УСЛОВИ КРЕДИТНЕ	
СПОСОБНОСТИ БАНАКА	51
ПЛАСМАНИ ДРЖАВИ	52
АКТИВНОСТ НА ПРИМАРНОМ ТРЖИШТУ	
ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ	53
АУКЦИЈЕ БЛАГАЈНИЧКИХ ЗАПИСА НБС	53
ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НБС НА	
ТРЖИШТУ НОВЦА У 2005. ГОДИНИ	55
ЕФЕКТИ НА КРЕТАЊЕ МОНЕТАРНИХ АГРЕГАТА	56
АКТИВНОСТИ У ВЕЗИ СА СТАРОМ	
ДЕВИЗНОМ ШТЕДЊОМ	58
ПЛАНОВИ ЗА 2005. ГОДИНУ	60

Циљеви и задаци монетарне политике

Основни циљ монетарне политике за 2004. годину био је одржавање стопе инфлације на 8,5%, а додатни циљеви одржавање стабилности финансијског система и повећање нето девизних резерви. Да би се ти циљеви остварили, предвиђено је да основни монетарни агрегати имају релативно умерен раст, са стопама раста нешто већим од стопе раста номиналног друштвеног производа. Било је предвиђено да Народна банка Србије настави са јачањем и унапређењем тржишних инструмената монетарног регулисања, пре свега операција на отвореном тржишту са државним хартијама од вредности.

Главне карактеристике економског окружења у 2004. години биле су: раст бруто друштвеног производа (изнад очекиваног), повећање дефицита текућег платног биланса, знатније побољшање фискалне позиције, које се манифестовало у смањењу буџетског дефицита, али и убрзање инфлације. Остварена годишња стопа инфлације била је изнад пројектоване и износила је 13,7%. Расту инфлације допринео је скок цена нафте и примарних производа на светском тржишту, кориговање наслеђених диспаритета цена енергената и јавних услуга и појачана реална тражња. Базна (*core*) инфлација била је нижа од укупне инфлације и износила је 11,5% за производе и услуге чије се цене формирају према тржишним условима.

Имајући у виду кретање динарских монетарних агрегата, могло би се закључити да је монетарна политика у 2004. години била умерено рестриктивна, будући да је динарски примарни новац повећан за 10%, а новчана маса М1 за 12%. Међутим, шире посматрано, тј. укључујући кретања монетарних агрегата у девизном облику, као и токове креирања новца, монетарна кретања су испољила елементе експанзивности, што се одразило на убрзање стопе инфлације и већи раст дефицита текућег платног биланса. Банке су се знатније задуживале у иностранству и тако добијене девизе, као и део девиза прибављених по основу раста девизних депозита, продавале на девизном тржишту, али, с друге стране, и у већој мери повећале кредите привреди и становништву. Тако су укупни кредити банака непосредним комитентима повећани за 52%, у оквиру чега је раст динарских кредита износио 68%. Динари креирани на тај начин у великој мери су коришћени за куповину девиза за потребе плаћања увоза робе.

Кретање основних монетарних агрегата

Примарни новац

У 2004. години укупан примарни новац повећан је за 28,5%, а динарски примарни новац за око 10%. Реални пораст динарског примарног новца је, међутим, био негативан имајући у виду годишњу стопу инфлације, мерену индексом цена на мало, од 13,7%. У структури динарског примарног новца, и готов новац у оптицају и банкарске резерве забележили су повећање, с тим што је пораст готовог новца био знатно умеренији. Повећање банкарских резерви резултат је пре свега повећања динарске обавезне резерве банака код Народне банке по основу кориговања стопе обавезне резерве (у августу 2004) са 18% на 21%, док су слободне резерве банака задржане на нивоу од краја 2003. године. У оквиру укупног примарног новца, депозити локалне самоуправе су готово утростручени, а пораст девизних депозита банака код Народне банке резултат је повећаног издвајања банака по основу девизне штедње и девизне обавезне резерве.

Основни ток креирања примарног новца у 2004. години била је нето девизна актива. Највећи део повећања нето потраживања Народне банке од иностранства резултат је пораста девизних резерви, посебно у последњем тромесечју. Најзначајнији основи прилива у девизне резерве били су мењачки послови, привремени платни промет са Црном Гором и кредити Међународног монетарног фонда, а знатан прилив је остварен и по основу повећаног издвајања девизних депозита банака код Народне банке по основу девизне штедње и девизне обавезне резерве. Део пораста девизних резерви неутрализован је повећањем обавеза према иностранству, посебно по основу кредита Међународног монетарног фонда, интервенција Народне банке на Међубанкарском девизном тржишту и измирења обавеза по основу старе девизне штедње грађана. Од укупног раста нето иностране активе половина је имала монетарне ефекте.

Нето домаћа актива Народне банке Србије утицала је на повлачење примарног новца. Смањење нето домаће активе у потпуности је остварено по основу остале нето активе, с обзиром на то да су повећани ефекти обрачунате ревалоризације у пасиви биланса Народне банке, и смањења расхода Народне банке по основу исправки вредности кредита држави у складу са Законом о регулисању обавеза Републике Србије према Народној банци Србије.

Нето потраживања од државе повећана су у мањој мери, делом по основу корекција (раније датих) исправки кредита и преузимања дуга јавног предузећа "Електропривреда Србије" према Народној банци од стране државе по посебном закону, а делом по основу смањења девизних депозита државе код Народне банке.

Смањењу нето домаће активе делимично је допринело смањење кредита Народне банке осталим секторима и смањење нето задужења банака код Народне банке, али ти ефекти нису били велики.

Током године, продаја благајничких записа Народне банке Србије није битније утицала на повлачење примарног новца у условима растућих инфлаторних притисака и потребе вођења рестриктивније монетарне политике. У таквим околностима, почетак спровођења репо операција, и апсорбовање дела ликвидних средстава из банкарског сектора по том основу, могао би као инструмент монетарне политике у наредном периоду одиграти значајну улогу у остваривању основних циљева монетарне политике.

Биланс Народне банке Србије

(у милионима динара)

	Дец. 2003.	Дец. 2004.	Промене у 2004.
Нето потраживања од иностранства	125.221	170.735	45.514
Нето девизне резерве	133.969	177.524	43.555
Бруто девизне резерве	193.700	244.837	51.137
Кредити од ММФ-а и друге кратк. обавезе	-59.731	-67.313	-7.582
Остала нето потраживања од иностранства	-8.748	-6.789	1.959
Нето домаћа актива	-8.913	-21.259	-12.346
Нето домаћи кредити НБС	-10.253	-8.797	1.456
Нето потраживања од државе ¹⁾	-12.049	-11.336	713
Кредити држави	19.051	21.427	2.376
Депозити државе	-31.100	-32.763	-1.663
Динарски депозити	-12.992	-22.966	-9.974
Девизни депозити	-18.108	-9.797	8.311
Нето потраживања од банака	3.267	2.842	-425
Кредити банкама	5.490	4.594	-896
Благајнички записи НБС	-2.223	-1.752	471
Кредити осталим секторима	244	198	-46
Депозити банака у ликвидацији	-1.715	-501	1.214
Остала нето актива	1.340	-12.462	-13.802
Примарни новац	116.308	149.476	33.168
Динарски примарни новац	69.996	76.969	6.973
Готов новац у оптицају	42.979	45.165	2.186
Банкарске резерве	27.017	31.804	4.787
Обавезна резерва	16.212	20.953	4.741
Слободне резерве	10.805	10.851	46
Остали депозити банака	930	288	-642
Депозити органа локалне самоуправе	1.313	5.102	3.789
Девизни депозити банака	43.362	66.154	22.792
Девизна обавезна резерва	9.642	18.497	8.855
Остали девизни депозити банака	33.720	47.657	13.937
Девизни депозити осталих сектора	707	963	256

¹⁾ Нису укључени органи локалне самоуправе.

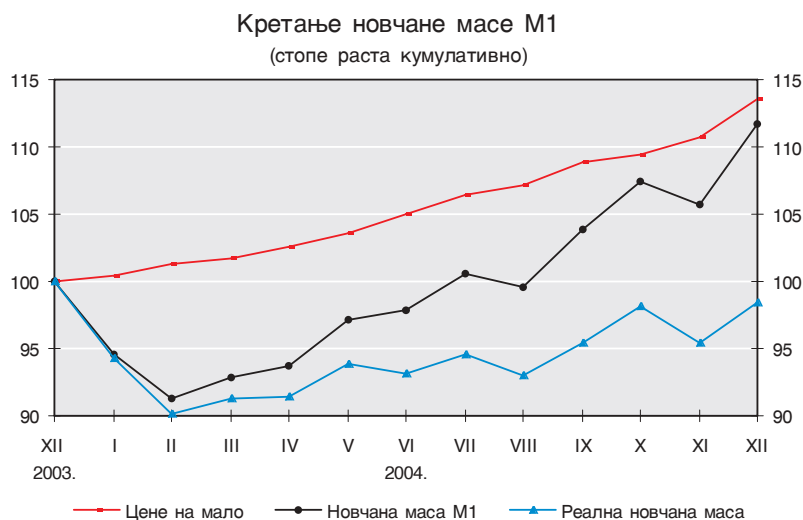
Извор: Народна банка Србије.

Новчана маса M1

Новчана маса M1 је у 2004. години повећана за 11,7%, према повећању од 6,1% у 2003. Међутим, раст M1 је и у 2004. години био у знатној мери опредељен кретањима трансакционих депозита органа локалне самоуправе, у 2003. знатније смањених, а у 2004. повећаних. Ако се M1 посматра без органа локалне самоуправе, онда је његов раст био умеренији него у претходној години и износио је 8,0% (у 2003. 10,8%). Забележен је такође раст готовог новца у оптицају, насупрот смањењу у 2003, тако да су новчана средства становништва у целини имала већу стопу раста него у претходној години. С друге стране, трансакциони депозити привреде имали су знатно умеренију стопу раста него у претходној години (11% у 2004. и 28% у 2003).

Мада је готов новац у 2004. повећан, његово учешће у M1 је смањено са 43,2% у 2003. на 40,6%, док је учешће депозита по виђењу повећано. Секторски распоред новца указује да је његов раст код привреде био знатно умеренији него код непроизводних сектора.

Покривеност M1 девизним резервама Народне банке Србије у 2004. години је повећана и на крају године је износила 221,1%, према 194,9% на крају 2003.

Новчана маса M2

Новчани агрегат M2, који поред M1 обухвата динарске штедне и орочене депозите код банака, повећан је за 17,4%, што је било изнад стопе раста M1, али и изнад стопе раста M2 у 2003. години. Бржи раст M2 је у највећој мери последица раста орочених депозита привреде и органа локалне самоуправе, док су штедни депозити становништва смањени.

Када је реч о привреди, могло би се закључити да се у том сектору у 2004. години рационалније поступало са новчаним средствима. Наиме, ако се динарска новчана средства привреде посматрају у целини, онда је остварена стопа раста слична као у 2003, тј. око 23%. Међутим, део новчаних средстава М1, за која је оцењено да су за одређени период слободна, трансферисан је у орочене депозите на које се могла остварити већа камата, тако да су новчана средства у оквиру М1 имала мању стопу раста у поређењу са ороченим динарским средствима.

Новчана маса М3

Најшири новчани агрегат, М3, у 2004. години је забележио релативно високу стопу раста, 31,9% према 27,9% у 2003, пре свега захваљујући високом расту девизних депозита, који су номинално повећани за 47,1%, а реално, прерачунато у евре, за 27,4%. У оквиру девизних депозита, знатно већа стопа раста забележена је код девизне штедње становништва, за 59%, мада је и раст девизних депозита привреде био релативно висок, 30%.

Што се тиче структуре М3, настављена је тенденција смањења учешћа М1 и повећања учешћа девизних депозита, а делом и динарских орочених депозита. Учешће М1 је са 40,7% у 2003. смањено на 34,4% у 2004, док је учешће девизних орочених депозита повећано са 49,0% на 54,6%, а учешће динарских орочених са 10,3% на 11,0%.

Степен покривености М3 девизним резервама Народне банке Србије смањен је са 79,2%, на крају 2003, на 76,1% на крају 2004. године.

Извор: Народна банка Србије.

Токови креирања новчане масе

Новчани агрегат М3 је у 2004. години у целини креиран путем нето домаће активе банкарског сектора, док је по основу нето односа са иностранством забележено мање повлачење новца. Међутим, токови креирања се знатно разликују по полугођима. Наиме, у првој половини године основни ток креирања новца била је нето домаћа актива банака, док је нето иностранства актива, изражено по текућем курсу, утицала у правцу повлачења новца. После константног смањивања нето иностранства активе банака у првом полугођу, у августу је она почела да се повећава, чему је у највећој мери допринело повећање девизних резерви Народне банке, тако да су у другој половини године на раст М3 утицала оба основна тока, и нето иностранства актива и нето домаћа актива банака.

Прецизнија анализа кретања нето иностранства активе показује да је из нето односа Народне банке са иностранством остварен знатан раст, будући да су девизне резерве Народне банке Србије у 2004. години повећане за 695 милиона долара и да су утицале на креирање новца. С друге стране, из односа пословних банака са иностранством забележено је знатније смањење нето потраживања због повећаних краткорочних и дугорочних обавеза банака према иностранству, тако да је у потпуности поништен ефекат креирања из односа Народне банке са иностранством. Пословне банке, нарочито оне са већинским страним капиталом, крајем године су користиле кредите, али и добијале депозите од својих матичних банака, и највећи део девиза прибављених по том основу су продале, па је забележен минималан раст њихових девизних резерви, док су обавезе према иностранству повећане.

Нето домаћа актива банкарског сектора повећана је за 78,8 милијарди динара, што је готово идентично повећању М3. На таква кретања утицало

је повећање кредита банака комитентима, првенствено привреди и становништву, али и пораст нето потраживања од државе. Пораст нето потраживања од државе последица је извесног повећања кредита држави, највећим делом кредита пословних банака, али и смањења депозита државе код банкарског сектора. Држава је потрошила знатан део девизних депозита положених код Народне банке, а, с друге стране, повећала динарске депозите. Поред тога, банке су у 2004. години куповале обвезнице државе емитоване по основу старе девизне штедње и на тај начин креирале новац у висини од 3,3 милијарде динара.

Кредити банака комитентима већи су за 51,6% у односу на крај претходне године. Готово целокупан пораст, преко 89 милијарди динара, забележен је код кредита привреди и становништву. Креирање новца по том основу било је и нешто веће од исказаног, али су банке део доспелих потраживања отписале преко исправки вредности по пласманима. На крају године банке су евидентирале око 16 милијарди динара доспелих кредита, што је за 4,6 милијарди динара више него на крају 2003, и готово цео износ се односи на привреду. Истовремено, банке су у целини извршиле исправке вредности тих потраживања.

Девизни кредити одобрени привреди повећани су за око 6 милијарди динара у односу на претходну годину. Ту је реч углавном о старим кредитима, највећим делом према Париском и Лондонском клубу поверилаца, али су евидентирани и новоодобрени кредити. Учешће девизних кредита у укупним кредитима комитентима на крају године износило је 21,7%. Треба напоменути да се знатан део динарских кредита уговара са валутном клаузулом, што представља начин заштите банака, односно поверилаца од ризика промене девизног курса динара. Процењује се да су индексирани кредити у 2004. години чинили око 57% динарских кредита датих комитентима.

Кредити становништву повећани су за 35,8 милијарди динара, или чак за 125% у поређењу са претходном годином. Повећање кредита за стамбену изградњу износило је нешто преко 5 милијарди динара. Висок пораст забележен је такође код прекорачења по жиро и текућим рачунима становништва — преко 2,5 милијарди динара, што је, крајем године, наметнуло потребу да се предузму мере с циљем ограничења употребе чекова грађана.

Високо повлачење новца, преко 23 милијарде динара, остварено је путем токова остале нето домаће активе банака. Таквим кретањима допринео је знатан раст капитала код пословних банака и обрачун ефеката ревалоризације код Народне банке.

Монетарни преглед

(у милионима динара)

	Дец. 2003.	Дец. 2004.	Промене у 2004.
Нето потраживања од иностранства	152.011	151.424	-587
Нето потраживања банака од иностранства	26.790	-19.311	-46.101
Нето домаћа актива банкарског сектора	92.855	171.658	78.803
Нето домаћи кредити	160.635	263.060	102.425
Нето потраживања од државе	-17.949	-8.472	9.477
Кредити држави	21.845	29.136	7.291
Динарски	21.726	28.991	7.265
Девизни	119	145	26
Депозити државе	-39.794	-37.608	2.186
Динарски	-17.830	-24.434	-6.604
Девизни	-21.964	-13.174	8.790
Кредити осталим резидентним секторима	173.687	263.292	89.605
Кредити другим финансијским организацијама	392	695	303
Кредити привреди	141.645	195.186	53.541
Динарски	90.730	138.382	47.652
Девизни	50.915	56.804	5.889
Кредити становништву	28.643	64.441	35.798
Кредити орг. локалне самоуправе	1.403	1.268	-135
Кредити другим секторима	1.604	1.702	98
Купљене обвезнице старе девизне штедње	4.897	8.240	3.343
Остала нето актива	-67.780	-91.402	-23.622
Новчана маса М3	244.866	323.082	78.216
Новчана маса М2	124.886	146.584	21.698
Новчана маса М1	99.544	111.235	11.691
Готов новац у оптицају	42.979	45.165	2.186
Трансакциони депозити	56.565	66.070	9.505
Динарски штедни и орочени депозити	25.342	35.349	10.007
Девизни депозити	119.980	176.498	56.518

Извор: Народна банка Србије.

Инструменти монетарне политике

Народна банка Србије наставила је са унапређењем инструмената монетарног регулисања и током 2004. године, тј. извршила извесне корекције појединих инструмената монетарне политике.

У првом тромесечју настављена је примена модела обавезне резерве који подразумева обрачун обавезне резерве на динарске и девизне депозите банака. Крајем априла донета је нова Одлука о обавезној резерви банака код Народне банке Србије, којом су извршене одређене измене у примени овог инструмента. У августу је стопа обавезне резерве повећана с циљем додатне имобилизације вишка ликвидних средстава банкарског сектора.

Ради смањивања вишкова ликвидних средстава банака током 2004. године, Народна банка је организовала аукцијске продаје сопствених краткорочних хартија од вредности — благајничких записа и радила на стварању правног, регулаторног и технолошког оквира за отпочињање новог концепта репо трансакција са хартијама од вредности.

У току године извршена је измена модела кредитних олакшица укључивањем државних записа и обвезница старе девизне штедње као колатерала. Тиме је Народна банка настојала да стимулише купопродајне трансакције са овим хартијама од вредности и допринесе развоју тржишта хартија од вредности.

Модел депозитних олакшица измењен је омогућавањем банкама да пренос средстава врше на посебан рачун код Народне банке, чиме је обезбеђено да њихова депонована средства имају карактер стварног депозита.

Након сагледавања ефекта инструмената и мера монетарне политике, укључујући и мере монетарне политике за одржавање ликвидности банака, извршене су измене Одлуке о минималним условима кредитне способности банака.

Есконтна стопа Народне банке Србије у току 2004. године није се мењала и остала је на нивоу од 8,5% годишње.

Обавезна резерва банака код Народне банке Србије

У првом тромесечју 2004. настављена је примена модела обавезне резерве који подразумева обрачун обавезне резерве на динарске и девизне депозите банака и одржавање просечног дневног стања издвојене обавезне резерве у висини обрачунатог износа за одређени период. Стопа обавезне резерве износила је 18%.

Крајем априла донета је нова Одлука о обавезној резерви банака код Народне банке Србије. Том одлуком извршене су следеће измене у примени инструмента обавезне резерве:

- уведено је задржавање средстава динарске обавезне резерве на жиро-рачуну банке уместо издвајања на посебан рачун код Народне банке;
- укинута је могућност издвајања девизне обавезне резерве у ефективном страном новцу, а девизну обавезну резерву банке издвајају само на посебан девизни рачун код Народне банке, и
- почев од 11. јуна 2004, девизну обавезну резерву банке издвајају само у еврима и у САД доларима.

Кретање обавезне резерве у периоду од 10. децембра 2003. до 10. децембра 2004.

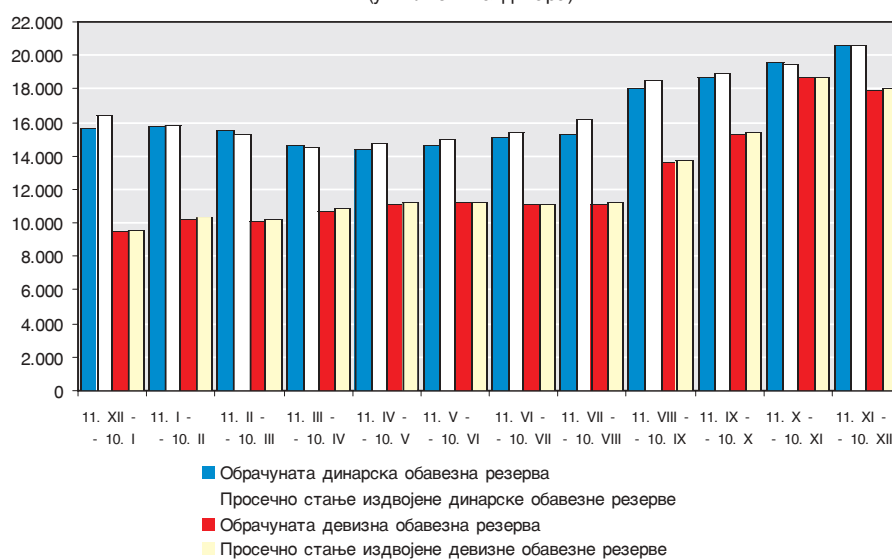
(у милионима динара)

Обрачунаски период 2004. година	Динарска обавезна резерва				Девизна обавезна резерва				
	Основица	Обрачуната ОР	Просечно стање издвојене ОР	Разлика (3–2)	Основица	Обрачуната ОР	Просечно стање издвојене ОР	Разлика (7–6)	Разлика (4+8)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11. 12. 2003. до 10. 1. 2004.	87.011,1	15.662,0	16.389,2	727,2	52.791,3	9.502,4	9.561,8	59,4	786,6
11. 1–10. 2.	87.356,7	15.724,2	15.849,5	125,3	56.904,5	10.242,8	10.311,8	69,0	194,3
11. 2–10. 3.	86.007,1	15.481,3	15.240,0	–241,3	56.297,3	10.133,5	10.208,4	74,9	–166,4
11. 3–10. 4.	81.537,6	14.676,8	14.504,7	–172,1	59.117,4	10.641,1	10.839,3	198,2	26,1
11. 4–10. 5.	80.135,1	14.424,3	14.762,2	337,9	61.819,1	11.127,4	11.186,3	58,9	396,8
11. 5–10. 6.	81.215,2	14.618,7	14.916,2	297,5	62.051,9	11.169,3	11.205,1	35,8	333,3
11. 6–10. 7.	83.702,7	15.066,5	15.451,6	385,1	61.426,3	11.056,7	11.082,0	25,3	410,4
11. 7–10. 8.	84.709,4	15.247,7	16.121,6	873,9	61.815,9	11.126,9	11.196,8	69,9	943,8
11. 8–10. 9.	85.824,1	18.023,1	18.485,4	462,3	65.099,6	13.670,9	13.731,6	60,7	523,0
11. 9–10. 10.	89.227,9	18.737,9	18.937,2	199,3	72.848,6	15.298,2	15.357,0	58,8	258,1
11. 10–10. 11.	93.451,7	19.624,8	19.446,6	–178,2	88.852,3	18.659,0	18.669,6	10,6	–167,6
11. 11–10. 12.	97.793,1	20.536,5	20.570,3	33,8	85.425,9	17.939,4	18.026,2	86,8	120,6

Извор: Народна банка Србије.

Да би се неутралисао ефекат повећане ликвидности банкарског сектора, почев од обрачуна обавезне резерве на дан 10. августа стопа обавезне резерве је повећана са 18% на 21%. Ефекти повећања те стопе за 3 процентна поена били су повећање укупне обавезне резерве за 5,3 милијарде динара, од чега се на динарску обавезну резерву односи 2,8 милијарди, а на девизну обавезну резерву 2,5 милијарди динара. Од августа до краја године стопа обавезне резерве није се мењала и износила је 21%.

Кретање обрачунате и издвојене динарске и девизне обавезне резерве у периоду од 11. децембра 2003. до 10. децембра 2004.
(у милионима динара)

Извор: Народна банка Србије.

Истовремено, крајем августа је утврђена обавеза банака да дневно стање њихове издвојене динарске, односно девизне обавезне резерве не може бити мање од 80% обрачунате динарске, односно девизне обавезне резерве, с циљем смањивања дневне флукуације у коришћењу обавезне резерве.

Кредитне олакшице

У првој половини 2004. године примењиване су одлуке којима је регулисано коришћење кредитних олакшица код Народне банке. Кредитне олакшице представљале су дозвољено прекорачење на рачуну банке, односно неку врсту *intraday* кредита, који је банкама био на располагању у оквиру времена предвиђеног за одвијање трансакција плаћања. Дозвољено прекорачење било је бескалатно, а евентуално невраћање коришћених средстава обезбеђивано је кредитом за одржавање дневне ликвидности на основу залоге благајничких записа Народне банке Србије.

Новом Одлуком о условима и начину давања кредита за одржавање дневне ликвидности банака на основу залоге хартија од вредности, која је ступила на снагу 16. јуна, извршена је измена модела кредитних олакшица, тако да се одобравање кредита за одржавање ликвидности одвија преко јединственог рачуна Народне банке Србије у RTGS систему, а не, као до тада, преко посебног рачуна сваке банке у RTGS-у.

Одлуком је предвиђено да кредит за одржавање дневне ликвидности Народна банка банкама даје не само на основу заложенних благајничких записа Народне банке Србије већ и на основу државних записа и обвезница Републике Србије емитованих ради измирења обавеза по основу девизне штедне грађана. Укључивањем државних записа и обвезница девизне штедне као колатерала, Народна банка је настојала да стимулише купопродајне трансакције са овим хартијама од вредности и допринесе развоју тржишта хартија од вредности.

Такође, у односу на дотадашњу праксу, када се камата на коришћени кредит обрачунавала на крају месеца и наплаћивала до 8. у месецу за претходни месец, Одлуком је предвиђено да се приликом наплате кредита (до 12 часова наредног радног дана од дана коришћења) наплаћује и камата.

У току првог полугођа банке нису користиле кредит за одржавање дневне ликвидности на основу залоге хартија од вредности, а током другог користиле су га само две банке, и то на основу залоге обвезница Републике Србије емитованих за измирење обавеза по основу девизне штедне грађана и на основу залоге благајничких записа Народне банке Србије.

Депозитне олакшице

Депозитне олакшице подразумевају депоновање вишкова ликвидних средстава код Народне банке и имају за циљ да банкама омогуће да вишкове ликвидних средстава које нису могле ангажовати на тржишту новца пласирају код Народне банке уз одговарајућу камату.

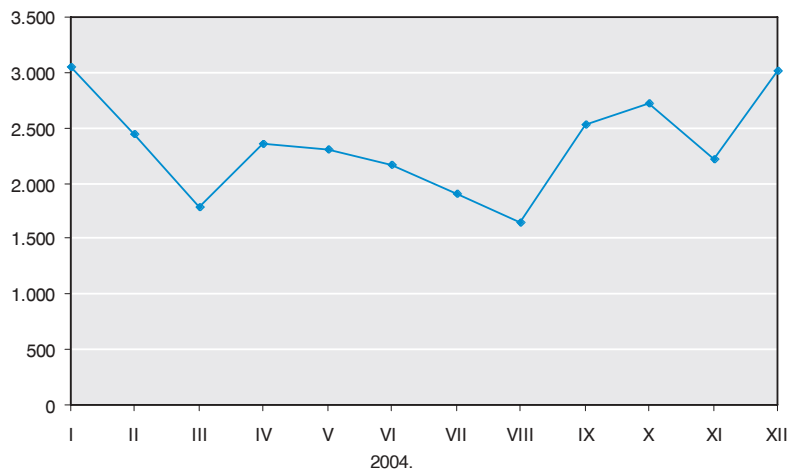
Модел депозитних олакшица који је утврђен у 2003. години примењиван је и током првог тромесечја 2004.

У мају је Народна банка донела нову Одлуку о условима и начину депоновања вишкова ликвидних средстава банака код Народне банке Србије, којом је извршена измена модела депозитних олакшица.

Уместо дотадашњег преноса средстава на сопствени рачун код Народне банке, пренос средстава банка врши на посебан рачун код Народне банке за депоновање вишкова ликвидних средстава у RTGS систему, чиме је обезбеђено да та средства имају карактер стварног депозита код Народне банке. Исто тако, Народна банка је у обавези да депонована средства врати на жиро-рачун банке наредног радног дана од дана депоновања — најкасније до 10.00 часова.

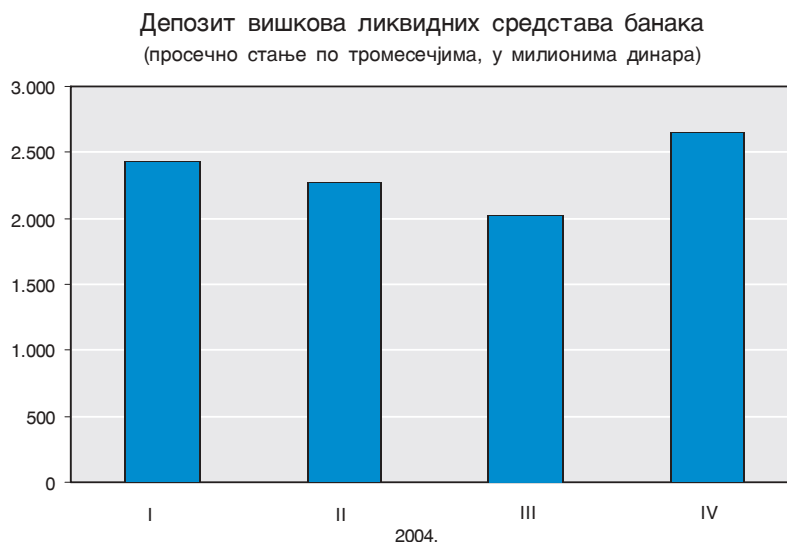
Новом Одлуком је предвиђено такође да укупан износ депонованих средстава банке код Народне банке у току једног радног дана не може бити мањи од 30 милиона динара, док по претходној Одлуци износ депонованих средстава банке није могао бити мањи од 10% обрачунате обавезне резерве банке према последњем обрачуну.

Депозит вишкова ликвидних средстава банака
(просечно месечно стање, у милионима динара)

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2004, просечно стање средстава банака депонованих код Народне банке износило је 2.346,2 милиона динара, што је мање него у 2003. години, када је то стање износило 3.085,2 милиона динара.

Просечно стање депонованих вишкова ликвидних средстава по тромесечјима у току године износило је: у првом 2.429,9 милиона динара, у другом 2.278,1 милион динара, у трећем 2.029,3 милиона динара и у четвртм 2.647,4 милиона динара.

Извор: Народна банка Србије.

У посматраном периоду, најнижи ниво депонованих средстава банака по месецима забележен је у августу, и износио је 1.653,9 милиона динара, а највиши у јануару, и износио је 3.046,4 милиона динара.

Током године средства је депоновало у просеку око 30 банака, с тим што је највећи број банака (34) то учинило у фебруару, а најмањи у августу (25).

Камане стопе

Есконтна стопа Народне банке Србије је од јануара 2004. године утврђена на нивоу од 8,5% годишње и до краја године остала је непромењена.

Крајем априла донета је нова Одлука о каматним стопама Народне банке Србије, којом су обухваћене све каматне стопе чији се релативни односи исказују у одређеном проценту есконтне стопе.

Новом Одлуком повећана је висина каматне стопе по којој Народна банка Србије наплаћује камату на износ кредита, других пласмана из примарне емисије и потраживања по основу камате који нису враћени у прописаном року са 200% на 300% есконтне стопе и висина каматне стопе по којој Народна банка наплаћује камату на кредите за одржавање дневне ликвидности дате банкама на основу залоге хартија од вредности, и то са 160% на 200% есконтне стопе.

Изменом Одлуке у августу, висина каматне стопе по којој Народна банка наплаћује камату на кредите за одржавање дневне ликвидности дате банкама на основу залоге хартија од вредности поново је повећана и

утврђена на нивоу од 250% есконтне стопе, чиме је обезбеђено да каматна стопа на коришћене кредите за одржавање дневне ликвидности буде већа од каматне стопе по којој Народна банка продаје сопствене благајничке записе.

Остале каматне стопе по којима Народна банка наплаћује камату на кредите и друге пласмане, као и на сопствена потраживања, и каматне стопе по којима плаћа камату на положена средства банака нису мењане у 2004. години.

У другом тромесечју Народна банка је донела и Одлуку о начину обрачуна, наплате и плаћања камате Народне банке Србије. Том одлуком утврђено је да се обрачун камате за број дана коришћења кредита, односно депоновања средстава, као и обрачун дисконта хартија од вредности, врши применом простог интересног рачуна за константан број дана у години (360 дана), што је новина у односу на претходни начин обрачуна камате, који је примењивао календарски број дана у години.

Минимални услови кредитне способности банака

У првим месецима 2004, Народна банка Србије наставила је са применом Одлуке о минималним условима кредитне способности која је важила крајем 2003. године.

Том одлуком је, наиме, предвиђено да за време док банка не испуњава минималне услове кредитне способности не може код Народне банке да користи кредите ни друге пласмане, осим кредита за одржавање дневне ликвидности, не може да купује благајничке записе Народне банке Србије на примарном тржишту ни девизе код Народне банке, нити може код ње депоновати вишкове ликвидних средстава.

У оквиру измена појединих инструмената и мера монетарне политике које су спроведене током маја 2004, Народна банка је донела и нову Одлуку о минималним условима кредитне способности банака, којом је утврђено:

1) да банка која је кредитно неспособна не може са Народном банком обављати трансакције куповине и продаје хартија од вредности, осим трајне продаје хартија од вредности, чиме је онемогућено да кредитно неспособна банка ликвидна средства обезбеђује кроз привремену продају хартија од вредности у оквиру операција на отвореном тржишту, и

2) да неспособност банке важи за цео радни дан, чиме су отклоњене одређене тешкоће у оперативном спровођењу те одлуке, будући да је у претходном периоду иста банка у току једног радног дана могла имати различит статус у погледу кредитне способности.

У августу је донета допуна Одлуке о минималним условима кредитне способности банака, с циљем да се уведу санкције за банке које се не придржавају постављених лимита коришћења обавезне резерве. Овом допуном, поред већ утврђених минималних услова кредитне способности, прописано је да дневно стање издвојене динарске и девизне обавезне

резерве банке не сме бити мање од 80% обрачунате динарске и девизне обавезне резерве.

Током 2004. године у континуитету (јануар-новембар) кредитно неспособна била је само једна банка, и то банка у поступку санације. Поред тога, повремено су, по основу неодржавања просечног стања издвојене обавезне резерве на прописаном нивоу, биле кредитно неспособне и банке са проблемима у одржавању ликвидности.

У оквиру анализе ефеката инструмената и мера монетарне политике, укључујући и мере монетарне политике за одржавање ликвидности банака, разматрана је и примена Одлуке о минималним условима кредитне способности банака и константовано је да је Одлука дала одговарајуће ефекте, посебно у погледу редовног извршавања обавеза и ажурности извештавања банака.

Иако у спровођењу Одлуке није било већих проблема, константовано је да би била пожељна извесна унапређења у смислу прецизирања појединих одредаба, увођења додатних услова кредитне способности, проглашавања банке кредитно неспособном због учесталих прекршаја и сл.

Пласмани држави

Током 2004. године Народна банка Србије је обавезе Републике Србије по основу краткорочних хартија од вредности (17 милијарди динара) и обавезе Јавног предузећа “Електропривреда Србије” по основу краткорочних хартија од вредности (1,9 милијарди динара), за које је гарант Република Србија, одложила за наплату до 30. септембра, односно 31. децембра 2004. године одлукама донетим у јуну и септембру.

Републичка дирекција за робне резерве није, у законом утврђеним роковима, сервисирала своје обавезе по основу дугорочног кредита у укупном износу од 0,8 милијарди динара.

Имајући у виду укупан износ наведених обавеза, динамику њиховог доспећа, временски аспект настанка, као и проблеме везане за њихово уредно измиривање, Народна банка је и у 2004. години заступала став да се те обавезе системски регулишу.

У том смислу, Народна банка је, у сарадњи са Министарством финансија, учествовала у изради Закона о измиривању обавеза Републике Србије према Народној банци Србије, који је усвојен крајем децембра 2004. године.

Према том закону, наведене обавезе, у укупном износу од 19,7 милијарди динара, преузела је Република Србија и регулисала их емитовањем дугорочних хартија од вредности са следећом динамиком доспећа:

- 31. децембар 2006. године (3 милијарде динара),
- 31. децембар 2007. године (6 милијарди динара),
- 31. децембар 2010. године (10,7 милијарди динара).

Активност на примарном тржишту хартија од вредности

Аукције благајничких записа Народне банке Србије

Ради смањивања вишкова ликвидних средстава банкарског сектора током 2004. године, основни облик интервенција Народне банке на новчаном тржишту биле су аукцијске продаје сопствених краткорочних хартија од вредности — благајничких записа Народне банке Србије.

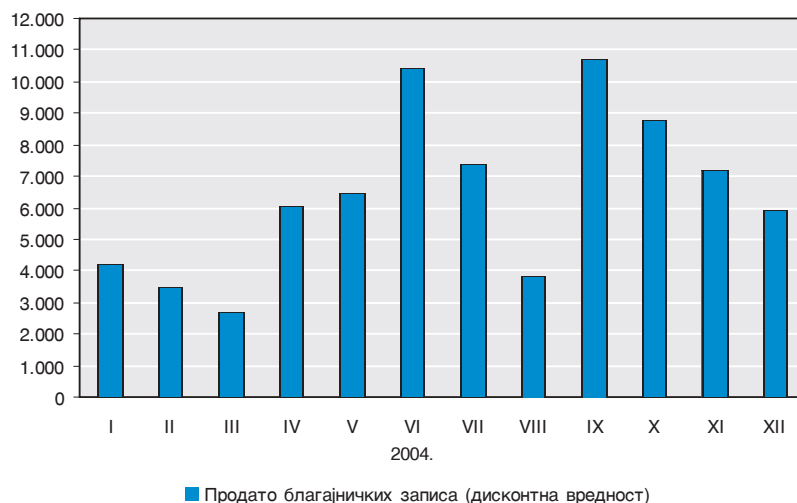
У току године, Народна банка је организовала 359 аукцијских продаја благајничких записа (238 редовних и 121 ванредну), што представља највећи годишњи број аукција од када Народна банка Србије (Југославије) продаје благајничке записе (новембар 2000. године). На аукцијама у 2004. продати су благајнички записи у дисконтном износу од 77.046,4 милиона динара са роковима доспећа од седам, 14, 30 и 60 дана, од укупно емитованих 233.800,0 милиона динара, што је највећа годишња продаја од новембра 2000. Од укупног броја аукција, 311 њих је организовано по методи фиксне — унапред утврђене каматне стопе, и то у периоду од 9. јануара до 30. марта, и од 15. јуна до 24. децембра, а 48 по методи вишеструке варијабилне каматне стопе, у периоду од 2. априла до 11. јуна и 30. децембра. Поред редовних аукција, Народна банка је организовала и ванредне аукције, највише у трећем (79) и четвртом (28) тромесечју. Организовањем ванредних аукција Народна банка је настојала да смањи тражњу за куповином девиза на Међубанкарском девизном тржишту.

Од јануара до марта, продаја благајничких записа је константно опадала, са 4.222,7 милиона динара у јануару на 2.654,3 милиона динара у марту, што је најмањи месечни износ продаје у првој половини године; најниже стање благајничких записа у портфељу банака забележено је 15. марта, и то у износу од 1.001,2 милиона динара. У периоду између априла и јуна продаја благајничких записа повећана је са 6.051,9 милиона динара у априлу на 10.427,3 милиона динара у јуну, што је и највећа месечна продаја благајничких записа у првој половини године.

За разлику од првог полугодишта, у другој половини године регистровано је повећање продаје благајничких записа, нарочито крајем трећег и почетком четвртог тромесечја. Од јула до септембра продаја благајничких записа кретала се у распону од 3.818,4 милиона динара, у августу, што представља најмањи месечни износ продатих записа у другом полугодишту, до 10.747,1 милион динара, у септембру, када је остварена највећа месечна продаја благајничких записа у 2004, што је уједно и највећа месечна продаја од када Народна банка Србије (Југославије) продаје благајничке записе. Од октобра до децембра продаја благајничких записа се кретала у распону од 5.879,7 милиона динара, у децембру, до 8.750,9 милиона динара, у октобру. У децембру је остварена мања продаја благајничких записа у односу на октобар и новембар, тако да је 28. и 29. децембра забележено најниже стање благајничких записа у портфељу банака у другој половини године и износило је 1.156,1 милион динара. Стање благајничких записа у портфељу банака на дан 31. децембра

(1,752,2 милиона динара) било је мање за 471,2 милиона динара у односу на стање на дан 31. децембра 2003. године (2.223,3 милиона динара).

Месечни обим продаје благајничких записа
Народне банке Србије
(у милионима динара)

Извор: Народна банка Србије.

Најважнији фактори који су у првом тромесечју утицали на пад продаје благајничких записа били су смањење ликвидних средстава у банкарском сектору у односу на последње тромесечје 2003, као и константно висока тражња за куповином девиза на Међубанкарском девизном тржишту. У другом тромесечју, највећи број аукцијских продаја благајничких записа организован је по методи варијабилне вишеструке каматне стопе, што је за последицу имало повећање каматних стопа, али и повећање продаје.

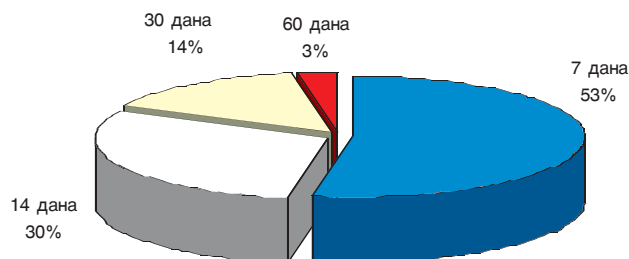
У другој половини године повећана је учесталост организовања ванредних аукцијских продаја, тако да је од укупно 121 ванредне аукцијске продаје благајничких записа у 2004. години 107 аукција организовано у другој половини године. У овом периоду Народна банка је у више наврата повећавала каматне стопе на благајничке записе. Истовремено, на иницијативу банака, промењен је распоред одржавања аукција са аспекта рочности хартија, тако да су прво одржаване аукције записа дужих рочности. Нешто слабија месечна продаја благајничких записа забележена је у августу због повећања стопе обавезне резерве и обавезе банака да дневно стање издвојене динарске обавезне резерве не сме бити мање од 80% обрачунате динарске обавезне резерве.

Током године, благајничке записе куповало је укупно 29 банака, од чега се преко 72% вредности продатих записа односило на осам банака.

У односу на укупан износ благајничких записа продатих у 2004, банке су највише куповале благајничке записе са роком доспећа од седам дана (40.610,6 милиона динара, или 52,71% у односу на укупан износ продаје),

а најмање благајничке записе са роком доспећа од 60 дана (2.166,8 милиона динара, или 2,81% у односу на укупан износ продаје).

Обим продатих благајничких записа Народне банке Србије
према рочности у 2004.

Извор: Народна банка Србије.

У поређењу са 2003. годином, у укупној продаји благајничких записа у 2004. повећано је процентуално учешће записа рочности седам и 14 дана, а смањено учешће записа рочности 30 и 60 дана. Повећање продаје благајничких записа краћих рочности и смањење продаје благајничких записа дужих рочности утицало је да се просечна пондерисана рочност у 2004. у односу на 2003. годину смањи са 20 на 14 дана. Просечна пондерисана месечна рочност кретала се у распону од 10 до 16 дана.

Просечно пондерисана месечна каматна стопа на продате благајничке записе кретала се између 11,31% и 16,83% на годишњем нивоу и константно је расла током године, док се просечна пондерисана каматна стопа на државне записе Републике Србије¹⁾ кретала између 20,20% и 22,53% на годишњем нивоу.

Планиране активности Народне банке Србије на тржишту новца у 2005. години

Крајем 2004. године, Народна банка Србије је усвојила нове прописе којима је установљен регулаторни и технолошки оквир за нови концепт репо трансакција са хартијама од вредности почетком 2005. године. Основне карактеристике тог концепта су следеће:

- евидентирање промене власништва над купљеним хартијама од вредности тако да се предметне хартије преносе директно на власнички рачун купца у Централном регистру, депоу и клирингу хартија од вредности,
- приход по основу редовне камате на хартије од вредности уколико доспева на наплату за време трајања репо трансакције припада продавцу, са обавезом купца да целокупан износ прихода уплати на новчани рачун продавца,

¹⁾ Збирна просечна пондерисана каматна стопа на државне записе Републике Србије са роковима доспећа од 91 и 182 дана.

- код утврђивања куповне и продајне цене уводе се категорије процента увећања и умањења.

Као основу за спровођење репо трансакција, Народна банка планира да користи државне хартије од вредности, и то пре свега дугорочне обвезнице које је Република Србија издала на основу Закона о измиривању обавеза Републике Србије према Народној банци Србије, који је усвојен у децембру 2004. Према том закону, Република Србија ће ради измирења обавеза према Народној банци Србије издати дематеријализоване дугорочне обвезнице, које ће бити пренете на власнички рачун Народне банке у Централном регистру, депоу и клирингу хартија од вредности. Камата на обвезнице ће се обрачунавати полугодишње на номиналну вредност обвезница по стопи од 8,5% на годишњем нивоу, а каматни купони доспевају 30. јуна и 31. децембра сваке године.

Ефекти на кретање монетарних агрегата

Интервенције Народне банке Србије на новчаном тржишту у 2004. години биле су веома интензивне. Народна банка је током године банкама продала благајничких записа у дисконтном износу преко 77 милијарди динара, што је два и по пута више од продаје у 2003. (око 33 милијарди динара). И поред тога, просечно стање благајничких записа на крају године било је мање у односу на крај претходне године за 1.099,0 милиона динара, или 63,3%.

На основу просечног стања благајничких записа крајем 2004. и 2003. године, можемо констатовати да је Народна банка Србије путем интервенција на новчаном тржишту новац креирала, тј. утицала на повећање нивоа монетарних агрегата. Пораст примарног новца који је креиран операцијама на отвореном тржишту износио је 1,1 милијарду динара.

Кретања по тромесечјима показују да је просечно стање благајничких записа Народне банке Србије у првом тромесечју, у односу на децембар 2003. године, смањено за 1,6 милијарди динара, или 53,4%. У другом тромесечју су забележена супротна кретања. Просечно стање благајничких записа у јуну у односу на март повећано је за 3,4 милијарде динара, или 147,5%. Кретања у том периоду била су под великим утицајем остваривања задатих квантитативних критеријума у погледу нивоа нето домаће активе Народне банке Србије, али и стерилисања вишкова динарске ликвидности банака, која је могла да има негативне ефекте на кретање курса динара и цена. Да би неутралисала ефекте пораста количине новца на тражњу банака за девизама, као и његовог утицаја на даљи раст цена, Народна банка је интензивирала продају благајничких записа. У трећем тромесечју, просечно стање благајничких записа у септембру у односу на јун смањено је за 1,1 милијарду динара, или 22,3%. У последњем тромесечју настављен је опадајући тренд, тако да је у односу на септембар просечно стање у децембру било мање за 2,5 милијарди динара, или 64,8%.

Анализа токова прилива и одлива примарног новца са жиро-рачуна банака упућује на закључак да је Народна банка путем девизних трансакција креирала преко 18 милијарди динара примарног новца, а да се истовремено по основу плаћања различитих обавеза коминтената банака према држави у Централном депозиту задржало преко 13 милијарди динара.

Укупни ефекти интервенција Народне банке Србије путем продаје благајничких записа на новчаном тржишту били су релативно скромни. Наиме, далеко већи утицај на кретање примарног новца и осталих монетарних агрегата имали су други токови, путем којих је повећавана, односно смањивана количина новца (девизне трансакције Народне банке и пораст државних депозита).

Основни токови прилива и одлива са жиро-рачуна (резерви) банака у 2004. години

(у милионима динара, просечно стање)

Период	Резерве банака ¹⁾	Девизне трансакције НБС	Готов новац у оптицају	Централни депозит ²⁾	Продате ХОВ НБС
Децембар 2003 – стање	23.668	64.026	39.445	23.201	2.991
Јануар 2004 – стање	22.573	60.850	38.112	23.193	2.055
Промена	-1.095	-3.176	1.333	8	936
Фебруар – стање	21.645	58.573	37.201	23.240	1.572
Промена	-928	-2.277	911	-47	483
Март – стање	20.571	57.208	36.690	23.664	1.393
Промена	-1.074	-1.365	511	-424	179
Април – стање	20.428	59.963	38.374	24.308	2.243
Промена	-143	2.755	-1.684	-644	-850
Мај – стање	20.963	60.973	38.403	24.397	2.600
Промена	535	1.010	-29	-89	-357
Јун – стање	19.920	62.126	38.893	23.862	4.841
Промена	-1.043	1.153	-490	535	-2.241
Јул – стање	21.863	61.414	40.238	20.901	3.533
Промена	1.943	-712	-1.345	2.961	1.308
Август – стање	22.999	64.208	39.483	23.528	3.378
Промена	1.136	2.794	755	-2.627	155
Септембар – стање	24.760	69.774	40.040	26.343	3.760
Промена	1.761	5.566	-557	-2.815	-382
Октобар – стање	25.869	74.570	41.069	29.566	3.187
Промена	1.109	4.796	-1.029	-3.223	573
Новембар – стање	25.701	78.497	38.860	35.840	3.216
Промена	-168	3.927	2.209	-6.274	-29
Децембар 2004 – стање	28.748	82.196	40.186	36.528	1.892
Промена	3.047	3.699	-1.326	-688	1.324
Укупно промена у 2004.	5.080	18.170	-741	-13.327	1.099

¹⁾ Укључени жиро-рачуни банака, заједно са издвојеном обавезном резервом, депозитни вишкови банака код НБС и готовина у благајнама банака.

²⁾ Поред депозита државе, укључени и остали депозити код НБС.

Извор: Народна банка Србије.

Активности у вези са старом девизном штедњом

Обавезе по основу тзв. старе девизне штедње грађана положене код овлашћених банака и обавезе по основу девизних депозита грађана положених код Дафимент банке а.д. Београд, у ликвидацији, и Банке приватне привреде Црне Горе д.д. Подгорица (Југоскандик) измиривале су се током 2004. године на начин утврђен одредбама Закона о регулисању јавног дуга СРЈ по основу девизне штедње грађана и Закона о регулисању јавног дуга СРЈ по уговорима о девизним депозитима грађана ороченим код Дафимент банке а.д. Београд, у ликвидацији, и по девизним средствима грађана положеним код Банке приватне привреде Црне Горе д.д. Подгорица који су ступили на снагу у јулу 2002. године. Наведеним законима прописани су динамика измирења обавеза, извори средстава, носиоци обавеза, обавезност конверзије девизне штедње у обвезнице, намене за коришћење обвезница у роковима и пре рокова њиховог доспећа и друго.

Народна банка Србије, за рачун Републике Србије, обавља послове везане за сервисирање старе девизне штедње и зајма за привредни развој.

Средства за исплату обвезница обезбеђује Република Србија и уплаћује их на посебне рачуне отворене код Народне банке. Исплате обвезница у девизама или у динарској противвредности, на захтев власника, врше банке у оквиру чијих рачуна се воде рачуни хартија од вредности власника обвезница. Народна банка, по захтевима банака, врши авансни пренос девизних и динарских средстава за исплату обвезница.

Банке су свакодневно Народној банци достављале податке о извршеној конверзији девизне штедње у обвезнице Републике Србије замени обвезница СРЈ у обвезнице Републике Србије ради праћења висине дуга Републике Србије по основу тих обвезница, као и податке о исплатама обвезница у року и пре рока доспећа, ради праћења, контроле и усаглашавања искоришћености пренетих средстава.

Укупно обрачуната конверзија старе девизне штедње код банака у обвезнице износи 3.800,0 милиона евра. Обрачуната конверзија девизних депозита код Дафимент банке и девизних средстава код Југоскандика једнака је извршеној конверзији и на дан 31. децембра 2004. године је износила 318,7 милиона евра.

За исплате обвезница о року доспећа, код банака су на дан 1. јануара 2004. затечена средства у износу од 2,4 милиона евра и 0,8 милиона динара, док на рачунима код Народне банке није било затечених девизних и динарских средстава. Поред тога, буџет је у току године обезбедио средства у износу од 121,9 милиона евра и 6.524,0 милиона динара. Из тих средстава, у складу са Одлуком о ближим условима куповине девизних средстава ради исплате обвезница Републике Србије, вршен је испкуп и продаја девизних средстава.

У току 2004. године исплаћене су доспеле обвезнице у укупном износу од 214,3 милиона евра, од тога у девизним средствима 212,7 милиона евра и 116,4 милиона динара.

За исплату обвезница пре рока доспећа, за плаћање специфичних трошкова у складу са Одлуком Владе Републике Србије, код банака су, на дан 1. јануара 2004. године, затечена средства у износу од 0,02 милиона евра и 8,2 милиона динара, а на рачуну код Народне банке 0,3 милиона евра. Буџет је за те намене у току 2004. године обезбедио средства у износу од 0,2 милиона евра и 314,0 милиона динара. Из тих средстава власницима обвезница исплаћено је 0,7 милиона евра и 296,9 милиона динара (по дисконтној вредности обвезница), односно исплаћена је номинална вредност обвезница по том основу у износу од 5,7 милиона евра.

Ради спровођења члана 16. Закона, буџет Републике Србије је на посебан рачун код Народне банке уплатио 249,5 милиона динара, што је у целини пренето банкама са даном доспећа обавезе, 4. јула 2004. године.

Континуирано је праћен промет обвезница на Београдској берзи. У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2004. остварен је укупан обим трговања обвезницама Републике Србије у износу од 126,2 милиона евра, или 36,3% извршене конверзије у обвезнице у току 2004. године. Промет овим обвезницама одвијао се и ванберзански и био је око три и по пута већи од берзанског.

Такође, обавезе по основу зајма за привредни развој измиривале су се, почев од 31. августа 2004, на начин утврђен одредбама Закона о регулисању обавеза Републике Србије по основу зајма за привредни развој, који је ступио на снагу 28. априла 2004.

Народна банка, за рачун Републике Србије, обавља послове везане за спровођење Закона, на основу овлашћења из Уговора закљученог између Министарства финансија и Народне банке Србије, и то евиденцију уплате средстава која се обезбеђују у буџету Републике Србије, пренос тих средстава банкама ради исплате обвезница, као и стручне и административно-техничке послове везане за исплату обвезница.

Средства за исплату обвезница обезбеђује Република Србија и уплаћује их на посебне рачуне отворене код Народне банке. Конверзију девизних потраживања по основу Зајма и исплату обвезница у девизама или у динарској противвредности, на захтев власника, врши Војвођанска банка а.д. Нови Сад, у оквиру чијег рачуна се воде рачуни хартија од вредности власника обвезница.

У току 2004. године, у обвезнице Републике Србије са роком доспећа од 2004. до 2007. извршена је конверзија потраживања у укупном износу од 28,3 милиона евра. За исплате тих обвезница из буџета су пренета средства у износу од 2,2 милиона евра и 77,0 милиона динара. Из обезбеђених средстава вршени су испкуп и продаја девизних средстава. У току 2004. године исплаћене су доспеле обвезнице у укупном износу од 3,2 милиона евра, од тога у девизним средствима 3,2 милиона евра и 1,1 милиона динара.

Планови за 2005. годину

Монетарна политика ће у 2005. години бити усмерена пре свега ка остваривању основног циља — смањења инфлације и њеног одржавања на нивоу између 9% и 10%. Мере монетарне политике предузимаће се ради сузбијања инфлаторних притисака, услед очекиваног наставка раста цена под државном контролом, као и ефеката увођења пореза на додатну вредност.

У складу са опредељеним циљевима, планира се успоравање стопа раста основних монетарних и кредитних агрегата, пре свега примарног новца, новчане масе М1 и кредита банака непосредним комитентима. Мере монетарне политике ће посебно бити усмерене на успоравање кредитне активности банака, с обзиром на то да је раст кредита у 2004. години био изузетно висок и да је у знатној мери био базиран на порасту извора средстава по основу задуживања у иностранству.

Да би утицала на успоравање раста кредита из иностранства за потребе повећаног кредитирања у земљи, Народна банка планира да повећа стопу обавезне резерве банака на девизне депозите и кредите и депозите из иностранства, а да смањи стопу обавезне резерве на динарске депозите.

Народна банка Србије у току 2005. планира да настави са развојем и јачањем индиректних монетарних инструмената с циљем регулисања монетарних кретања и одржавања ликвидности банкарског сектора у пројектованим оквирима. Планира се увођење репо операција и стварање институционалних предуслова за развој репо тржишта, што би омогућило апсорбовање вишка ликвидних средстава из банкарског сектора и утицало на стабилизацију курса динара. Ради ефикаснијег регулисања ликвидности банкарског сектора, Народна банка ће банкама омогућити да користе кредитне и депозитне олакшице. У случају привремене неликвидности, банкама ће се омогућити коришћење ломбардних и колатерализованих кредита за ликвидност. Мере које је Народна банка предузела на подручју ограничавања раста кредита становништву утицаће у правцу смањења агрегатне тражње. Интервенцијама на девизном тржишту и осталим расположивим инструментима девизни курс ће се усмеравати тако да буде усклађен са средњорочно одрживом платнобилансном позицијом земље, имајући у виду примарни циљ монетарне политике, а то је смањење стопе инфлације.

Планира се увођење нове кредитне линије — ломбардног кредита, с циљем да се употпуне инструменти монетарне политике за одржавање ликвидности банака. Имајући у виду да је током 2004. била у функцији само једна кредитна линија за одржавање дневне ликвидности банака, тзв. кредитне олакшице, увођење ломбардног кредита представљало би, по формално-правној и техничко-технолошкој структури, логички наставак постојеће.

У односу на кредитне олакшице које могу у континуитету да се користе један радни дан, што банкама омогућава превазилажење дневних

осцилација у ликвидности, ломбардни кредит би у току месеца могао у континуитету да се користи највише пет радних дана, чиме би банкама било омогућено превазилажење привремених ликвидносних проблема у току месеца.

Модел ломбардног кредита био би компатибилан са постојећим моделом кредитних олакшица, с обзиром на то да би основ за коришћење обе врсте кредита био залога истих хартија од вредности, а банке би могле да их комбиновано користе како у току месеца, тако и у току дана.

Имајући у виду планирано решење за потпуну аутоматизацију пословних процеса, поступак одобравања ломбардног кредита одвијао би се по једноставној процедури, сличној процедури одобравања кредита за одржавање дневне ликвидности.

Поред тога, Народна банка планира увођење још једне кредитне линије за одржавање ликвидности банака – интервентног кредита. Ова кредитна линија имала би ад хок карактер, тј. интервентни кредит би био ванредни кредит, а Народна банка би га одобравала када се процени да нека банка, у одређеном периоду, не може да обезбеди ликвидност у датим тржишним околностима. С обзиром на карактер, интервентни кредит би се одобравао по специфичној процедури, на основу документације којом располаже Народна банка и документације коју доставља сама банка.

Основ за коришћење интервентног кредита, поред залог хартија од вредности, био би и залога девизних средстава. Интервентни кредит би се одобравао са утврђеним крајњим роком доспећа до 12 месеци, што би подразумевало његово једнократно коришћење.

Увођењем ове кредитне линије био би заокружен монетарни инструментаријум за превазилажење ликвидносних проблема банака, а чиниле би га три кредитне линије – кредитне олакшице, ломбардни кредит и интервентни кредит.

Народна банка Србије ће утврдити каматне стопе и на ове краткорочне кредите у релативном односу према есконтној стопи.

Будући да Народна банка планира да као залог за коришћење краткорочних кредита (кредитне олакшице, ломбардни и интервентни кредит) користи и дугорочне хартије од вредности (до чијег је рока доспећа остало више од годину дана), одлуком о начину обрачуна, наплате и плаћања камате Народне банке Србије треба да се пропише и начин обрачуна дисконтоване вредности дугорочних хартија од вредности, која се утврђује приликом активирања заложног права.

Закључено је да се у 2005. години размотри могућност доношења одлуке о минималним условима кредитне способности банака у којој би биле садржане следеће измене и допуне:

- прецизирање и разграничење појма минималних услова кредитне способности и појма кредитне неспособности;
- поопштравање обавезе издвајања обавезне резерве;
- увођење додатних минималних услова кредитне способности који се односе на блокаду жиро-рачуна, извршавање обавеза по основу уговора о

купопродајним трансакцијама са хартијама од вредности и колатерализованим кредитима итд.;

- увођење критеријума учесталости приликом дефинисања кредитне неспособности, и

- прецизирање и поштравање мера према кредитно неспособним банкама.

КУРС ДИНАРА И ДЕВИЗНЕ РЕЗЕРВЕ

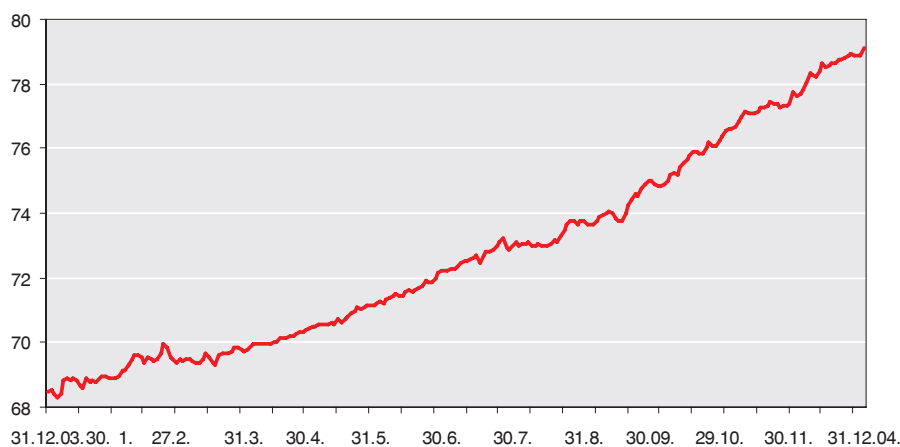
ПОЛИТИКА КУРСА ДИНАРА	64
УПРАВЉАЊЕ ДЕВИЗНИМ РЕЗЕРВАМА	66
КРЕТАЊА И УЗРОЦИ ПРОМЕНА ДЕВИЗНИХ РЕЗЕРВИ	66
СТРУКТУРА И ПРОФИТАБИЛНОСТ ДЕВИЗНЕ	
АКТИВЕ И УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА	68
ПОСЛОВАЊЕ НА САСТАНКУ МЕЋУБАНКАРСКОГ	
ДЕВИЗНОГ ТРЖИШТА	69
КРЕТАЊА НА САСТАНКУ МЕЋУБАНКАРСКОГ	
ДЕВИЗНОГ ТРЖИШТА	69
КРЕТАЊА НА МЕЋУБАНКАРСКОМ ДЕВИЗНОМ ТРЖИШТУ	
ИЗВАН САСТАНКА МДТ	71
КРЕТАЊЕ ОБИМА МЕЊАЧКИХ ПОСЛОВА	71
ИЗМЕНЕ ПРОПИСА О РАДУ ДЕВИЗНОГ ТРЖИШТА И О	
НОВОЈ ДЕВИЗНОЈ ШТЕДЊИ	72
ПРОМЕНЕ ДЕВИЗНОГ РЕЖИМА И МЕРЕ ДЕВИЗНЕ КОНТРОЛЕ	73
НАЈВАЖНИЈЕ МЕРЕ У ОБЛАСТИ ДЕВИЗНОГ ПОСЛОВАЊА	73
КОНТРОЛА (ОГРАНИЧЕЊА) У ОБЛАСТИ ТЕКУЋИХ	
И КАПИТАЛНИХ ТРАНСАКЦИЈА	74
ПЛАНОВИ ЗА 2005. ГОДИНУ	75

Политика курса динара

Народна банка Србије у току 2004. године наставила је са политиком руковођено флукутирајућег курса динара. При том се, с једне стране, руководила потребом остваривања свог примарног циља — ниске и стабилне стопе инфлације, а, са друге, потребом остваривања средњорочно одрживе платно-билансне позиције земље. То значи да је унапређење ценовне конкурентности извоза Србије путем реалне депресијације курса динара према еврџу морало бити ограничено на веома узак *trade-off*, који ни по коју цену није смео да подстакне инфлаторна очекивања у условима високог притиска на раст инфлације, изазваног екстерним факторима (високим растом цена нафте и обојених метала).

Политика руковођеног флукутирања остваривана је интервенцијама Народне банке на састанку Међубанкарског девизног тржишта ради усклађивања понуде и тражње за еврџу. Интервенције нису имале за циљ постизање одређеног нивоа девизног курса динара, тако да је Народна банка допуштала како депресијацију, тако и апресијацију девизног курса. При том је настојала да смањи претеране осцилације девизног курса по основу неравнотеже између неконтролисане тражње и понуде (курс динара је у току године дневно осцилирао у распону од $-0,455\%$ до $0,631\%$).

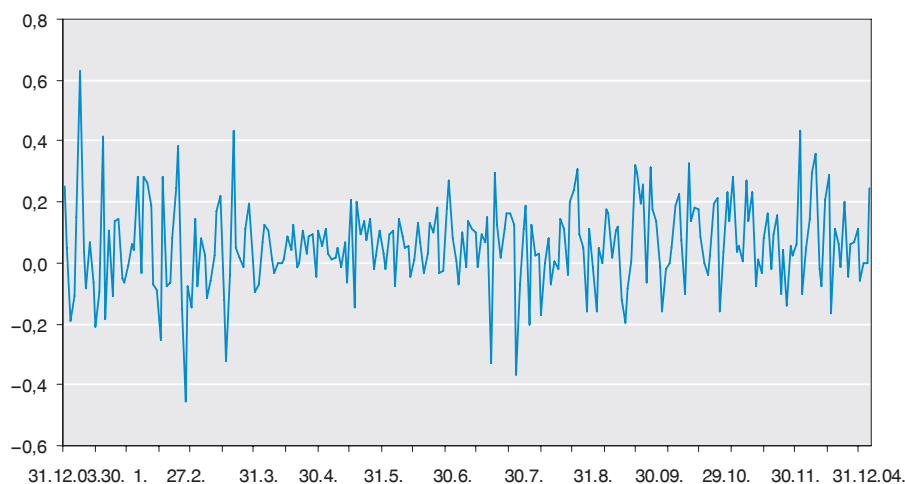
Дневне промене курса динара према еврџу у 2004.

Извор: Народна банка Србије.

Народна банка је ефикасно преусмеравала вишкове понуде иностраног ефективног новца са сегмента мењачког тржишта (нето откуп) на сегмент међубанкарског девизног тржишта, на коме је понуда девиза банака била мања од тражње за девизама. У току четвртог тромесечја 2004. продаја евра од стране Народне банке на фиксинг састанку је смањена у околностима високе девизне ликвидности на међубанкарском девизном тржишту, посебно овлашћених банака са учешћем иностраног капитала, тако да у појединим данима, пре свега у децембру, Народна банка на фиксинг састанку није уопште интервенисала.

Дневне осцилације курса динара према евр у 2004. (у %)

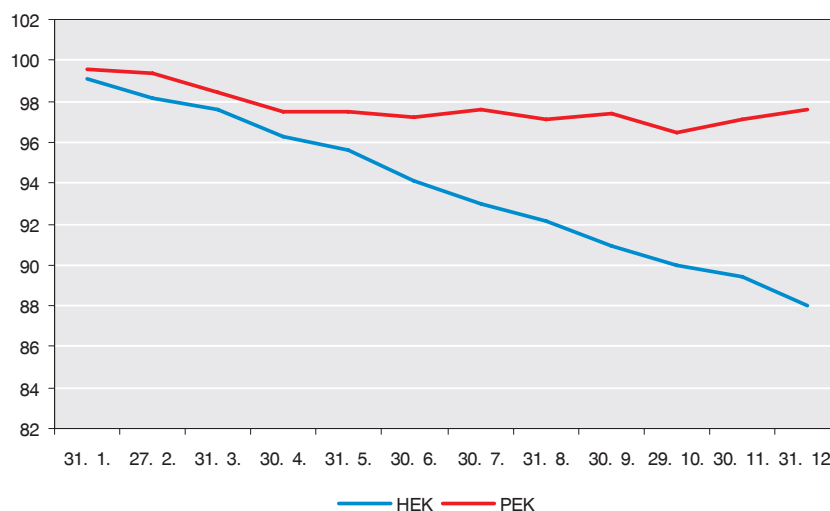
Извор: Народна банка Србије.

У току године, у условима инфлације од 13,7% (мерено ценама на мало децембар 2004/децембар 2003) и пораста инфлације у еврозони од 2,4%, динар је номинално депресирао према евр у за 13,4% (евро је апресирао према динару за 15,5%), односно реална депресијација динара према евр у је износила 3,8%. То је била друга узастопна година у којој је динар реално депресирао према евр у — у 2003. години реална депресијација је износила 4,9%.

Истовремено, динар је, у условима пораста инфлације у САД од 3,3%, номинално депресирао према долару за 6,3%, при чему је реално апресирао за 3,1%. Реална апресијација динара према долару, упркос реалној депресијацији динара према евр у, била је последица високе депресијације долара према евр у на светским тржиштима.

Посматрајући аналитичку корпу валута (EUR и USD), динар је у току 2004. године номинално депресирао за 12%, односно реално за 2,4%, што значи да је реално депресирао према аналитичкој корпи валута другу годину заредом — у току 2003. године реална депресијација је износила 1%.

Кретање индекса номиналног (НЕК) и реалног (РЕК)
ефективног девизног курса динара у 2004.
(децембар 2003 = 100)

Извор: Народна банка Србије.

Реална депресијација динара према еврџу представљала је додатну подршку извозу Србије на тржиште Европске уније. Потребно је при том напоменути да проблеми извоза Србије нису везани за ниво ценовне конкурентности извоза, већ за тзв. неценовне факторе конкурентности извоза: у првом реду, код највећег дела производа, недовољно високог квалитета производа, одсуства модерног дизајна и паковања, ИСО стандарда 9.000, адекватних услова сервисирања, гаранције, препознатљиве трговачке марке прилагођене пробирљивом и захтевном тржишту Европске уније итд. Проширено тржиште Европске уније представља у правом смислу тржиште квалитета производа, на коме се купци при доношењу одлуке о куповини неког производа првенствено руководе наведеним неценовним факторима. У таквим условима, виша стопа реалне депресијације курса динара према еврџу од остварене у току 2004. не би за резултат имала вишу и трајније одрживу стопу раста извоза, док би се, са друге стране, у условима високе стопе инфлације додатно непотребно платила висока цена у виду пораста стопе инфлације.

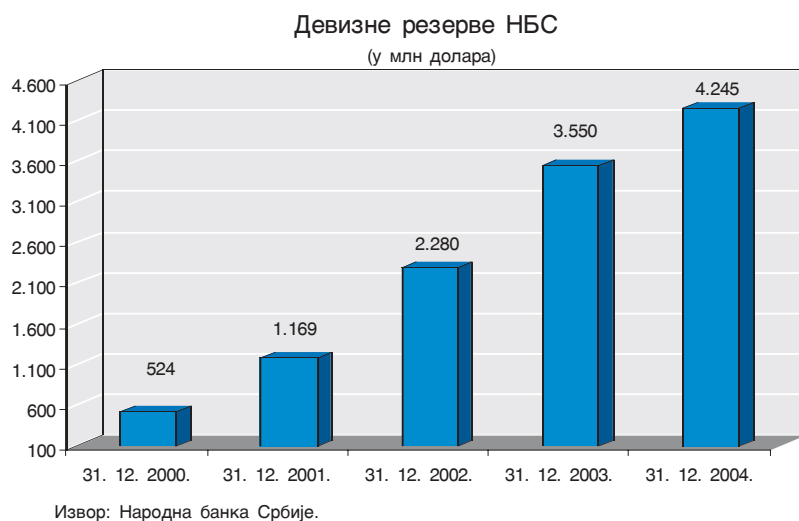
Управљање девизним резервама

Кретања и узроци промена девизних резерви

Основна карактеристика кретања девизних резерви у току 2004. године јесте наставак повећања нивоа девизних резерви Народне банке Србије, које су на дан 31. децембра 2004. године достигле износ од 4.244,7 милиона долара и у односу на крај 2003. биле веће за 694,6 милиона долара, или 19,6%.

Изражено у еврима, девизне резерве Народне банке Србије су износиле 3.117,3 милиона, што значи да су у односу на крај 2003. забележиле повећање од 277,8 милиона евра.

Најзначајнији прилив у девизне резерве Народне банке Србије у 2004. години остварен је по основу нето откупа ефективног страног новца, у износу од 1.849,0 милиона долара. По основу обављања привременог платног промета са Црном Гором и Косовом и Метохијом у девизне резерве се слило 475,1 милион долара, а по основу иностраних кредита 443,5 милиона долара (кредити Међународног монетарног фонда 243,7 милиона и кредити осталих међународних финансијских институција 199,8 милиона). Од осталог девизног прилива знатнија су била средства примљена по основу донација, 80,4 милиона долара, од чега се 20,5 милиона односи на донације чији је корисник држава, а 59,9 милиона на донације за остале кориснике.

Што се тиче девизног одлива, Народна банка је током 2004. године подмиривала тражњу за девизама на Међубанкарском девизном тржишту, тако да је из девизних резерви по том основу исплаћено 1.968,7 милиона долара (нето). У 2004. години је настављено са редовним измиривањем доспелих обавеза према Међународном монетарном фонду, у укупном износу од 262,5 милиона долара, као и према осталим иностраним повериоцима за кредите по којима је гарант држава у укупном износу од 214,4 милиона долара. Поред тога, знатнији удео у структури укупног одлива из девизних резерви имала је исплата средстава старе девизне штедње и зајма за привредни развој, у износу од 257,2 милиона долара.

Девизне резерве Народне банке Србије су у 2004. години оствариле знатан раст, и поред тога што износ исплаћених доспелих обавеза у великој мери превазилази износ примљених кредита и донација, што додатно потврђује изразиту стабилност девизних резерви Народне банке Србије.

Нето иностранна актива

Народна банка Србије је у току 2004. године испунила утврђене критеријуме за нето инострану активу.

Нето иностранна актива Народне банке Србије на дан 31. децембра 2004. године износила је 1.846 милиона долара и у односу на крај 2003. била је већа за 183 милиона долара. Критеријум утврђен од стране Међународног монетарног фонда за нето инострану активу на дан 31. децембра износио је 1.594 милиона долара, што значи да је премашен за 252 милиона долара.

Стање нето иностране активе на дан 30. јуна износило је 1.448 милиона долара, док је критеријум, уз примену корективног фактора услед неповлачења планираних кредита за финансирање буџета, износио 1.425 милиона долара. На дан 30. септембра нето иностранна актива износила је 1.583 милиона долара, док је критеријум био 1.546 милиона долара.

Структура и профитабилност девизне активе и управљање ризицима

Инвестиционим портфолиом управља се на основу Општих и оперативних инвестиционих смерница Народне банке Србије. Опште инвестиционе смернице одређују се почетком године и важе на период од годину дана. Оперативне смернице се одређују на тромесечном нивоу, имају стратешки карактер и усаглашене су са Општим смерницама.

Основна начела при управљању девизним резервама Народне банке Србије јесу сигурност, ликвидност и профитабилност.

Структура

Девизне резерве у 2004. години чинили су депозити на рачунима Народне банке Србије у иностранству, хартије од вредности, ефективни страни новац, злато и специјална права вучења. Настављена је тенденција промене структуре девизних резерви у корист хартија од вредности, а на рачун ефективног страног новца и депозита на рачунима у иностранству. Такав корак предузет је ради даљег повећања сигурности и ликвидности девизних резерви којима управља Народна банка Србије.

Профитабилност

У току 2004. године Народна банка Србије је по основу укамаћивања девизних депозита и наплате купона остварила приходе од 72,05 милиона долара, што је за 39,9% више у односу на те приходе у 2003. години.

Током године је настављено полагање ефективног страног новца на рачуне Народне банке Србије у иностранству. Динамика полагања средстава усклађивана је са динамиком плаћања, пре свега са исплатама старе девизне штедње.

Управљање ризиком

Усвајањем годишњих (општих) и тромесечних (оперативних) смерница дефинишу се основни правци и оквири у управљању девизним резервама. Тиме се искључује могућност пословања са неовлашћеним субјектима и неовлашћеним категоријама пласмана девизних резерви, могућност погрешног задуживања, конфликта интереса, прекорачења лимита итд. С тим у вези, управљање девизним резервама током 2004. године спровођено је у складу са смерницама које је утврдио гувернер, односно Монетарни одбор.

Валутна структура девизних резерви била је у складу са оптималном валутном структуром, валутном структуром обавеза Народне банке Србије, валутном структуром трговинске размене земље са иностранством, као и са потребом диверсификације валутног ризика. Валутна структура се кретала у оквирима утврђених смерница, са дозвољеним одступањима од $\pm 2\%$.

Одељење за управљање девизним резервама, уз асистенцију техничке мисије из *Swiss National Bank, Zurich* (при мисији Међународног монетарног фонда), спроводи активности у вези са праћењем и анализом портфолија у односу на усвојене критеријуме остварења. У спровођењу редовних активности *Risk management*-а користе се следеће анализе:

- израда прединвестиционих анализа и оптимизација портфолија,
- декомпозиција ризика,
- VAR — *Value at Risk* — метод утврђивања могућег губитка портфолија,
- поређење карактеристика портфолија у односу на усвојене критеријуме остварења,
- контрола осетљивости портфолија при промени тржишне каматне стопе (*yield*).

У току претходне године, просечна осетљивост инвестиционог портфолија Народне банке Србије била је у границама од $\pm 0,25$ година.

Пословање на састанку Међубанкарског девизног тржишта

Кретања на састанку

Међубанкарског девизног тржишта

Укупан промет евром на састанку Међубанкарског девизног тржишта (МДТ) у току 2004. године износио је 2.001,3 милиона долара. У првој половини године остварен је већи обим промета (1.078,7 милиона долара) него у другој (922,6 милиона долара).

Прва четири месеца карактерисала је опадајућа тенденција кретања промета на састанку МДТ-а, која је заустављена у мају. Током тог месеца

забележено је велико повећање тражње за девизама, које је имало за последицу рекордан износ продаје евра Народне банке пословним банкама, у вредности од 230,5 милиона долара.

До високог обима тражње банака за девизама дошло је у условима повећане неизвесности у земљи, везане како за интерне факторе (председнички избори у Србији, пораст цена, који је у мају резултирао месечном стопом инфлације од 1,0%), тако и за екстерне факторе (рекордан пораст цена нафте на светском тржишту, на 41,85 долара по барелу у одсуству договора између земаља чланица ОПЕЦ-а о повећању дневне производње нафте за потребе нарасле светске дневне тражње) и њихов утицај на ниво цена у земљи.

Након високог износа којим је Народна банка интервенисала у мају, у јуну је реализована тражња на састанку МДТ-а знатно смањена и износила је 136,9 милиона долара. Наиме, због потребе остваривања лимита нето иностране активе, Народна банка је у јуну деловала у правцу усмеравања тражње за девизама на међубанкарском тржишту (изван састанка МДТ-а).

У јуну је Народна банка од банака у директној трговини изван састанка МДТ-а откупила 39,2 милиона долара, од којих су 36,4 милиона банке искористиле за куповину благајничких записа Народне банке Србије.

У другој половини године, промет евром на састанку МДТ-а износио је 922,6 милиона долара, при чему је Народна банка продала девизе у износу од 916,1 милион долара, а преосталих 6,5 милиона тражње је реализовано међубанкарском трговином. Наиме, у овом периоду, у току 11 састанака МДТ-а, фиксинг курс је формиран као резултат усклађивања понуде и тражње између банака, при чему Народна банка није продавала девизе ради задовољења тражње. Упркос скромном износу тражње реализованом међубанкарском трговином у том периоду, значајна је појава међубанкарске трговине на састанку МДТ-а будући да су банке почеле да користе могућност да се на фиксинг састанку појављују у улози продавца девиза.

Након стваривања лимита нето иностране активе на дан 30. јуна, Народна банка је у току јула на састанку МДТ-а задовољила високе износе тражње за девизама — у износу од 196,5 милиона долара (највиши износ у другој половини године). Висока тражња за девизама у току овог месеца била је последица одложених налога комитената банака за куповину девиза, али и, једним делом, неизвесности учесника на фиксинг састанку у погледу брзине и трајности стабилизације девизног тржишта.

Најнижи ниво реализоване тражње на састанку МДТ-а у целој 2004. години забележен је у августу и износио је 111,2 милиона долара, од чега је Народна банка задовољила у висини од 109,1 милион долара, а преосталих 2,1 милион долара подмирено је међубанкарском трговином на састанку. Тако низак ниво реализоване тражње на састанку МДТ-а у августу био је, у највећој мери, последица повећања стопе обавезне резерве за три процентна поена и прописивања обавезе банкама да, ради остваривања просечног дневног стања издвојене обавезне резерве, дневно

стање издвојене динарске обавезне резерве не буде мање од 80% обрачунате динарске обавезне резерве, чиме је ограничен ниво расположивости динара код банака.

Кретања на међубанкарском девизном тржишту изван састанка МДТ-а

Укупан обим директне трговине девизама између банака изван састанка МДТ-а у току 2004. године износио је 1.954,3 милиона долара и био је већи за 1.053,8 милиона долара, или 117,0% од обима те трговине у претходној години. Обим те трговине имао је готово исти ниво као и обим трговине на састанку МДТ-а и она је била за само 2,3% мања од трговине на састанку МДТ-а (у 2003. години била је мања за 55%).

Укупан обим директне трговине девизама између банака изван састанка МДТ-а у првој половини године износио је 573,8 милиона долара (53,2% трговине на фиксинг састанку).

У току прва три месеца 2004. обим ове трговине девизама имао је тенденцију раста, која је прекинута у априлу. За разлику од тражње реализоване на састанку МДТ-а, која је у мају била изузетно висока, обим директне међубанкарске трговине девизама изван састанка МДТ-а у овом месецу износио је свега 76,4 милиона долара и то је био њен најнижи обим остварен у 2004. години. У току јуна та трговина девизама остварила је обим од 103,3 милиона долара.

Укупан обим директне трговине девизама између банака изван састанка МДТ-а у другој половини године износио је 1.380,5 милиона долара и био је за 49,6% виши од трговине на састанку МДТ-а. У том периоду обим те трговине бележио је из месеца у месец повећање (изузев у септембру, када је био нешто нижи него у августу). Тако висок обим директне трговине између банака изван фиксинг састанка одвијао се по курсевима који су банке слободно формирале, имајући у виду курсеве формиране на фиксинг састанку.

Кретање обима мењачких послова

На својим шалтерима и преко својих овлашћених мењача Народна банка је у 2004. години укупно откупила 2.107,2 милиона долара и продала 259,3 милиона долара, што значи да је нето откуп износио 1.847,9 милиона долара. Нето откуп Народне банке у 2003. години износио је 1.356,9 милиона долара. У првој половини године остварен је нето откуп од 779,3 милиона долара, а од 1. јула до 31. децембра чак 1.068,6 милиона долара.

Након сезонски условљеног нижег нето откупа Народне банке по основу мењачких послова у јануару 2004, у износу од 57,3 милиона долара, већ у току фебруара нето откуп по том основу премашао је ниво из децембра 2003. и износио је 100,7 милиона долара.

Најнижи промет по мењачким пословима преко Народне банке забележен је у јануару, 144,5 милиона долара (откуп 100,9 милиона и продаја 43,6 милиона), а највиши у децембру, 257,3 милиона долара (откуп 238,0 милиона и продаја 19,3 милиона).

Висок ниво нето откупа иностране ефикативности је у значајној мери, на исти начин као и у претходне две године, утицао на стабилизовање кретања курса динара према евра на састанку МДТ-а, на који је Народна банка преуспевала вишкове откупљене ефикативности (укупна продаја Народне банке на фиксинг састанку у 2004. години износила је 1.994,2 милиона долара).

У 2004. години настављен је раст обима промета по мењачким пословима банака. Међутим, за разлику од мењача Народне банке, који су у току последње две године ефикативности знатно више откупили него продали, банке су по основу мењачких послова у 2004, као и у 2003, више продале него што су откупили ефикативног страног новца. На овом сегменту девизног тржишта уочава се следеће:

- од почетка године до 31. децембра банке су по мењачким пословима биле нето продавци, у укупном износу од 84,0 милиона долара (откуп 853,8 милиона и продаја 937,8 милиона),

- у првој половини године банке су оствариле нето продају у висини од 58,9 милиона долара (откуп 334,5 милиона и продаја 393,4 милиона),

- од 1. јула до 31. децембра банке су такође оствариле нето продају у висини од 25,1 милион долара (откуп 519,3 милиона и продаја 544,4 милиона).

Највећи промет по мењачким пословима банке су оствариле у децембру (откуп 119,9 милиона и продаја 139,2 милиона долара), што је резултат пре свега процеса приватизације и реализовања продаје акција грађана и куповине ефикативности од банака.

Измене прописа о раду девизног тржишта и о новој девизној штедњи

Током 2004. године, у Одлуци о условима и начину рада девизног тржишта извршене су следеће измене и допуне:

- у мају је Народна банка Србије почела са свакодневним сукцесивним објављивањем, до 10.30 часова, тзв. беле листе, тј. листе банака које имају усклађен показатељ девизног ризика, чиме је одговорено на захтеве банака, као и примедбе Савета иностраних инвеститора изложене у Белој књизи, који су се односили на рад девизног тржишта у смислу смањења неизвесности у непосредној трговини. Такође, прецизирано је време од када се формирана курсна листа за девизе примењује и до када важи;

- у октобру су извршене измене везане за тачност података у прописаним извештајима које су банке обавезне да, у складу са Одлуком, доставе до 10 часова, с тим што је банкама омогућено да евентуалне корекције доставе до 10.30 часова. Такође, даље су прецизирани услови

раскидања уговора закључених на девизном тржишту и избрисане казнене одредбе ради усклађивања са Законом о изменама и допунама Закона о прекршајима.

Донета је, у мају, нова Одлука о условима и начину обезбеђења ликвидности исплате девизних депозита физичких лица код банака и Упутство за њено спровођење. Одлуком је прописано да, ради обезбеђења ликвидности исплате девизних депозита физичких лица код банака, банке депонују код Народне банке Србије 47%, односно банке у санацији 100% девизне штедње. У односу на раније важећу одлуку смањен је проценат средстава који су банке обавезне да држе код Народне банке са 50% на 47%, јер је, након Анализе коју су сачинили Сектор за монетарне послове и Сектор за девизне послове, процењено да би то смањење за три процентна поена имало веће ефекте него смањење стопе обавезне резерве за један процентни поен, чиме се желело делимично ослобађање тог извора банкарских средстава, уз задржавање контроле над њима док се не заврши процес оснивања Агенције за осигурање депозита. У октобру је извршена допуна ове одлуке у смислу прописивања посебних услова поводом обележавања Светског дана штедње, док је у новембру Одлука допуњена ради усклађивања са Одлуком о допуни Одлуке о начину спровођења принудне наплате с рачуна клијената.

Промене девизног режима и мере девизне контроле

Најважније мере у области девизног пословања

У току 2004. године, на основу одредаба Закона о девизном пословању и Закона о Народној банци Србије, сачињена су следећа подзаконска акта:

- Одлука о начину вођења девизне штедне књижице и девизног рачуна физичког лица — резидента и нерезидента у банци,
- Упутство за спровођење Одлуке о условима и начину плаћања, наплаћивања и преноса по текућим и капиталним пословима у девизама и динарима,
- Одлука о јединственој структури за идентификацију и класификацију рачуна и о плану рачуна за примену међународних правила и IBAN стандарда.

Новом Одлуком о начину вођења девизне штедне књижице и девизног рачуна физичког лица — резидента и нерезидента у банци је, између осталог, регулисано да верске заједнице, фондови, хуманитарне организације и слична удружења, с обзиром на то да имају статус правних лица, девизна средства држе на рачуну правних лица, а не на рачуну физичких лица, како је било прописано важећом Одлуком, а укинута је и могућност да физичка лица отварају девизни рачун или девизну штедну књижицу на доносиоца, имајући у виду обавезу банке да, у циљу адекватне примене Закона о спречавању прања новца, код сваке трансакције треба да утврди идентитет физичког лица које располаже средствима са рачуна.

Новим Упутством извршено је усаглашавање са препорукама Техничке мисије Међународног монетарног фонда, као и усаглашавање рачуна који се прате са променама у Упутству о аналитичким рачунима у Контном оквиру за банке и друге финансијске организације, с циљем прибављања података за израду платног биланса. Извршене су и друге промене ради аналитичког праћења промета укупног прилива и одлива и кредитних послова, укључујући и промет у коришћењу платних картица.

Настављене су даље активности на изради предлога подзаконских аката који су сачињени у 2003. години, у складу са одредбама Закона о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената, и то: Одлуке о условима и начину издавања сагласности Народне банке Србије за издавање хартија од вредности изражених у страном валути, Одлуке о условима и начину издавања сагласности Народне банке Србије за дистрибуцију хартија од вредности страног правног лица на територији Републике Србије и Одлуке о условима и начину издавања сагласности Народне банке Србије за издавање депозитних потврда.

Да би се донеле адекватне коначне верзије прописа, у предлоге наведених подзаконских аката укључене су и сугестије релевантних организационих делова Народне банке, као и представника Министарства финансија Републике, уз даље модификације (отклањање неусаглашености одредаба Закона о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената са одредбама Закона о девизном пословању и проналажење законског решења којим би се омогућило укључивање хартија од вредности са елементом иностраности на домаће финансијско тржиште).

У оквиру редовних активности, обављали су се и послови контроле усаглашености налога за плаћање према иностранству са важећим прописима и контроле налога за повраћај привремено одузетих девиза, послови издавања решења овлашћеним банкама за изношење ефективног страног новца ради дотације рачуна у иностранству и решења резидентима за држање девиза на рачунима у иностранству, као и овере захтева за обрачун извозних стимулација.

Контрола (ограничења) у области текућих и капиталних трансакција

Закон о девизном пословању, усвојен крајем априла 2002. године, којим је уведена потпуна либерализација текућих трансакција и делимична либерализација капиталних трансакција, уз ограничења у плаћању и преносу по основу инвестирања у иностранство и давања кредита иностранству, као и краткорочног кретања капитала, није се мењао у току 2004. године.

Међутим, током године донета је Одлука о начину регистрација, роковима и обрасцима за регистрацију и евидентирање кредитних послова са иностранством из члана 9. став 3. и члана 10. став 3. Закона о девизном пословању, која регулише обавезу регистрација код Народне

банке Србије послова са роком наплате извоза робе/услуга, односно увоза авансно плаћене робе/услуга који је дужи од прописаног – као кредитних послова са иностранством, чиме је процедура регистрација тих послова поједностављена у смислу смањења административних обавеза привредних субјеката.

Планови за 2005. годину

У програму монетарне политике за 2005. годину изражено је опредељење Народне банке за остваривање примарног циља – смањења стопе инфлације и њеног одржавања на нивоу између 9% и 10%. О томе ће се водити рачуна при спровођењу политике курса динара, која би, поред улоге номиналног сидра инфлације, требало да омогући средњорочно одрживу платно-билансну позицију земље. У погледу интервенција на МДТ-у, Народна банка ће и даље усмеравати и подстицати директну међубанкарску трговину девизама изван фиксинг састанка.

У 2005. години курс динара ће се и даље формирати у оквиру режима руковођеног флукутирања (*managed floating*), при чему би требало обезбедити стабилност кретања курса динара.

Што се формирања девизних курсева овлашћених банака и банака тиче, они ће се, као и у 2004. години, формирати слободно, на основу понуде и тражње девиза и ефективног страног новца, уз поштовање принципа правилно укрштеног курса динара.

Народна банка Србије ће у 2005. години наставити са усмеравањем кретања девизних курсева путем продаја евра на фиксинг састанку МДТ-а, при чему ће допустити осцилације девизних курсева у складу са понудом и тражњом евра. Међутим, Народна банка ће својим продајама евра, као и укупном монетарном политиком, сузбијати могућност појаве претераних осцилација девизног курса и амортизовати сувише велике притиске тражње или понуде на девизном тржишту по основу интерних или екстерних шокова на националну економију. Висок ниво девизних резерви Народне банке крајем 2004. године представља гарант високог степена стабилности курса динара и у 2005. години.

Народна банка Србије ће и у 2005. години наставити са усмеравањем тражње за девизама са састанка МДТ-а на међубанкарско тржиште изван састанка МДТ-а.

Током 2005. године размотриће се увођење нових инструмената у оквиру инвестиционог портфолија Народне банке Србије.

Планови за 2005. годину са становишта управљања ризицима обухватају:

- реализацију организационог раздвајања Middle Office (Risk Management) од Front Office,
- усклађивање валутне структуре девизних резерви, у оквиру дозвољених лимита, са дугорочним променама у кретањима на међународним финансијским тржиштима,

- наставак улагања средстава девизних резерви земље у најквалитетније обвезнице развијених земаља.

Крајем 2004. године, у складу са Акционим планом за отклањање административних препрека за страна улагања, који је потврдила републичка Влада, покренута је иницијатива за доношење новог Закона о девизном пословању, која би се, у сарадњи са Министарством финансија, требало да реализује у првој половини 2005. године.

Нови Закон о девизном пословању укључивао би и одредбе које се односе на кредитне послове са иностранством. Такође, предложила би се решења у смислу увођења других начина којим би привредни субјекти у недостатку ликвидних средстава могли да регулишу обавезе и потраживања из пословања са иностраним партнерима (цесија, асигнација и сл.); детаљније би се дефинисале финансијске трансакције по основу пословања са хартијама од вредности; увела би се могућност да пословне банке у спољнотрговинском пословању користе и друге финансијске инструменте (куповина потраживања од резидената и нерезидената); предложиле би се и измене у смислу продужења рока наплате извезене робе/услуга, као и рока увоза унапред плаћене робе/услуга и сл.

Новим Законом о девизном пословању банкама би се омогућило да се активно служе хеџинг стратегијама управљања девизним ризиком путем коришћења деривативних финансијских инструмената као што су термински послови, фјучерси и опције, што би се регулисало посебним одлукама Народне банке.

Имајући у виду постигнути степен економског развоја земље, инициране измене не би значиле даљу либерализацију краткорочног кретања капитала, него би била задржана ограничења прописана важећим Законом о девизном пословању.

ОДНОСИ СА ИНОСТРАНСТВОМ

ОДНОСИ СА МЕЂУНАРОДНИМ ФИНАНСИЈСКИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ЕВРОПСКОМ УНИЈОМ	78
МЕЂУНАРОДНИ МОНЕТАРНИ ФОНД	78
ГРУПАЦИЈА СВЕТСКЕ БАНКЕ	79
ОДНОСИ СА ЕВРОПСКОМ УНИЈОМ	80
ЕВРОПСКА ИНВЕСТИЦИОНА БАНКА	81
ЕВРОПСКА БАНКА ЗА ОБНОВУ И РАЗВОЈ	81
РАЗВОЈНА БАНКА САВЕТА ЕВРОПЕ	82
ОДНОСИ СА ПАРИСКИМ КЛУБОМ ПОВЕРИЛАЦА	82
ОДНОСИ СА ЛОНДОНСКИМ КЛУБОМ ПОВЕРИЛАЦА	82
БИЛАТЕРАЛНА САРАДЊА	83
СТРУЧНО-ТЕХНИЧКА САРАДЊА СА ЦЕНТРАЛНИМ БАНКАМА И МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА	84
СУКЦЕСИЈА ИМОВИНЕ БИВШЕ СФРЈ	84
СПОЉНИ ДУГ СРБИЈЕ У ПЕРИОДУ ОД 2000. ДО 2004. ГОДИНЕ	85
СТРУКТУРА СПОЉНОГ ДУГА ПО РОЧНОСТИ	87
СЕКТОРСКА СТРУКТУРА СПОЉНОГ ДУГА	88
СТРУКТУРА СПОЉНОГ ДУГА ПРЕМА ВРСТИ ИНОКРЕДИТОРА	89
ВАЛУТНА СТРУКТУРА СПОЉНОГ ДУГА	91
ПЛАНОВИ ЗА 2005. ГОДИНУ	92
ОДНОСИ СА МЕЂУНАРОДНИМ ФИНАНСИЈСКИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ЕВРОПСКОМ УНИЈОМ	92
ПРОЈЕКЦИЈА КОРИШЋЕЊА И ПЛАН ОТПЛАТЕ ИНОСТРАНИХ КРЕДИТА	93

Односи са међународним финансијским институцијама и Европском унијом

Међународни монетарни фонд

Коришћење средстава одобрених у оквиру трогодишњег финансијског аранжмана, тзв. аранжмана за продужено финансирање (*Extended fund facility*), који је Међународни монетарни фонд (ММФ) одобрио Србији и Црној Гори 13. маја 2002. године, у укупном износу од 650 милиона специјалних права вучења, условљено је остваривањем задовољавајућих резултата у спровођењу договореног економског програма и структурних реформи.

Оцена спровођења договореног економског програма и остварених резултата врши се полугодишње, а током 2004. године успешно је обављено треће и четврто полугодишње разматрање резултата тог програма.

Одбор извршних директора ММФ-а је 7. јуна 2004. окончао треће разматрање спровођења економског програма и одобрио повлачење две транше средстава у укупном износу од 100 милиона специјалних права вучења. Тада су позитивно оцењени резултати у погледу смањења стопе инфлације, привлачења страних директних инвестиција и јачања девизних резерви. Оцењено је да су циљеви макроекономске политике и план спровођења структурних реформи, утврђени економским програмом за 2004. годину, одговарајући и усмерени ка смањењу дефицита рачуна текућих трансакција, јачању изгледа за даљи привредни раст и отклањању постојеће фискалне и платнобилансне неравнотеже.

Четврто разматрање резултата у спровођењу економског програма завршено је позитивном оценом Одбора извршних директора ММФ-а на седници одржаној 15. децембра 2004. Позитивно су оцењени рестриктивнији карактер фискалне и монетарне политике, одлука монетарне власти да се ограничи даљи раст кредитне активности, као и чврсто опредељење државних органа за оживљавање спровођења структурних реформи и процеса приватизације. Успешно завршено четврто разматрање омогућило је да се повуку средстава девете транше аранжмана у износу од 62,5 милиона специјалних права вучења.

Од ступања на снагу аранжмана за продужено финансирање повучено је девет транши у укупном износу од 462,5 милиона специјалних права вучења. Услов за коришћење преосталог износа средстава (187,5 милиона специјалних права вучења) условљено је успешним завршетком петог и шестог разматрања резултата спровођења трогодишњег економског програма.

Почетком 2005. године планирани су разговори са ММФ-ом у вези са петим разматрањем резултата финансијског аранжмана, као и консултације по члану IV Статута ММФ-а. Последње консултације, у складу са чланом IV тог статута, са Србијом и Црном Гором обављене су у мају 2002. године.

Групација Светске банке

Током 2004. године средства Светске банке коришћена су под IDA условима (почек 10 година, рок отплате 20, годишња провизија 0,75%). Повлачење друге транше кредита за финансирање социјалног сектора Републике Србије (SOSAC), од 30,2 милиона специјалних права вучења, одобрено је средином 2004. године. Након испуњења услова предвиђених за реализацију средстава друге транше кредита за прилагођавање приватног и финансијског сектора (PFSAC II) у Републици Србији, крајем октобра је повучен износ од 29,35 милиона специјалних права вучења, чиме су у потпуности искоришћена средства овог кредита (одоброг јуна 2003).

Међународно удружење за развој одобрило је 16. децембра 2004. Републици Србији други кредит за структурно прилагођавање SAC 2 у износу од 30,1 милион специјалних права вучења, а средства су повучена 23. децембра 2004. Средства тог кредита намењена су унапређењу пословног окружења, јачању социјалне заштите, даљем развоју енергетског сектора и унапређењу рада јавне администрације.

У циљу пружања даље финансијске помоћи Србији и Црној Гори, Одбор извршних директора Светске банке усвојио је 16. децембра 2004. нову Стратегију финансијске подршке (CAS – *Country Assistance Strategy*), која ће се реализовати у периоду од 2005. до 2007. године. У оквиру новог трогодишњег програма, Србији и Црној Гори биће одобрена финансијска средства од укупно 550 милиона САД долара, од чега ће се под IDA условима користити око 225 милиона долара. Преостала средства моћи ће да се користе под условима који важе за кредите Међународне банке за обнову и развој (IBRD).

Износ одобрених кредита који ће Република Србија користити у наредном трогодишњем периоду зависиће од резултата реформи које буде спроводила, као и од њене кредитне способности да се задужује код IBRD-а.

У вези са коришћењем средстава Светске банке од стране Републике Србије, почетком 2005. године биће припремљен пројекат за одобравање првог кредита за развој *Development Policy Loan I* у износу од 41 милион

долара под IDA условима и 14 милиона долара под IBRD условима. Циљ пројекта је јачање фискалне дисциплине у предузећима, сектору енергетике и транспорта, изградња ефикаснијег финансијског сектора и унапређење пословног окружења.

Односи са Европском унијом

Током 2004. године Народна банка Србије је активно учествовала у раду Комисије Владе Републике Србије за координацију процеса приступања Европској унији. Такође, Народна банка је учествовала у институционалној сарадњи Србије и Црне Горе са Европском унијом, која се одвија у форми Унапређеног сталног дијалога.

Савет министара Европске уније усвојио је 14. јуна 2003. године документ о Европском партнерству, у коме су садржани приоритети, препоруке и услови које Србија и Црна Гора треба да испуни ради придруживања Европској унији. Препоруке за Народну банку из тог документа односе се на: спровођење монетарне политике и успостављање ефикаснијих инструмената монетарне политике, унапређење платног промета између република у складу са стандардима Европске уније, као и усклађивање монетарне политике са политиком девизног курса. Током 2004. године Народна банка је предузимала активности на реализацији тих препорука и учествовала у припреми одговарајућих извештаја за Владу и Скупштину Републике Србије.

Европска унија је крајем 2004. године позитивно оценила напредак у спровођењу реформи у области финансија, банкарског сектора и приватизације, чиме је омогућено коришћење средстава у оквиру треће транше макрофинансијске помоћи од 25 милиона евра. Трећа транша бесповратне финансијске помоћи од 10 милиона евра повучена је 29. децембра 2004, док се реализација средстава треће транше зајма у износу од 15 милиона евра очекује у априлу 2005. године.

Рок за коришћење одобрених средстава макрофинансијске помоћи Европске уније за додатних 70 милиона евра (25 милиона зајма и 45 милиона бесповратне помоћи), одобрених у новембру 2003, продужен је до 30. јуна 2006. Циљ ове помоћи је да се олакшају спољна финансијска ограничења, подржи платни биланс и ојачају девизне резерве земље. Средства ће бити коришћена у најмање две транше, а повлачење транши условљено је задовољавајућим резултатима у спровођењу текућег или наредних аранжмана са ММФ-ом, као и позитивном оценом Европске комисије о напретку у спровођењу економског програма.

Европска унија је током 2001. и 2002. године, преко Европске агенције за реконструкцију, Влади Републике Србије одобрила донацију у укупном износу 15 милиона евра, која се реализује преко Народне банке. Средства донације намењена су развоју малих и средњих предузећа у Србији. Донација је реализована кроз три транше. У току 2004. средства су се користила на бази револвинга, а која се формира од средстава на име отплате кредита, која се могу поново одобравати као нови кредити.

Средства се крајњим корисницима стављају на располагање преко пет пословних банака (Ексим банка, Новосадска банка, Цептер банка, Чачанска банка и Комерцијална банка).

Савет министара Србије и Црне Горе и Влада Републике Италије потписали су, 18. октобра 2004, Споразум којим је Влада Италије одобрила Републици Србији концесионални кредит у износу од 33,25 милиона евра у сврху реализације Програма развоја приватног сектора, као подршке малим и средњим предузећима преко система домаћих банака. Ради спровођења тог споразума, представници Народне банке, Владе Републике Србије и Владе Републике Италије припремили су и усагласили текст Финансијског уговора, чије се потписивање очекује почетком 2005. године.

Европска инвестициона банка

Током 2004. године Србија и Црна Гора је користила средства кредита које је Европска инвестициона банка одобрила у претходном периоду, и то: кредита за хитну санацију саобраћаја, за реконструкцију железнице, за изградњу Коридора 10 и кредита за побољшање инфраструктуре у здравству.

Поред тога, током године реализоване су три транше у износу од 4,4 милиона евра, у оквиру Арекс глобалне кредитне линије I за развој малих и средњих предузећа у Републици Србији, одобрене средином јула 2002. у укупном износу од 20 милиона евра. До сада је реализовано 98,74% средстава те кредитне линије. Да би се контролисало наменско коришћење средстава, спроведен је мониторинг посредничких банака (Ексим банке и Комерцијалне банке).

Европска инвестициона банка одобрила је током 2004. Републици Србији три нова кредита, и то: за пројекат обнове водовода (25 милиона евра), Арекс глобални кредит II (45 милиона евра) и кредит за изградњу аутопута Београд-Нови Сад (120 милиона евра). Током године није било коришћења средстава по овим кредитима.

Европска банка за обнову и развој

Током 2004. године коришћена су средства по основу кредита за финансирање пројекта изградње Коридора 10 (одобреног 2002) у износу од 31,56 милиона евра. Поред тога, коришћена су средства по кредитима који су одобрени у претходном периоду, и то: кредита за инфраструктуру Београда, Ниша, Новог Сада и Крагујевца (око 6,7 милиона евра), кредита ЖТП-у (око 14,5 милиона евра) и кредита за реконструкцију ЕПС-а (око 4 милиона евра).

Нови кредит EBRD-а за финансирање реконструкције ЕПС-а, закључен у октобру 2003. (60 милиона евра) ратификован је у марту 2004.

Новембра 2004. Одбор директора EBRD-а усвојио је нову стратегију активности за нашу земљу за наредне две године, којом се наставља

пружање финансијске подршке развоју тржишта, економије, приватног сектора, спровођењу структурних реформи у привреди и финансијама, јачању конкурентности и изградњи инфраструктуре.

Развојна банка Савета Европе

Србија и Црна Гора постала је чланица Развојне банке Савета Европе 23. априла 2004. године. Њено учешће у капиталу ове институције износи 15,5 милиона евра (0,47% капитала), а учешће у резервама 4,3 милиона евра.

У 2005. години очекује се реализација средстава зајма у висини од 20 милиона евра за пројекте намењене решавању стамбених питања избеглица и других социјално угрожених категорија у Србији.

У оквиру сарадње са UNHCR-ом, Развојна банка Савета Европе је у марту 2004. одобрила донацију од око 0,7 милиона долара, као помоћ избеглицама у Србији. У току 2005. године за исту намену очекује се донација у износу од 0,5 милиона евра.

Односи са Париским клубом поверилаца

Успешно се спроводи договор из *Усаглашеног записника о консолидацији дуга СРЈ (сада СЦГ) према повериоцима Париског клуба од 28. децембра 2001. године* о смањењу нето садашње вредности дуга СЦГ за 66%. У 2004. години потписан је Споразум о регулисању дуга СЦГ са Финском, тако да су до сада закључени билатерални споразуми са укупно 15 држава кредитора (од укупно 17) у оквиру Париског клуба поверилаца.

Народна банка Србије имала је, као и до сада, активну преговарачку улогу са представницима држава кредитора. Као агент државе у погледу сервисирање дуга према повериоцима Париског клуба допринела је успешном извршавању преузетих обавеза.

Односи са Лондонским клубом поверилаца

Јула 2004. године постигнут је договор о реструктурирању дуга према повериоцима Лондонског клуба. Споразумом је предвиђен отпис од око 62% нето садашње вредности дуга и замена преосталог дуга Републике Србије за обвезнице које ће бити издате у укупном износу до 1.080 милиона долара. Секретаријат Париског клуба је поздравио постигнути договор и потврдио да услови договорени са Лондонским клубом приближно одговарају условима утврђеним Усаглашеним записником потписаним са Париским клубом децембра 2001. године.

У вези с наведеним, Република Србија и Република Црна Гора, на основу одлуке званичног државног органа, постигле су договор да Република Србија буде једини дужник по новим инструментима дуга, који треба да буду издати по основу репрограмирања дуга према Лондонском клубу поверилаца.

Билатерална сарадња

Између Народне банке Србије и кинеских банака одвијала се сарадња у вези са спровођењем међудржавних споразума о помоћи, као и регулисањем отворених питања финансијске сарадње са тим банкама.

После више сусрета између представника Народне банке и *Export Import Bank of China* у 2003. години, када су вођени разговори о регулисању дуга по финансијском кредиту од 100 милиона САД долара, а у којима није постигнут договор, у 2004. су настављени контакти о том отвореном питању.

Народна банка Србије и *Bank of China* потписале су споразум којим се продужава рок важности краткорочног међубанкарског пласмана у износу од 100 милиона САД долара до краја 2004. године. Народна банка је затражила ново продужење краткорочног пласмана за једну годину.

Народна банка Србије потписала је почетком 2004. године банкарски аранжман са *Bank of Tokyo – Mitsubishi* ради реализације донације Владе Јапана од 49 милиона јена (око 0,5 милиона САД долара) Факултету драмских уметности за набавку аудио-визуелне опреме, која је одобрена на основу Споразума Владе Јапана и Савета министара СЦГ 3. септембра 2003.

Априла 2004. године у Москви је потписан мултилатерални међубанкарски аранжман – Споразум између Вњешеконобанке и овлашћених банака држава наследница бивше СФРЈ о техници спровођења Меморандума о регулисању међусобних финансијских потраживања по обрачунима везаним за робни промет између бившег СССР-а и бивше СФРЈ од 17. септембра 2003. године.

После билатералних преговора СЦГ и Руске Федерације одржаних јуна 2004, у којима је учествовао и представник Народне банке, када је потписан Меморандум о разумевању као оквирни договор за регулисање клириншког дуга Руске Федерације према СЦГ, у новембру 2004. парафиран је Споразум између Савета министара СЦГ и Владе Руске Федерације о регулисању обавеза бившег СССР према Србији и Црној Гори по обрачунима везаним за робни промет између бившег СССР-а и бивше СФРЈ. Споразумом је договорен и начин регулисања дела краткорочног комерцијалног дуга НИС-а према руској нафтној компанији Гаспром.

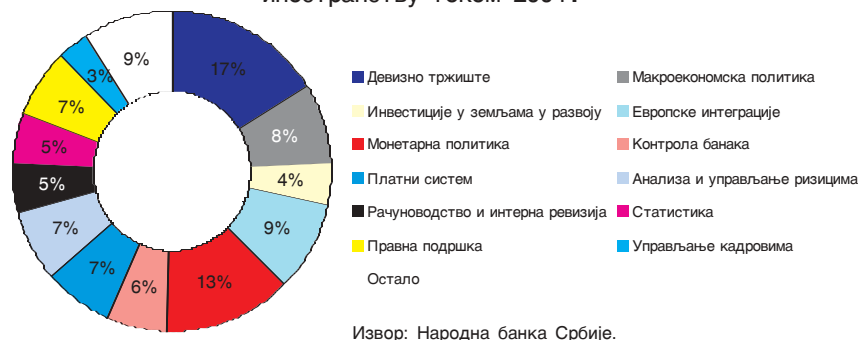
Стручно-техничка сарадња са централним банкама и међународним институцијама

Током 2004. године успешно је остварена сарадња са централним банкама и међународним финансијским институцијама које организују семинаре и пружају друге видове стручно-техничке помоћи. На семинарима, конференцијама и стручним усавршавањима у току године учествовало је 120 представника Народне банке, што је за 33% више у односу на 2003. годину.

У току децембра, централна банка Француске је, у сарадњи са Народном банком, организовала у Београду семинар под називом Контрола банака. Семинар представља стручно-техничку помоћ и први је такав семинар који је та централна банка организовала у југоисточној Европи.

Представници Народне банке учествовали су на два међународна годишња скупа координатора за техничку сарадњу, које су организовали Банка за међународне обрачуне, Базел, у мају, и Центар за развој финансија, Љубљана, у септембру.

Теме стручног усавршавања представника НБС у иностранству током 2004.

Сукцесија имовине бивше СФРЈ

Споразум о питањима сукцесије бивше СФРЈ, потписан 29. јуна 2001. године у Бечу, ступио је на снагу 4. јуна 2004. након ратификације од стране Републике Хрватске и депоновања последњег инструмента ратификације код депозитара — генералног секретара Уједињених нација. Ступањем на снагу Споразума, створен је правни основ да се у оквиру рада Комитета за расподелу финансијске активе и пасиве бивше СФРЈ, у складу са Анексом Ц, приступи имплементацији Споразума и изврши подела имовине бивше СФРЈ међу државама сукцесорима.

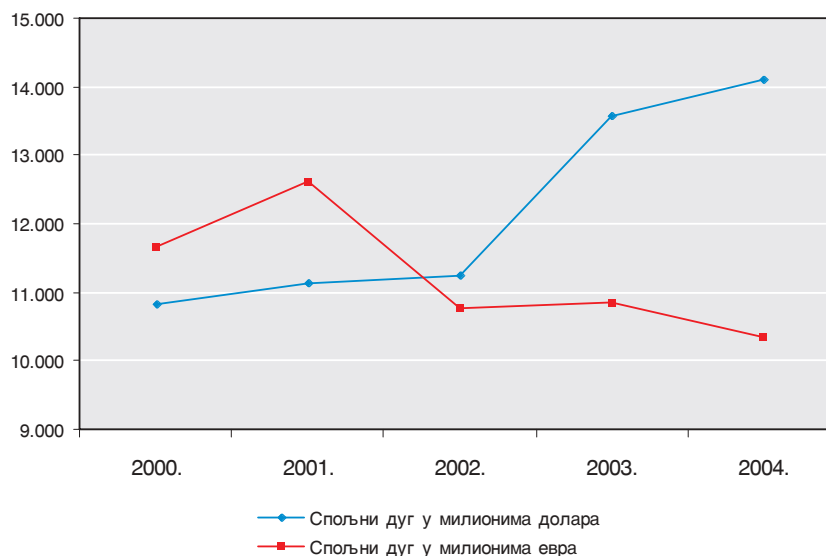
У току 2004. године Комитет је усвојио резолуцију о подели монетарног злата Народне банке бивше СФРЈ.

Представници Народне банке активно су учествовали у раду досадашњих заседања Комитета и састанака експертских група у спровођењу Анекса Ц Споразума, који се односи на поделу финансијске активе и пасиве бивше СФРЈ.

Спољни дуг Србије у периоду од 2000. до 2004. године

Спољни дуг Републике Србије, изражен у САД доларима, у периоду од 2000. до 2004. године растао је по просечној годишњој стопи од 6,82%, тј. дуг је повећан са 10.829,7 милиона на 14.098,7 милиона долара. Прилично високо номинално повећање спољне задужености Србије, од 3.269 милиона долара, последица је изразито неповољног кретања курса долара у односу на остале валуте, посебно евро. Овакав закључак могуће је донети имајући у виду да се спољни дуг Србије изражен у еврима, у посматраном петогодишњем периоду, смањивао за 2,92% просечно годишње (номинално, дуг Србије је смањен за 1.304 милиона евра у посматраном периоду).

Кретање спољног дуга Србије
у периоду од 2000. до 2004. године

Извор: Народна банка Србије.

Спољни дуг Србије

	У милионима САД долара	У милионима евра
2000.	10.829,67	11.658,36
2001.	11.124,75	12.608,79
2002.	11.229,53	10.767,61
2003.	13.574,94	10.857,34
2004.	14.098,69	10.354,50

Извор: Народна банка Србије.

Од 2001. до 2004. године разлике у валутном исказивању спољног дуга још су израженије. У посматраном периоду, стопа просечног годишњег повећања спољног дуга Србије израженог у доларима износи 8,22%, при чему номинално повећање износи 2.974 милиона долара. Дуг јавног сектора изражен у доларима номинално је повећан за 606 милиона, или 2,18% просечно годишње, док је дуг приватног сектора номинално повећан за 2.368 милиона, или 28,88% просечно годишње.

Међутим, уколико се кретање спољног дуга посматра изражено у еврима, укупни спољни дуг смањивао се по просечној годишњој стопи од 6,35%, при чему номинално смањење износи 2.254 милиона евра. Просечно годишње смањење дуга јавног сектора (израженог у еврима) износи 11,58% и номинално је смањен за 3.165 милиона евра. Приватни сектор имао је супротну тенденцију задуживања, тако да је дуг овог сектора изражен у еврима номинално повећан за 911 милиона евра, односно просечно годишње повећање износи 11,53%.

Ако се посматра само 2004. година, спољни дуг Србије је повећан за 4,68% (у односу на стање дуга 31. децембра 2003). Међутим, прерачунато по сталном курсу, на дан 31. децембра 2003, стање дуга је смањено за 0,72%, што доводи до закључка да је неповољно кретање курса долара проузроковало пораст дуга за 5,4%, или за 733 милиона долара.

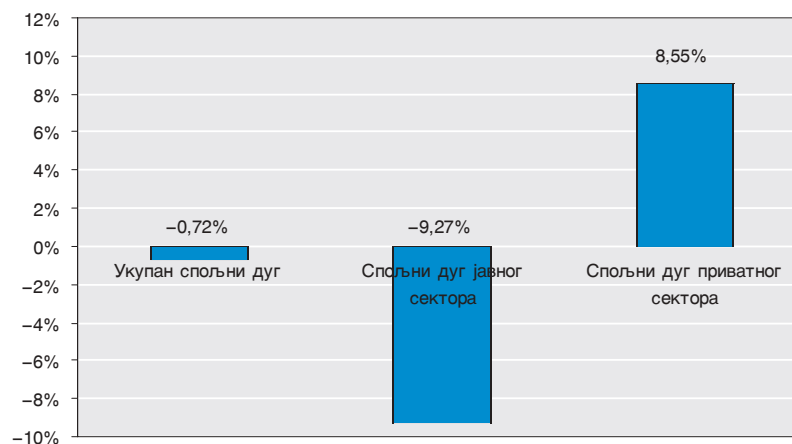
Реални пораст спољног дуга јавног сектора
у 2004 (по сталном курсу од 31. 12. 2003)

Извор: Народна банка Србије.

Током 2004. године дошло је до знатног реалног смањења дуга јавног сектора, што је допринело смањењу укупног спољног дуга за 9,27%. С друге стране, динамично повећање дуга приватног сектора (за 37% у односу на 2003) утицало је на повећање укупног дуга за 8,55%. Као нето ефекат две супротне тенденције, спољни дуг земље је током 2004. године реално смањен за 0,72%.

Реални пораст спољног дуга Србије у 2004.
(по сталном курсу од 31. 12. 2003)

Извор: Народна банка Србије.

Ако се *спољни дуг јавног сектора* посматра издвојено, можемо констатовати да је смањење стања дуга (по курсу од 31. децембра 2003) првенствено последица постизања договора са Лондонским клубом поверилаца о отпису 62% нето садашње вредности дуга (отпис дуга износи око 1,6 милијарди долара). Смањење дуга према овој групи инокредитора допринело је смањењу дуга јавног сектора за 15,08%. Али, коришћење нових кредита међународних финансијских организација умањило је ефекат отписа за 2,56%, тако да реално смањење спољног дуга износи 12,07%.

Структура спољног дуга по рочности

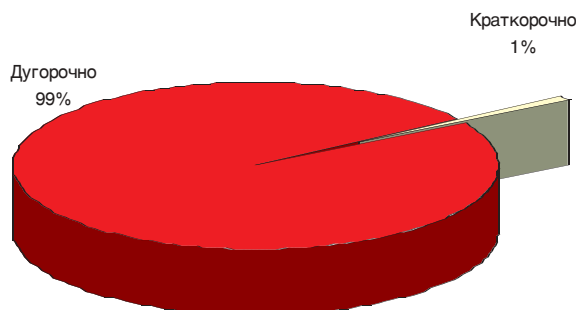
У посматраном петогодишњем периоду није било знатнијих промена у погледу рочности укупног спољног дуга Србије. Углавном, и даље доминирају дугорочна задужења, са *преко 90% у укупном дугу*. Краткорочна задужења односе се највећим делом на приватни сектор и она у његовој структури чине 20% укупне задужености.

Структура спољног дуга Србије по рочности

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.
Укупан (у млн САД долара)	10.829,7	11.124,8	11.229,5	13.574,9	14.098,7
Дугорочни	9.676,7	10.099,0	10.209,3	12.519,2	13.100,1
Краткорочни	1.153,0	1.025,7	1.020,2	1.055,7	998,6
Укупан (у %)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Дугорочни	89,35	90,78	90,92	92,22	92,92
Краткорочни	10,65	9,22	9,08	7,78	7,08

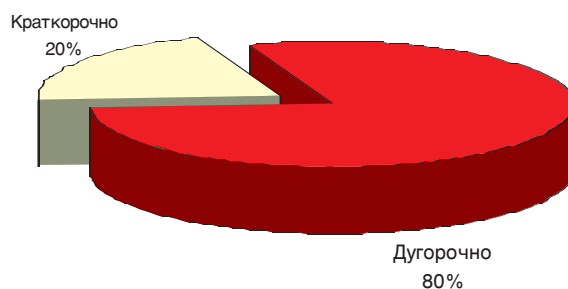
Извор: Народна банка Србије.

Рочност спољног дуга јавног сектора
(стање на дан 31. 12. 2004)

Извор: Народна банка Србије.

Рочност спољног дуга приватног сектора
(стање на дан 31. 12. 2004)

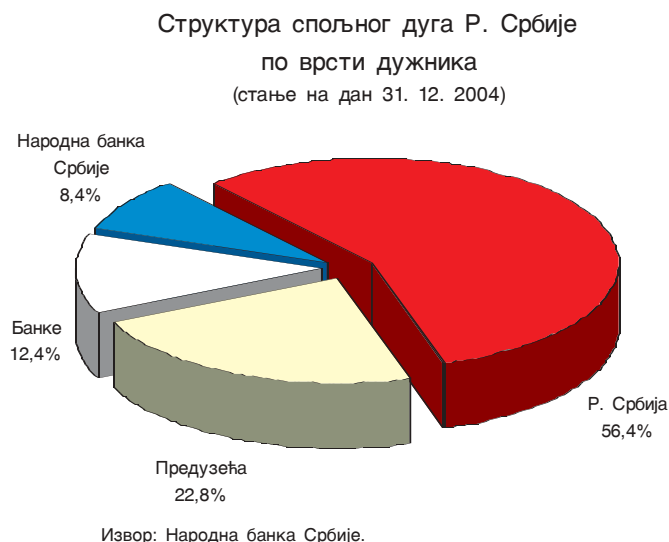
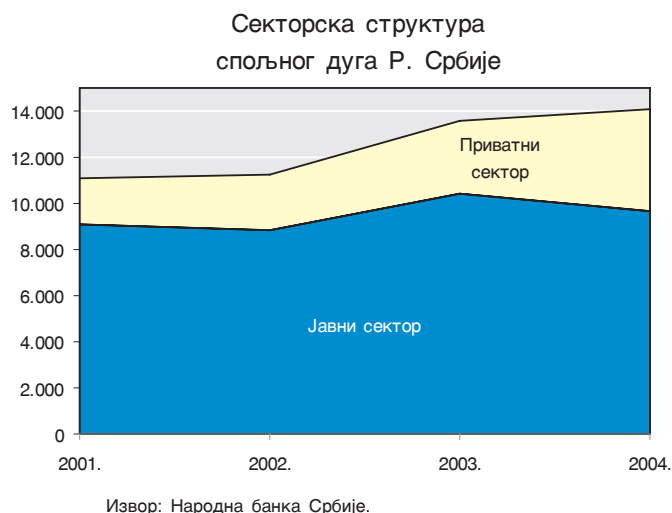
Извор: Народна банка Србије.

Секторска структура спољног дуга

У периоду од 2001. године до данас дуг приватног сектора је повећан са непуних 19% на преко 32% укупног дуга и у 2004. достигао је 4.443,2 милиона долара. У истом периоду дошло је до смањења дуга јавног сектора, који је на крају 2004. износио 9.655,5. Прилично динамичан пораст задужености приватног сектора условљен је првенствено ниским нивоом домаће штедње, која не може да покрије потребе кредитирања домаћих предузећа и становништва, као и високим каматним стопама на домаћем тржишту капитала.

Пословне банке повећале су учешће у укупном спољном дугу са 5% у 2000. години на 11% крајем 2004. године. Банке су, наиме, повећале коришћење финансијских кредита за потребе сопствене ликвидности. С друге стране, у укупном дугу земље у посматраном периоду повећано је учешће предузећа са 13% на 23%, што је у великој мери последица убрзаног процеса приватизације. Нови власници радије одобравају кредите него што повећавају улог (капитал) у предузећима, а путем кредита измирују и обавезе из инвестиционог програма. На повећано задуживање

приватног сектора у последњем тромесечју 2004. посебно је утицало очекивано увођење пореза на додату вредност 1. јануара 2005, с обзиром на то да су предузећа пре његовог ступања на снагу увозила опрему и репроматеријал у знатно већем обиму.

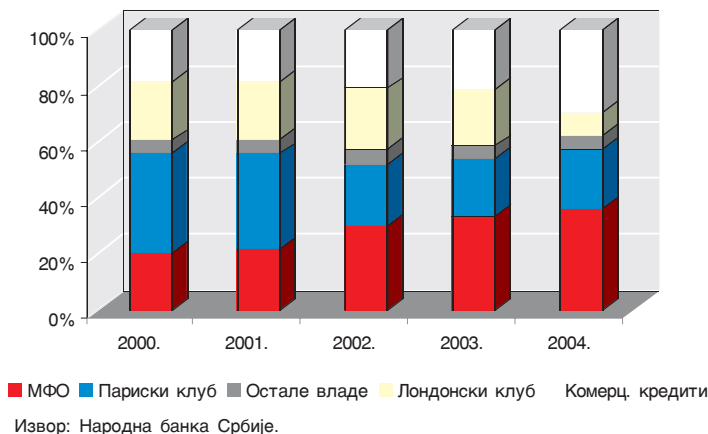

Структура спољног дуга према врсти инокредитора

Током петогодишњег периода дошло је до значајних промена учешћа појединих група инокредитора у структури спољног дуга Србије. Пораст задужења према *међународним финансијским организацијама са 20% на 36%* у претходном периоду резултат је нових државних задужења. Због процењеног високог ризика земље, као и релативно ниског кредитног рејтинга, што за последицу има високу цену капитала који би се могао обезбедити на светским тржиштима, услови задуживања код међународних финансијских организација су, у овом моменту, најповољнији. С друге

стране, Аранжман за продужено финансирање, потписан са ММФ-ом, ограничава могућност државе да се комерцијално задужује, осим ако су услови задуживања такви да обезбеђују елемент поклона (*grant element*) већи од 35%, што практично значи да једини извор додатног иностраног капитала за покриће буџетског дефицита јесу кредити међународних финансијских организација.

Структура спољног дуга Р. Србије према врсти
инокредитора

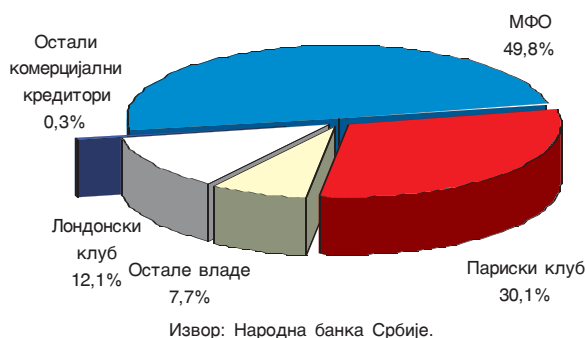

Са Париским клубом поверилаца крајем 2001. године је, "Усаглашеним записником о консолидацији дуга", договорен отпис дуга од 66% нето садашње вредности дуга у две етапе. Отпис од 51% (први отпис) спроведен је 22. марта 2002, што је условило смањење учешћа дуга према Париском клубу са 36% на 21%. Отпис од додатних 15% (други отпис) на првобитни дуг, а то значи 31% на остатак дуга, биће примењен током 2005. године, након успешног окончања трогодишњег финансијског аранжмана са ММФ-ом.

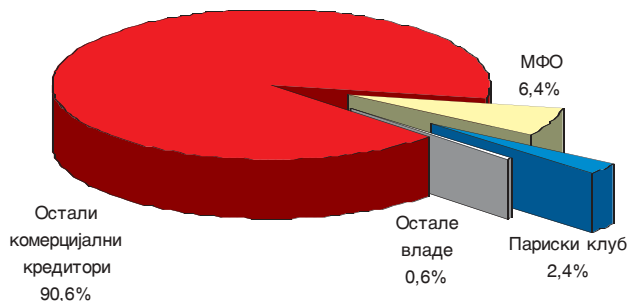
Јуна 2004. године постигнут је договор са Лондонским клубом поверилаца о отпису нето садашње вредности дуга од 66%, што је умањило учешће дуга према Лондонском клубу са 21% на 8%.

До пораста нивоа спољног дуга према осталим комерцијалним кредиторима дошло је због повећања нових задужења приватног сектора.

Структура спољног дуга јавног сектора
према врсти инокредитора
(стање на дан 31. 12. 2004)

Структура спољног дуга приватног сектора према врсти инокредитора
(стање на дан 31. 12. 2004)

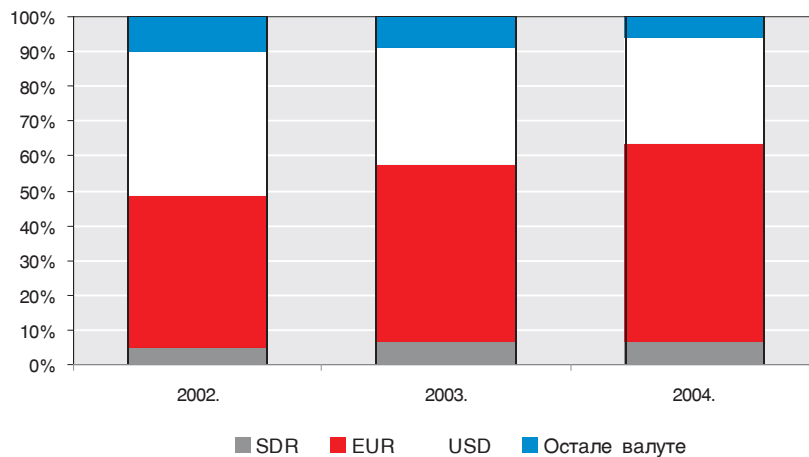

Извор: Народна банка Србије.

Валутна структура спољног дуга

Од укупних обавеза по спољном дугу Србије, 57% се сервисира у еврима, 30% у доларима, док се 7% дуга евидентира и обрачунава у обрачунској јединици SDR (специјална права вучења). Од осталих валута потребно је поменути швајцарски франак (CHF), са учешћем од 2,6% у укупном дугу, и растуће учешће обавеза у јапанским јенима (JPY), као валуте са тренутно најнижом ценом на светском тржишту, са 1,3% укупног дуга.

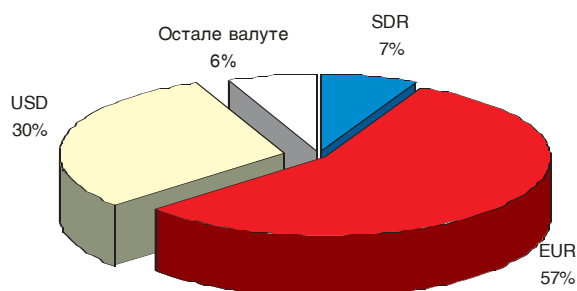
Промене у валутној структури спољног дуга Србије

Извор: Народна банка Србије.

У периоду од 2002. до краја 2004. године *обавезе које се измирују у еврима повећане су за 28% у односу на укупне обавезе по спољном дугу* (што је резултат нових задужења која су реализована углавном у еврима), док су обавезе у *специјалним правима вучења повећане за 4%* (као резултат коришћења средстава ММФ-а). С друге стране, бележи се релативно *смањење обавеза које се измирују у доларима, за 4%*.

Валутна структура спољног дуга Србије
(стање на дан 31. 12. 2004)

Извор: Народна банка Србије.

Анализа кретања вредности спољног дуга Србије у периоду од 2000. до 2004. године паралелно у америчким доларима и еврима указује на то да су већи износи о спољном дугу у извештајима делом резултат међувалутних промена, тј. великог пада вредности америчког долара у односу на евро од 2001. до 2004. године, а не само нових задужења у иностранству.

Планови за 2005. годину

Односи са међународним финансијским институцијама и Европском унијом

У 2005. години очекује се успешно окончање петог и шестог разматрања резултата у спровођењу економског програма и структурних реформи у оквиру трогодишњег финансијског аранжмана са Међународним монетарним фондом.

Предвиђено је доношење позитивне оцене Студије изводљивости од стране Савета министара Европске уније, што ће омогућити почетак преговора СЦГ са Европском унијом о закључењу споразума о стабилизацији и придруживању. Очекује се и реализација средстава додатно одобрених у оквиру макрофинансијске помоћи Европске уније.

Очекује се такође наставак успешне сарадње са Европском агенцијом за реконструкцију и Европском инвестиционом банком у праћењу и реализацији Фонда револвинг кредита од 15 милиона евра и Арекс глобалних кредита од 20 и 45 милиона евра, као и учешће у процедури преноса власништва Фонда револвинг кредита Европске агенције за реконструкцију на Владу Републике Србије. Поводом Споразума о кредиту Владе Италије (33,25 милиона евра), закљученог у октобру 2004. године, предвиђено је потписивање посредничких финансијских уговора и дистрибуција средстава кредита крајњим корисницима.

У оквиру Париског клуба поверилаца очекује се да ће бити потписани билатерални споразуми са две преостале државе — Јапаном и Италијом,

са којима то није учињено. Друга фаза отписа дуга од 15%, у складу са условима из Усаглашеног записника, реализоваће се након успешног окончања Аранжмана за продужено финансирање са Фондом.

У погледу регулисања дуга СЦГ са другим владама које нису чланице Париског клуба (Кувајт, Либија и Кина), биће настављени међудржавни преговори у циљу консолидације и реструктурирања дуга према овим земљама.

Наставиће се активности на имплементацији и финализацији правно-техничких елемената везаних за постигнути споразум о реструктурирању дуга са Лондонским клубом поверилаца.

Очекује се потписивање Споразума са *Bank of China* о продужењу међубанкарског пласмана од 100 милиона САД долара до 20. децембра 2005. године.

Након потписивања парафираног билатералног Споразума са Руском Федерацијом о регулисању клириншког дуга бившег СССР, приступиће се закључивању банкарског аранжмана између централних банака република чланица СЦГ и Вњешекономбанке за спровођење тог споразума.

Планиран је почетак тространих преговора о регулисању клириншког дуга СЦГ према Чешкој и Словачкој Републици, уз учешће представника Народне банке Србије.

Поводом питања везаних за сукцесију имовине бивше СФРЈ, очекује се постизање договора о подели девизних средстава замрзнутих на рачунима Народне банке бивше СФРЈ код банака у иностранству (осим у САД — средства подељена 2003. године), као и разматрање питања висине и поделе потражног и дуговог салда на клириншким и специјалним рачунима Народне банке бивше СФРЈ и поделе дуга бивше СФРЈ по либијском кредиту.

У области праћења спољног дуга земље, планирано је унапређење технологије, због промена у методологији прикупљања и презентирања података.

У оквиру стручно-техничке сарадње, планирано је учествовање представника Народне банке Србије на семинарима у централним банкама и институтима земаља које су у 2004. години приступиле Европској унији. Успешна билатерална сарадња са централном банком Немачке резултираће организовањем студијских посета наших представника тој банци и семинара у Београду, као и посетом тој банци 20 запослених из Народне банке Србије.

Пројекција коришћења и план отплате иностранних кредита

Према пројекцијама Народне банке Србије, током 2005. године ново коришћење кредита износиће 2.194 милиона долара. Кредити јавног сектора (државни и државно гарантовани), према плану коришћења, износиће 801 милион долара, или 37% укупних повлачења. Од тога, 35%

односи се на две преостале транше од ММФ-а у оквиру Аранжмана за продужено финансирање, а 46% на средства од ЕИВ-а и ЕБРД-а за финансирање развојних пројеката.

Преглед по дужницима (стање на дан 31. 3. 2005)

(у милионима САД долара)

2005, по тромесечјима	I	II	III	IV	Укупно
План коришћења иностраних дугорочних кредита	249	640	582	723	2.194
Јавни сектор – државни и државно гарантовани кредити	25	330	212	233	801
Приватни сектор – кредити без државне гаранције	223	310	370	490	1.393

Извор: Народна банка Србије.

Преглед по инокредиторима (стање на дан 31. 3. 2005)

(у милионима САД долара)

2005, по тромесечјима	I	II	III	IV	Укупно
План коришћења иностраних дугорочних кредита	249	640	582	723	2.194
Међународне финансијске организације	28	341	233	261	863
Билатерални кредитори	49	61	64	84	258
Остали страни кредитори	172	239	285	378	1.074

Извор: Народна банка Србије.

Током 2005. године потребно је извршити плаћања према иностранству у износу од 1.582 милиона долара, од чега 30%, или 472 милиона, представљају обавезе по основу камате, док се 70% износа, или 1.110 милиона долара, односи на отплату дуга по основу главнице. Од укупних средстава потребних за сервисирање спољног дуга, 37% треба да се обезбеди за отплату државних и државно гарантованих обавеза (јавни дуг), док се 63% односи на отплату дуга који нема државну гаранцију (приватни дуг).

Преглед по дужницима (стање на дан 31. 3. 2005)

(у милионима САД долара)

2005, по тромесечјима		I	II	III	IV	Укупно
План отплате спољног дуга	Главница	132	568	178	231	1.110
	Камата	88	133	123	128	472
Од тога: јавни сектор – државни и државно гарантовани дуг	Главница	67	74	74	60	275
	Камата	65	79	94	73	312

Извор: Народна банка Србије.

Преглед по инокредиторима (стање на дан 31. 3. 2005)

(у милионима САД долара)

2005, по тромесечјима		I	II	III	IV	Укупно
План отплате спољног дуга	Главница	132	568	178	231	1.110
	Камата	88	133	123	128	472
Међународне финансијске организације	Главница	71	76	75	83	305
	Камата	42	58	45	55	200
Билатерални кредитори	Главница	5	13	5	16	40
	Камата	26	4	51	4	86
Остали страни кредитори	Главница	56	480	97	132	766
	Камата	20	70	27	68	187

Извор: Народна банка Србије.

БАНКАРСКИ СЕКТОР И НАДЗОР БАНАКА

БАНКАРСКИ СЕКТОР	98
СТРУКТУРА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА	98
СТРУКТУРА ПАСИВЕ И АКТИВЕ БАНКАРСКОГ СЕКТОРА	100
КВАЛИТЕТ АКТИВЕ	105
ПОКАЗАТЕЉИ РИЗИКА	105
ПРОФИТАБИЛНОСТ	106
НАДЗОР БАНАКА	106
АКТИВНОСТИ У ОБЛАСТИ НАДЗОРА	106
БОНИТЕТНА КОНТРОЛА БАНАКА	107
НЕПОСРЕДНА КОНТРОЛА БАНАКА	108
СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА ПРЕМА БАНКАМА	109
ПЛАНОВИ ЗА 2005. ГОДИНУ	110

Банкарски сектор

Структура банкарског сектора

На крају 2004. године банкарски сектор Србије имао је укупно 43 банке, и то:

- 11 банака у већинском власништву страних акционара,
- 18 банака са претежно приватним капиталом,
- 14 банака у већинском власништву Републике Србије.

Током године није издата ниједна нова дозвола за рад банке. Пиротска банка а.д. Пирот припојена је Нишкој банци а.д. Ниш, а Српска регионална банка а.д. Београд Cреду банци а.д. Крагујевац. Над Борском банком а.д. Бор покренут је поступак стечаја, а РАЈ банци а.д. Београд је одузета дозвола за рад.

Када је реч о другим финансијским организацијама, крајем године пословале су:

- 1 штедионица,
- 3 штедно-кредитне организације,
- 5 штедно-кредитних задруга.

Народна банка Србије одузела је дозволе за рад једној штедно-кредитној задрузи и трима штедно-кредитним организацијама, а једна штедно-кредитна организација се припојила другој.

Током године настављен је тренд повећања тржишног удела банака у страном власништву¹⁾ и смањења банака са већинским државним власништвом.

Власничка структура банкарског сектора

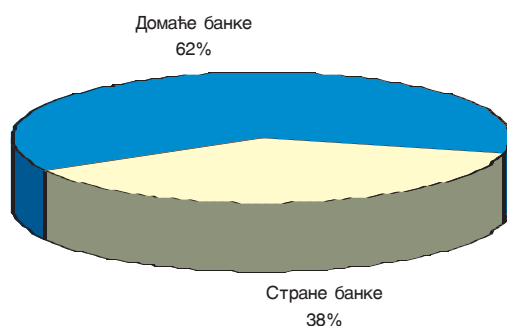
(у милионима динара)

	Билансна сума	Учешће (%)	Капитал	Учешће (%)
Домаће банке:	318.041	62,3	79.845	80,3
- државне	184.306	36,1	39.773	40,0
- приватне	133.735	26,2	40.072	40,3
Стране банке	192.051	37,7	19.605	19,7
Укупно	510.092	100,0	99.450	100,0

Извор: Народна банка Србије.

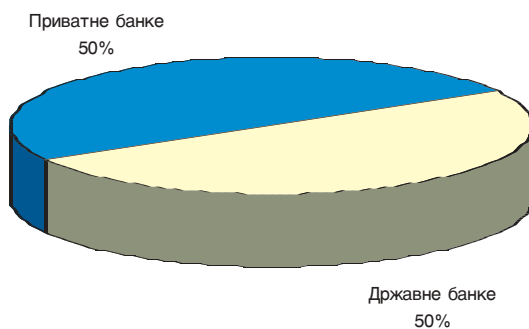
¹⁾ На основу крајњих власника — физичких лица.

Учешће домаћих и страних банака у билансној суми банкарског сектора

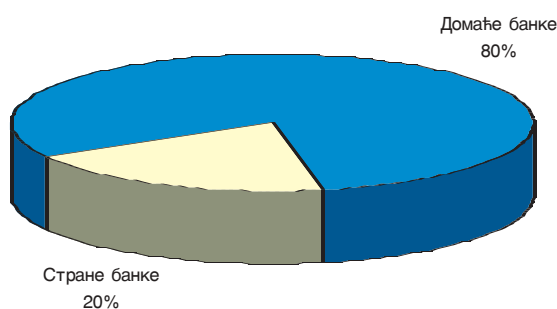
Извор: Народна банка Србије.

Структура власништва домаћих банака

Извор: Народна банка Србије.

Учешће домаћих и страних банака у укупном капиталу банкарског сектора

Извор: Народна банка Србије.

Збирни подаци из аналитичких биланса стања на дан 31. децембра 2004. показују да је укупна билансна сума свих банака износила 510.092 милиона динара, што значи да је у поређењу са 31. децембром 2003. године билансна сума банкарског сектора повећана за приближно 143 милијарде динара, или 38,8%.

Однос билансне суме 2003-2004.

(у милионима динара)

	31. децембар 2003.	31. децембар 2004.
Укупна билансна сума	367.486	510.092

Извор: Народна банка Србије.

Преглед структуре банкарског сектора по висини билансне суме показује да се највећи број банака налази у групи са билансном сумом од 1.000 до 5.000 милиона динара, али се и даље наставља тренд укрупњавања, будући да првих шест банака по билансној суми чини преко 50% билансне суме банкарског сектора.

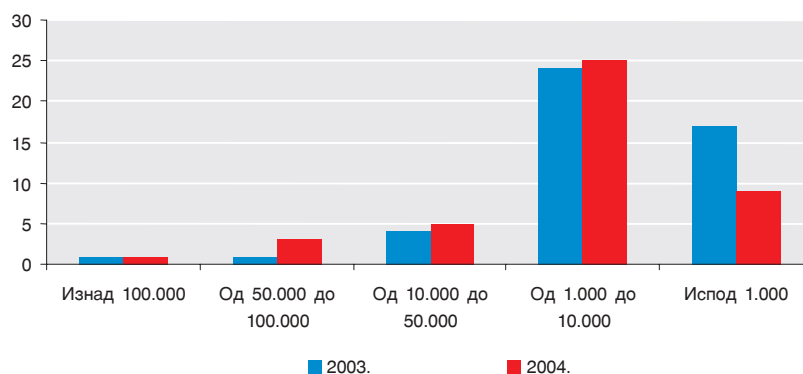
Распоред банака по вредности билансне суме у 2003-2004.

(у милионима динара)

Билансна сума	31. децембар 2003.		31. децембар 2004.	
	Број банака	Билансна сума	Број банака	Билансна сума
Изнад 40.000	2	88.104	3	176.255
Од 20.000 до 40.000	2	71.570	3	88.045
Од 10.000 до 20.000	4	52.753	8	109.370
Од 5.000 до 10.000	14	102.835	10	77.978
Од 1.000 до 5.000	22	50.569	18	58.111
Испод 1.000	3	1.655	1	332
Укупно	47	367.486	43	510.092

Извор: Народна банка Србије.

Број банака по вредности билансне суме
у 2003–2004.

Извор: Народна банка Србије.

Структура пасиве и активе банкарског сектора

Почев од завршног рачуна за 2003. годину, банке су у обавези да примењују Међународне рачуноводствене стандарде и, у складу с њима, достављају извештаје и Сектору за контролу и надзор банака и других финансијских организација (Сектор за контролу).

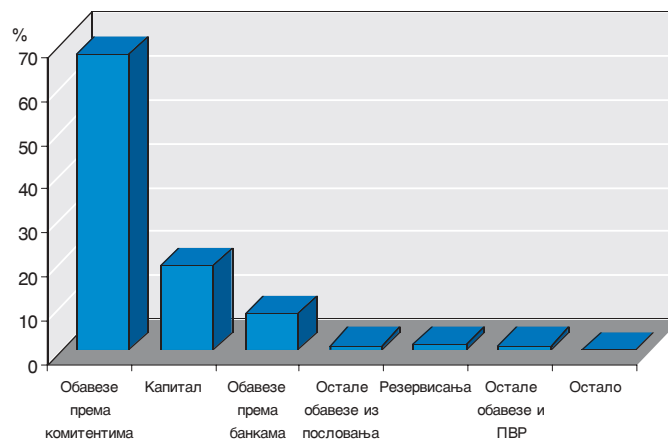
Структура пасиве

Пасива збирно, за све банке са стањем на дан 31. децембра 2004. године, имала је следећу структуру:

Структура пасиве банака (у милионима динара)				
	31. децембар 2003.		31. децембар 2004.	
	Износ	Учешће (%)	Износ	Учешће (%)
Обавезе према банкама	39.556	10,8	43.078	8,4
Обавезе према комитентима	223.299	60,8	345.705	67,8
Обавезе за камате и накнаде	415	0,1	478	0,1
Обавезе по основу хартија од вредности	512	0,1	284	0,1
Обавезе из добитака	85	0,0	175	0,0
Остале обавезе из пословања	7.417	2,0	6.777	1,3
Одложени негативни <i>goodwill</i>	0	0,0	0	0,0
Резервисања	6.209	1,7	7.671	1,5
Остале обавезе и пасивна временска разграничења (ПВР)	3.688	1,0	6.416	1,3
Одложене пореске обавезе	3	0,0	58	0,0
Укупно обавезе	281.184	76,5	410.642	80,5
Капитал	86.302	23,5	99.450	19,5
Укупно пасива	367.486	100,0	510.092	100,0

Извор: Народна банка Србије.

Структура пасиве пословних банака у 2004. години

Извор: Народна банка Србије.

У структури укупних извора средстава од 510.092 милиона динара, највеће учешће, 67,8%, имају обавезе према комитентима, друга ставка по величини је капитал (19,5%), а затим обавезе према банкама, 8,4%. То су једино значајне ставке пасиве банкарског сектора и укупно достижу 95,7%.

Депозитни потенцијал банака износи 313.256 милиона динара, или 61,4% укупне пасиве. Повећању депозитног потенцијала у 2004. години за 90.309 милиона динара, или 40,5%, допринело је првенствено повећање

краткорочно орочених депозита за 62.058 милиона динара, или 105,9%, и депозита по виђењу (за 24.783 милиона динара, или 15,6%), при чему су депозити становништва имали пораст од 41.379 милиона динара, или 48,5%.

Структура капитала банака

(у милионима динара)

КАПИТАЛ	31. децембар 2003.	31. децембар 2004.
Акцијски капитал	89.054	96.991
Емисиона премија	127	309
Ревалоризационе резерве	893	2.484
Резерве из добитка	5.351	7.177
Добитак	7.257	9.103
Сопствене акције	7	80
Губитак	16.373	16.534
Укупно	86.302	99.450

Извор: Народна банка Србије.

Капитал банкарског сектора на дан 31. децембра 2004. износио је 99.450 милиона динара и представљао је 19,5% пасиве. Повећање у односу на 31. децембар 2003. године износи 13.148 милиона динара, или 15,2%.

Најзначајнија промена у капиталу на нивоу банкарског сектора у 2004. регистрована је код акцијског капитала — повећање за 7.937 милиона динара, највећим делом као последица трећег круга конверзије обавеза по Париском клубу поверилаца, али и докапитализације неких банака.

Структура активе

Актива банака на дан 31. децембра 2004. имала је следећу структуру:

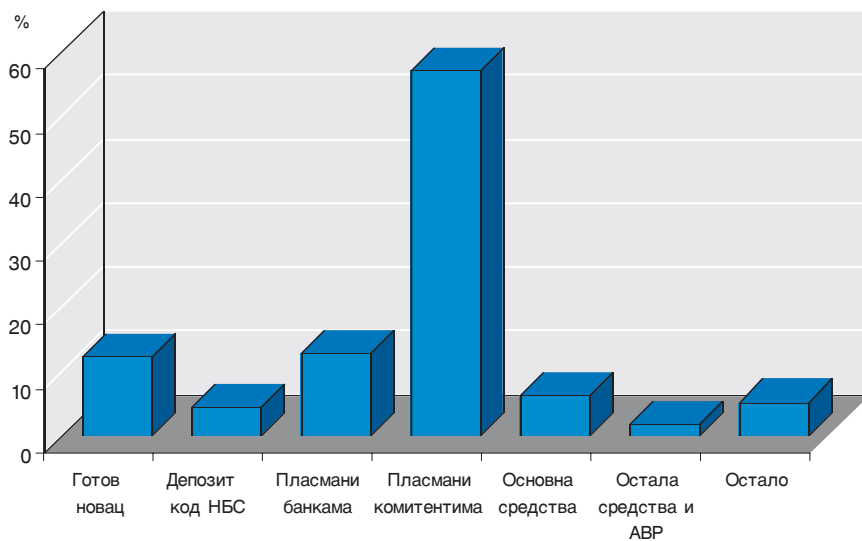
Структура активе банака

(у милионима динара)

	31. децембар. 2003.		31. децембар 2004.	
	Износ	Учешће (%)	Износ	Учешће (%)
Готовина и готовински еквиваленти	40.555	11,1	62.837	12,3
Депозити код централне банке и хартије од вредности које се могу рефинансирати код централне банке	31.134	8,5	23.001	4,5
Потраживања за камату и накнаду	1.836	0,5	2.047	0,4
Пласмани банкама	48.191	13,1	65.957	12,9
Пласмани комитентима	194.295	52,9	290.800	57,0
Хартије од вредности и други пласмани којима се тргује	1.180	0,3	2.739	0,6
Хартије од вредности које се држе до доспећа	7.759	2,1	8.301	1,6
Учешћа у капиталу и остале хартије од вредности расположиве за продају	5.558	1,5	10.116	2,0
Нематеријална улагања	1.121	0,3	2.272	0,5
Основна средства	25.738	7,0	32.364	6,3
Остала средства и активна временска разграничења (ABP)	10.048	2,7	9.011	1,8
Одложена пореска средства	71	0,0	647	0,1
Укупно актива	367.486	100,0	510.092	100,0

Извор: Народна банка Србије.

Структура aktive пословних банака у 2004.

Извор: Народна банка Србије.

У структури active, на нивоу посматраних банака, највећи удео имају пласмани комитентима, и он износи 57,0%, затим пласмани банкама²⁾, 12,9%, и готовина и готовински еквиваленти, 12,3%.

У оквиру пласмана банкама и комитентима укључено је 198.476 милиона динара краткорочних кредита и осталих финансијских пласмана, 112.554 милиона динара дугорочних кредита и осталих пласмана, као и 45.727 милиона динара девизне штедне депоноване код Народне банке Србије. Банкарски сектор је током године повећао кредитну активност за 114.271 милиона динара, или 47,1%, пре свега у делу кредитирања предузећа и становништва. Банке су извршиле исправку вредности краткорочних кредита и осталих финансијских пласмана и дугорочних кредита и осталих финансијских пласмана у укупном износу од 81.303 милиона динара (од чега појединачна исправка износи 39.701 милиона динара, а општа исправка 41.602 милиона динара), или за 18,6%. Тако исказана исправка вредности већа је за 18.047 милиона динара, или 28,5%, него 31. децембра 2003. године.

Ванбилансне ставке

Збирни подаци из аналитичких биланса стања на дан 31. децембра 2004. показују да укупно ванбилансне ставке свих банака износе 510.889 милиона динара. У поређењу са 31. децембром 2003. повећање износи 132.224 милиона динара, или 34,9%.

²⁾ У складу са новим Контним оквиром за банке и новим билансним шемама, у оквиру пласмана обухваћено је и 45.727 милиона динара девизне штедне депоноване код Народне банке у сврху одржавања девизне ликвидности за исплату девизних штедних улога.

Однос ванбилансних ставки 2003-2004.

(у милионима динара)

	31. децембар 2003.	31. децембар 2004.
Укупно ванбилансне ставке	378.665	510.889

Извор: Народна банка Србије.

Преглед структуре банкарског сектора по висини укупних ванбилансних ставки показује да се највећи број банака (преко половине) налази у групи са ванбилансним ставкама од 1.000 до 10.000 милиона динара, али и да четири највеће банке имају преко 60% ванбилансних ставки банкарског сектора.

Распоред банака по висини ванбилансне суме

(у милионима динара)

	31. децембар 2003.		31. децембар 2004.	
	Број банака	Ванбилансна сума	Број банака	Ванбилансна сума
Изнад 100.000	1	114.827	1	144.301
Од 50.000 до 100.000	1	56.546	3	176.243
Од 10.000 до 50.000	4	94.983	5	93.609
Од 1.000 до 10.000	24	103.005	25	93.300
Испод 1.000	17	9.304	9	3.436
Укупно	47	378.665	43	510.889

Извор: Народна банка Србије.

Као и у 2003. години, ванбилансне ставке су веће од билансних, пре свега стога што се 269.002 милиона динара (52,6%) у оквиру ванбилансних ставки односи на обвезнице депоноване девизне штедње.

Девизни подбиланс

Девизни и динарски подбиланс банака, сачињен на основу аналитичких биланса стања банака, показује да је на дан 31. децембра 2004. године девизна пасива била већа за 40,3% од девизне активе.

Девизни подбиланс банака

(у милионима динара)

	31. децембар 2003.	31. децембар 2004.
ПАСИВА		
Девизни подбиланс	174.782	289.586
Учешће у пасиви (%)	47,6	56,8
АКТИВА		
Девизни подбиланс	166.054	206.418
Учешће у активи (%)	45,2	40,5

Извор: Народна банка Србије.

Квалитет активе

Структура ризичне активе банкарског сектора, са аспекта класификације према степену наплативости, са стањем на дан 31. децембра 2003. и 31. децембра 2004. године приказана је у следећем прегледу:

Класификација активе банака (у милионима динара)							
Категорија	Издавајње (%)	31. децембар 2003.			31. децембар 2004.		
		Класификована актива			Класификована актива		
		Износ	Учешће (%)	Посебна резерва	Износ	Учешће (%)	Посебна резерва
A	2	161.646	63,1	3.233	194.535	56,7	3.155
B	5	37.008	14,4	1.850	68.608	20,0	3.430
B	25	20.885	8,1	5.221	33.330	9,7	8.332
Г	50	21.667	8,5	10.834	15.713	4,6	8.275 ¹⁾
Д	100	15.074	5,9	15.074	30.931	9,0	30.931
Укупно		256.280	100	36.212	343.117	100	54.124

¹⁾ Једна банка издвојила је износ посебне резерве више него што је била обавеза.
Извор: Народна банка Србије.

Лоша актива (класификована у В, Г и Д категорију) износи 79.974 милиона динара и у односу на 31. децембар 2003. године она је повећана у апсолутном износу за 22.348 милиона динара, или 38,8%. Учешће лоше активе у укупној билансној активи и ванбилансним ставкама износи 7,8%, а учешће потенцијалних губитака у капиталу 56,4%.

Показатељи ризика

Банке су са 31. децембром 2004. године ускладиле све показатеље пословања, изузев показатеља трајних улагања.

Релативни показатељи пословања		
	31. дец. 2004.	Број банака са неусклађеним показатељима
Показатељ адекватности капитала (мин. 8%)	27,9%	0
Показатељ великих и највећих могућих кредита (макс. 400%)	105,7%	0
Показатељ трајних улагања (макс. 60%)	36,3%	4
Показатељ ликвидности	2,19	0
Показатељ девизног ризика	16,9%	0

Извор: Народна банка Србије.

Усклађеност пословања са горе датим показатељима била је код 39 банака потпуна, док четири банке нису ускладиле по један показатељ пословања, и то показатељ трајних улагања.

Обавезу да обезбеди прописани минимални износ новчаног дела акционарског капитала у динарској противвредност од 10 милиона евра није испунила једна банка са територије Косова.

Профитабилност

Банке су за период 1. јануар-31. децембар 2004. исказале негативан финансијски резултат од 4.990 милиона динара, посматрано у нето износу (укупан добитак умањен за укупан губитак — пре опорезивања).

Финансијски резултат банака 2003-2004.

(у милионима динара)

	31. децембар 2003.		31. децембар 2004.	
	Износ	Број банака	Износ	Број банака
1. Добитак	6.050	34	8.661	32
2. Губитак	7.105	13	13.651	11
Финансијски резултат (1-2)	-1.055	47	-4.990	43

Извор: Народна банка Србије.

Губитак исказан код једне банке чини око 45% укупног губитка банкарског сектора, а добитак код две банке које су у 2004. години пословале са највећим добитком чини око 43% укупно исказаног добитка банкарског сектора.

Преко 40% укупних прихода банкарског сектора односи се на курсне разлике, док учешће прихода по основу камата износи 17%. На страни расхода, курсне разлике имају удео од 38%, а индиректни отписи пласмана и резервисања удео од 28%.

Надзор банака

Активности у области надзора

Народна банка Србије, кроз своју надзорну функцију, током 2004. године наставила је са даљим развојем у овој области. Будући да су у 2003. години постављене основе нове регулативе и детаљно утврђени правци у погледу развоја базе података и извештавања од стране банака, усклађени са Основним принципима ефикасне контроле банака Базелског комитета за контролу банака и Међународним рачуноводственим стандардима, у 2004. се наставило са тим активностима.

За Сектор за надзор, 2004. је била година значајног унапређења базе података, као и начина извештавања од стране банака. Ради рационализације извештавања, велики део података за потребе овог сектора добија се генерисањем из електронски достављаног КЊБИФО, уз могућност генерисања различитих извештаја.

С циљем веће транспарентности власничке структуре банкарског сектора и утврђивања стварног власништва над банкама, у Сектору за надзор извршена је детаљна анализа акционарске структуре свих банака, у којој се ишло до идентификовања крајњих власника — физичких лица.

Током године извршено је значајно унапређење сајта Народе банке у погледу доступности података о банкарском сектору и о банкама појединачно. То за широк круг корисника значи могућност редовног праћења најзначајнијих информација по банкама појединачно (основне информације, власничка структура, органи управљања, биланс стања и биланс успеха), али и информација о банкарском сектору у целини (тримесечни и годишњи извештаји).

Народна банка Србије и Министарство финансија Републике Србије потписали су реализацију Financial System Assessment Project-а (FSAP) током 2004. године. До краја године завршена је припремна фаза дефинисања капацитета Народне банке како би се одговорило захтевима овог пројекта. Пројекат ће се реализовати са заједничким мисијама Међународног монетарног фонда и Светске банке у првој половини 2005. године.

Овај пројекат има велики значај за све пројекције развоја у области супервизије банкарског сектора, као и утицај ефикасне контроле банака на укупан развој финансијског система Србије.

Током 2004. године Сектор за надзор учествовао је у разговорима са мисијом Међународног монетарног фонда (о питањима: спроведених активности у области контролне функције, кредитне активности банкарског сектора, показатеља пословања и усклађености висине капитала, ефеката конверзије обавеза по Париском и Лондонском клубу поверилаца) и мисијом Светске банке (даље спровођење Плана развоја контролне функције Народне банке).

Такође, током године предузимане су активности ради закључења меморандума о сарадњи са иностраним централним банкама и институцијама надлежним за супервизију банака и домаћим државним органима и организацијама.

У том смислу, потписана су два меморандума о сарадњи – са Банком Словеније и са Централном банком Босне и Херцеговине, Агенцијом за банкарство Републике Српске и Агенцијом за банкарство Федерације Босне и Херцеговине и један меморандум о сарадњи са Управом за спречавање прања новца.

У фази потписивања су меморандуми о сарадњи са институцијама надлежним за супервизију банака: Русије, Немачке, Аустрије, Француске, Хрватске и Бугарске, као и меморандуми о сарадњи са Комисијом за хартије од вредности и екстерним ревизорима банака.

Бонитетна контрола банака

Бонитетна (*off-site*) контрола банака током 2004. године била је усмерена на праћење и процену поштовања прописаних показатеља пословања и других законских обавеза банака, као и на почетак развоја метода процене ризика које су банке преузеле.

Процене су вршене на основу анализе података које су банке достављале Народној банци, а пре свега на основу:

- детаљних тромесечних извештаја (биланс стања, биланс успеха, класификација активе, показатељи пословања, прегледи највећих акционара, депонената, гранске и секторске дистрибуције пласмана итд.),
- месечних извештаја о токовима готовине, ризику ликвидности и девизном ризику,
- документације приложене уз захтеве за давање одобрења за стицање акција банке са правом управљања којим се остварује 15% и више учешћа у акционарском капиталу банке, односно за стицање сопствених акција,
- документације приложене уз захтеве за давање одобрења за припајање једне банке другој банци,
- документације приложене уз захтеве за давање одобрења банкама за вршење послова кастоди банке или за обављање брокерско-дилерских послова,
- извештаја о ревизији годишњег рачуна банака.

Извршене су потребне измене регулативе и сачињени нови обрасци за достављање извештаја о пословању банака.

Рађено је на успостављењу система електронског достављања свих извештаја банака Сектору за контролу.

Успостављена је израда тромесечних *off-site* анализа о пословању сваке банке, као и израда недељних билтена о пословању банака.

Рађено је на пословима у вези са сачињавањем извештаја за Светску банку и Међународни монетарни фонд за потребе FSAP програма и стрес тестова.

Припремане су разне ад хок анализе и извештаји, као што су прегледи есконтованих чекова у портфељима банака, прегледи стања на девизним рачунима директних и индиректних корисника буџетских средстава, информација о рејтингу страних банака које се јављају као акционари банака у Србији код међународних рејтинг агенција и сл.

Непосредна контрола банака

У 2004. години непосредна (*on-site*) контрола извршена је код 24 банке и шест других финансијских организација, и то:

- код 20 банака и шест других финансијских организација извршена је свеобухватна контрола бонитета и законитости пословања,
- код једне банке извршена је оцена економске оправданости настављања поступка санације,
- код две банке спроведена је провера извршења налога Народне банке,
- код једне банке извршена је контрола примене чл. 26. и 27. Закона о банкама и другим финансијским организацијама.

Непосредном контролом бонитета и законитости пословања банака и других финансијских организација током године створена је основа за

даље усмеравање тежишта на контролу ризика из пословања банака. Детаљно се прате сви ризици, а у оквиру сагледавања оперативног ризика успостављају се редовни контакти са руководством банака.

Спровођење мера према банкама

Народна банка Србије је током 2004. године изрекла укупно 20 корективних мера (пет писмених опомена, пет налогодавних писама и десет решења о изрицању налога за отклањање утврђених неправилности) према 19 банака и других финансијских организација (једној банци су два пута изречене корективне мере). Налози су се односили на усклађивање пословања банке са различитим одредбама Закона о банкама и другим финансијским организацијама, као и другим прописима, а у појединим случајевима и са актима банке. У највећем броју случајева налози су се односили на:

- усклађивање класификације aktive са прописима (18 случајева),
- усклађивање пословања са чл. 26. и 27. Закона о банкама и другим финансијским организацијама (13 случајева),
- примену других прописа или аката банке (13 случајева).

Мере предузимане током године биле су оријентисане на отклањање узрока који су довели до незаконитог пословања банака и других финансијских организација, с тим што се водило рачуна да се што више подстакне лична одговорност за пропусте у раду.

Такође, Народна банка је донела 11 закључака о обустављању поступка изрицања корективних мера, из разлога што је или поступљено по налозима из изречене корективне мере, или су учињене нове, теже неправилности, због којих је било потребно обуставити постојеће поступке и започети нове поступке контроле, или је поступак обустављен због промене прописа.

Народна банка је једној банци донела решење о одузимању дозволе за рад и решење о ликвидацији, с обзиром на то да је контролом пословања утврђено да је банка повредила више законских прописа. Народна банка је донела и два решења о испуњењу услова за отварање стечајног поступка према двома банкама, при чему је код једне од њих решење донето на основу одлуке Савета Агенције за осигурање депозита, санацију, стечај и ликвидацију банака у складу са усвојеним закљученим ликвидационим билансом, па је поступак ликвидације претворен у поступак стечаја.

Такође, донето је пет решења о одузимању дозвола за рад другим финансијским организацијама, као и пет предлога надлежним трговинским судовима за отварање поступка њихове ликвидације.

У току године, по захтевима банака и других финансијских организација за давање сагласности, Народна банка је донела:

- два решења о издавању дозвола за рад другим финансијским организацијама,

- 44 решења о давању сагласности на измене и допуне уговора о оснивању, односно статута банака и других финансијских организација, односно четири закључка о обустављању поступка,
- осам решења о давању сагласности на измену назива и седишта банке и друге финансијске организације,
- 19 решења о давању сагласности на именовање директора, односно в.д. директора банке и друге финансијске организације, односно два закључка о обустављању поступка,
- 17 решења о давању одобрења за стицање акција банке са правом управљања преко 15%, односно једно решење о одбијању захтева и девет закључака о обустављању поступка,
- седам решења о давању сагласности за обављање делатности брокерско-дилерског друштва, односно два решења о одбијању захтева и један закључак о обустави поступка,
- два решења о давању сагласности за обављање делатности кастоди банке, односно два решења о одбијању захтева за сагласност.

Планови за 2005. годину

Активности у 2005. години биће усмерене на:

- покретање иницијативе за доношење новог Закона о банкама, као и доношење предлога тог закона и пратећих подзаконских аката,
- доношење одлуке о јединственом начину обрачуна и исказивања ефективне каматне стопе на кредите и депозите, као и пратећег упутства, с циљем да се банке обавезу да кроз јединствено обрачунату ефективну каматну стопу искажу укупну цену кредита које одобравају, односно депозита које примају, како би корисници њихових услуга могли располагати адекватним и упоредивим информацијама у вези с тим,
- интензивирање непосредних контрола у банкама, посебно оних са најизраженијим ризицима,
- већу транспарентност власничке структуре банкарског сектора у циљу утврђивања стварног власништва над банкама,
- адекватно спровођење нове регулативе из области контроле, као и примену Међународних рачуноводствених стандарда и новог Контног оквира за банке и друге финансијске организације,
- пуну имплементацију "CAMEL" система рангирања банака, уз израду система раног упозорења ради благовремене реакције на идентификоване ризике у банкарском сектору,
- унапређивање кадровских и техничких ресурса, првенствено путем њихове едукације и оспособљавања,
- унапређење Интернет сајта Народне банке у делу контролне функције.

НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА

ФУНКЦИЈА НАДЗОРА НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА	112
ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ И СТРУКТУРА СЕКТОРА ОСИГУРАЊА	113
СТРУКТУРА ОБАВЕЗА И ПОТРАЖИВАЊА	117
ПРОФИТАБИЛНОСТ	119
ЛИКВИДНОСТ	120
УПРАВЉАЊЕ	120
ПОСЛОВИ НАДЗОРА	121
АКТИВНОСТИ	121
ПОДЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА	122
ПОСРЕДНА СУПЕРВИЗИЈА	123
НЕПОСРЕДНА СУПЕРВИЗИЈА	124
СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА ПРЕМА ДРУШТВИМА ЗА ОСИГУРАЊЕ	124
ЗАШТИТА ПОТРОШАЧА	125
ПЛАНОВИ ЗА 2005. ГОДИНУ	125

Функција надзора над обављањем делатности осигурања

Према одредбама Закона о осигурању и Закона о допуни Закона о Народној банци Србије, надзор над обављањем делатности осигурања од јуна 2004. године поверен је Народној банци Србије с циљем обезбеђења стабилности и даљег унапређења делатности осигурања. Независност и самосталност централне банке, инфраструктурна и кадровска оспособљеност за послове супервизије, као и повезаност банака и осигуравајућих друштава, најважније су предности поверавања ове надлежности Народној банци Србије.

Народна банка Србије, у оквиру нове функције, врши надзор над обављањем делатности осигурања, издаје дозволе за обављање послова осигурања, реосигурања, посредовања и заступања у осигурању, као и за обављање послова непосредно повезаних са пословима осигурања, даје сагласности на акта и активности прописане законом, на именовање актуара, ревизора, директора, чланова управног и надзорног одбора, доноси акте прописане законом, обрађује статистичке и друге податке и разматра приговоре осигураника и других корисника осигурања.

Ову функцију Народне банке Србије извршава посебан сектор, у оквиру кога је формирано пет одељења (посредна супервизија, непосредна супервизија, одељење актуара, одељење заштите потрошача и одељење за правне послове).

По преузимању ове функције, Народна банка је дефинисала и обелоданила свој циљ у њеном обављању – креирање и одржавање сигурног и стабилног сектора осигурања и обезбеђење поверења јавности у сектор осигурања, ради заштите осигураника и трећих лица.

Будући да је, након извршене анализе и супервизије пословања друштава за осигурање, констатовано да је сектор осигурања неуређен и у изузетно лошем стању, Народна банка је своје активности усмерила истовремено у више праваца:

- а) на стабилизацију сектора, предузимањем мера и успостављањем надзора над сектором;
- б) на креирање основе за његов развој, доношењем подзаконске регулативе засноване на директивама Европске уније и међународне праксе;
- в) на враћање поверења јавности у сектор осигурања организовањем call центра, доношењем прописа о заштити потрошача, редовним

контактима са клијентима и друштвима поводом њихових притужби, организовањем вебсајта, објављивањем одговора на питања клијената и јавним саопштењима; и

г) на стварање и развој функције супервизије засноване на међународним стандардима и принципима IAIS-а, активностима на припреми стратешког плана развоја супервизије, приручника за обављање супервизије базиране на процени ризика и континуираној едукацији запослених.

Основне карактеристике и структура сектора осигурања

По преузимању послова надзора над осигурањем, на тржишту осигурања пословало је 38 друштава за осигурање, два друштва за реосигурање, 152 агенције за посредовање, заступање и остале послове у осигурању са дозволама за рад Министарства за финансије. Поред њих, на тржишту је пословао и огроман број разних посредника и заступника без дозволе за рад, као и туристичке агенције, које су, по Закону о туризму, обављале послове заступања у осигурању и продавале полисе осигурања, издате од друштава за осигурање, за помоћ на путу и медицинску асистенцију при продаји туристичких аранжмана и обезбеђењу виза за грађане.

У сектору постоји Удружење осигуравајућих друштава Србије и Црне Горе, коме је по старом Закону о осигурању имовине и лица дато јавно овлашћење да обавља послове гарантног фонда, односно послове исплате штета проузрокованих непознатим и неосигураним возилима и послове тзв. зелене карте. Поред тога, Гарантни фонд је у обавези да измири сва оштећена лица по основу обавезног осигурања у случајевима када је код друштва за осигурање завршен поступак стечаја, а штете нису исплаћене. Гарантни фонд се финансира из доприноса друштава за осигурање и измирује штете по наведеним основама за Србију и Црну Гору.

До јуна 2004. године, друштва за осигурање била су у надлежности Министарства за финансије и над њима, практично, никада није вршена супервизија. Друштва су водила своје пословне књиге и састављала финансијске извештаје по националним стандардима. Финансијски извештаји нису објективно приказивали финансијски положај тих друштава, што је пре свега био резултат неадекватног вредновања потраживања, неадекватно формираног капитала, нереално исказиваних техничких резерви и неодговарајућег начина вођења строге евиденције, односно непотпуно обухваћених обавеза у пословним књигама. Иако су друштва за осигурање била у обавези да обезбеђују и извештај независног ревизора, односно извештај независног актуара, ти извештаји нису били састављани у складу са стандардима ревизије.

Народна банка Србије је, након запошљавања радника и њихове едукације, извршила посредну супервизију пословања свих друштава за осигурање на основу извештаја за 2003. и прву половину 2004. године, а затим и непосредну супервизију свих друштава.

У поступку непосредне супервизије, Народна банка Србије је утврдила не само бројне незаконитости у пословању него и пословање супротно основним правилима и принципима пословања, нпр.:

- ненаменско коришћење средстава осигурања (располагање средствима осигурања, која треба да буду пласирана сигурно да би омогућила да друштво своје обавезе преузете издавањем полиса уредно измирује када се за то стекну услови, за личне потребе власника, за некретнине, возила и итд.);

- несигурно улагање средстава осигурања (у хартије од вредности издате од стране предузећа власника или повезаних лица са власником; позајмице предузећима власника или повезаних лица са власником под крајње нетржишним условима);

- непотпуно и нереално исказивање финансијских извештаја.

Из наведеног јасно произлази да су се средства осигураника преливала на власнике директно или преко повезаних лица, уз исказивање непостојећих потраживања. Из тог разлога, друштва којима је одузета дозвола за рад нису била у могућности да измирују своје обавезе према клијентима, а када су то и чинила, финансирала су их из текућих прилива или готовим новцем, што значи да су нове полисе служиле за измиривање обавеза по већ издатим полисима, односно да је у сектору осигурања постојао тзв. пирамидални систем, због чега је постојало потпуно неповерење грађана у овај сектор.

Предузете су стога прописане мере, односно одузето је 15 дозвола за рад (седам у децембру 2004, а осам у јануару 2005), док су три друштва донела одлуке о покретању добровољне ликвидације.

Након одузимања наведених дозвола за рад, од јануара 2005. године на тржишту осигурања Србије послује 20 друштава за осигурање и два друштва за реосигурање.

Само седам месеци после преузимања потпуно нове функције од стране Народне банке Србије, сектор осигурања почео је да добија обриси уређеног тржишта. Затворена друштва за осигурање, која су давала најзначајнији допринос несигурности тржишта осигурања и стварању неповерења јавности, углавном су се бавила обавезним осигурањем од аутоодговорности и учествовала су у билансној суми сектора са око 10%. У поређењу са периодом пре преузимања надзора, број друштава за осигурање се смањио за 45%, билансна сума за 6%, премије осигурања за 3%, док се број запослених повећао за 6%.

	Јун 2003.	31. 12. 2004. ¹⁾	Дец. 2004/Јун 2003 (у %)
Број осигуравајућих друштава	40	22	55
Билансна сума (у млрд динара)	36,7	34,4	94
Капитал (у млрд динара)	20,7	16,8	81
Број запослених	5.584	5.926	106
Бруто премије (у млрд динара)	22,5	21,8	97

¹⁾ Нису обухваћена друштва за осигурање којима су одузете дозволе за рад 17. 01 2005.
Извор: Народна банка Србије.

Први резултати предузетих мера могу се илустровати и повећаним степеном измирења обавеза према клијентима. Наиме, у четвртном тромесечју 2004. и првом 2005. године, од укупног броја приговора, 70% и 90%, респективно, односило се на затворена друштва за осигурање.

Народна банка Србије је спроведеним мерама промовисала тржишни начин пословања и допринела смањењу нелојалне конкуренције. Истовремено су избегнуте негативне последице за грађане, с обзиром на то да су полисе које су издала затворена друштва задржале важност до рока њиховог истека.

Друштва за осигурање била су у обавези да своје финансијске извештаје за 2004. годину саставе у складу са међународним рачуноводственим стандардима и новом подзаконском регулативом коју је донела Народна банка Србије.

Адекватност прве примене међународних рачуноводствених стандарда и истинитост и објективност финансијских извештаја, као и адекватност мишљења ревизора и актуара, биће анализирани у наредном контролном циклусу планираном за половину 2005. године.

Тржиште осигурања у Србији је неразвијено и, по степену развијености и учешћу на тржишту, знатно испод сектора осигурања не само са развијеним земљама него и у земљама у транзицији. Сектор осигурања у укупном финансијском сектору учествује са око 7%, док укупна премија учествује у БДП-у свега око 2%. Илустрације ради, укупна премија у Хрватској већа је за више од два, а у Словенији за више од три пута. Такође, премија по глави становника је износила 35 евра, док је у Хрватској она износила 181 евро, а у Словенији 634 евра.

Иако је у последње три године остварен значајан пораст (са 1,2% учешћа у укупној премији у 2002. на 7,7% у 2004), животно осигурање, као један од најзначајнијих покретача економског раста, готово да је потпуно неразвијено.

Добровољно пензијско осигурање је почело да се развија отварањем првог пензионог фонда тек 2002. године, тако да се тренутно овим пословима баве три друштва. Ова врста осигурања показује значајан тренд раста, па се у 2004. години број осигураника, односно осигурања добровољног пензијског осигурања повећао за више од два пута, или 1,6 пута у односу на 2003. годину. Учешће добровољног пензијског осигурања у животном осигурању по броју осигураника се са 5,5% повећао на 11%, а по осигурању са 1% на око 2%.

Најзначајније учешће у укупној премији исказују осигурање имовине (44,2%) и осигурање од одговорности због употребе моторних возила (23,1%).

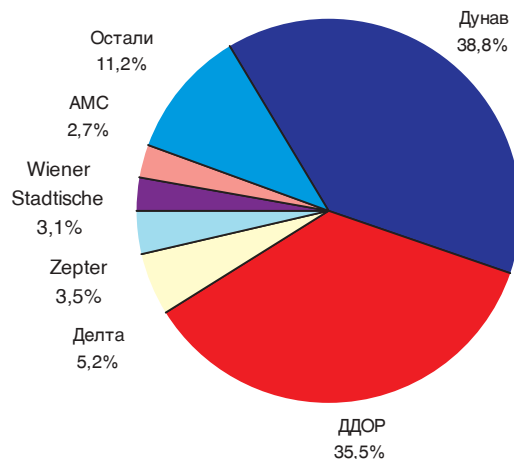
Укупна премија по врстама осигурања у 2004.

Извор: Народна банка Србије.

Преовлађујуће учешће, 74,3% укупне премије на тржишту осигурања, имају два друштва у претежном, односно већинском друштвеном власништву, док се преостали део односи на остала друштва у приватном власништву, од којих су четири у власништву страних акционара у целини или претежно.

Укупна премија по друштвима за осигурање у 2004.

Извор: Народна банка Србије.

Реосигурање, којим се баве три друштва у Србији, са учешћем од 8% укупне премије, и то готово искључиво као брокери својих матичних друштава за осигурање, потпуно је неразвијено.

У сектору осигурања, поред тога, постоји велики обим наслеђених проблема, нпр.: непостојање или постојање неадекватног корпоративног управљања, непостојање или формално постојање интерне ревизије, низак степен транспарентности, неразвијеност и неадекватно обављање актуарских послова, неадекватно обављање послова ревизије, неадекватна структура потраживања, низак степен наплативости премија, реална

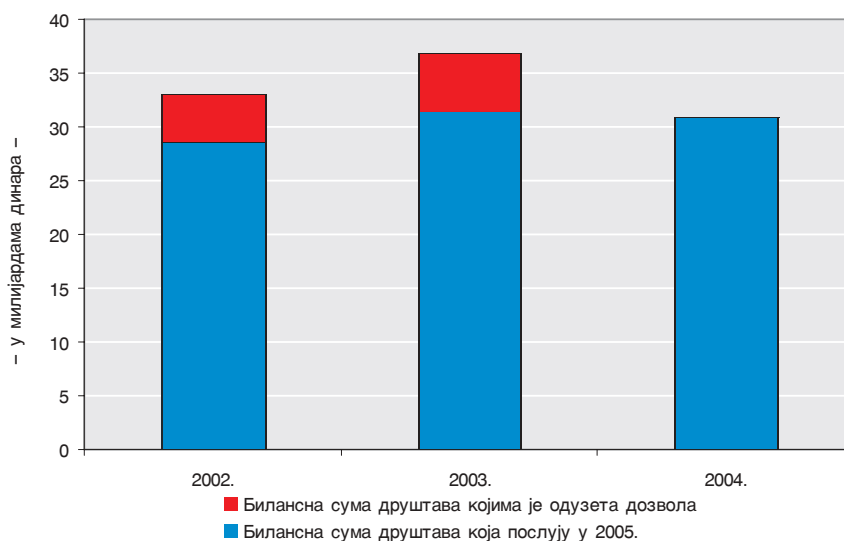
поткапитализованост и изузетно разграната продајна мрежа без одговарајућих података и информација, што ће бити предмет послова супервизије у наредном периоду.

Структура обавеза и потраживања

Билансна сума

Са стањем на дан 31. децембра 2004. године, укупна билансна сума друштава износила је 30 милијарди динара, или 16,1% мање у односу на крај 2003.

Билансна сума друштава за осигурање
у периоду 2002–2004.

Извор: Народна банка Србије.

Висина билансне суме друштава је изразито неуједначена.

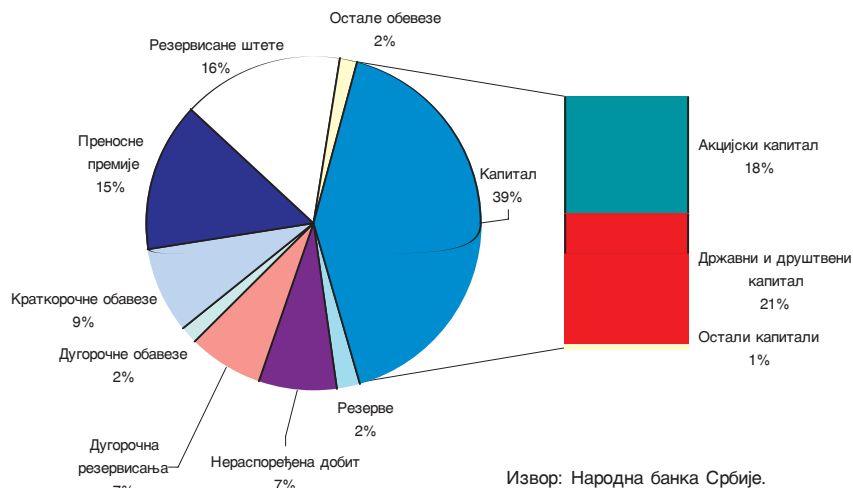
Број друштава за осигурање (укупно 22)	Билансна сума (у млрд. динара)
2	изнад 5
3	од 1 до 1,2
7	од 0,5 до 1
10	од 0,1 до 0,5

Извор: Народна банка Србије.

Учешће друштава са страним капиталом је минорно и износи 8,5% у укупној билансној суми сектора осигурања.

Структура обавеза

Структура обавеза друштава за осигурање у 2004.

У структури обавеза, највеће учешће исказују капитал, са 39%, и техничке резерве, са 37,2%. Тако високо учешће капитала у структури обавеза последица је прекњижавања ранијег фонда основних средстава друштвених осигуравајућих друштава у њихов капитал.

Гарантна резерва друштава за осигурање износи 14.559 милиона динара и састоји се од следећих позиција:

Назив позиције	(у милионима динара)
Акцијски капитал	12.833
Резерве из добити	951
Нераспоређена добит (део)	1.024
Ревалоризационе резерве	202
Укупно	15.010
Одбитне позиције	
Сопствене акције	39
Губитак	412
Гарантна резерва	14.559
Извор: Народна банка Србије.	

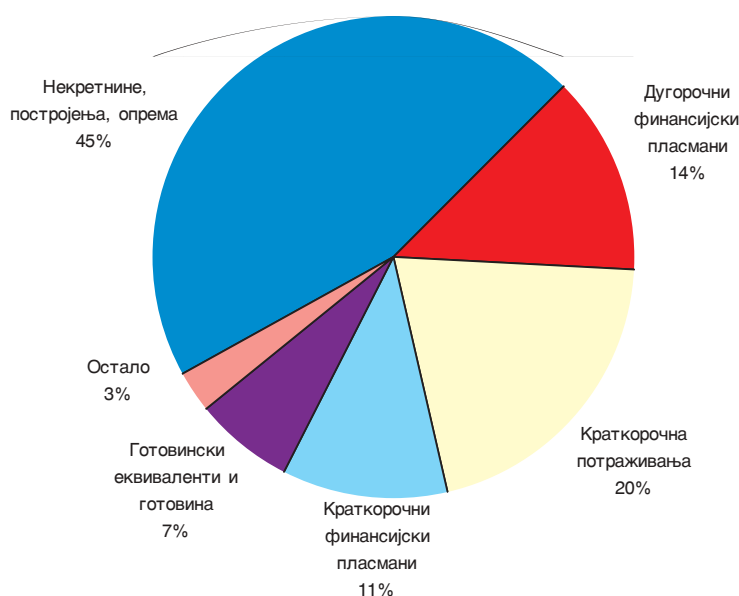
У структури гарантне резерве, највеће учешће, од 88%, исказује акцијски капитал. Само два друштва за осигурање учествују у укупној гарантној резерви са 66%.

Техничке резерве су, у поређењу са 2003. годином, повећане са 7,8 на 11,5 милијарди динара. У структури техничких резерви неживотног осигурања, највеће учешће односи се на резервисане штете (48%) и на преносне премије (46%), док се преосталих 6% односи на резерве за изравнање ризика. У структури техничке резерве животног осигурања, највеће учешће исказују математичке резерве (93%), док се преосталих 7% односи на преносне премије, резервације за учешће у добити и резервисане штете.

Структура потраживања

Највеће учешће у потраживањима, 45%, исказују стална средства (некретнине, постројења и опрема), а затим краткорочна потраживања, 20%, и дугорочни финансијски пласмани, 14%. Учешће сталних средстава се по појединим друштвима за осигурање креће чак до 90% њихове укупне активе.

Структура активе друштава за осигурање у 2004.

Извор: Народна банка Србије.

С обзиром на то да се највећи део потраживања односи на имобилисана средства, као и да дугорочни финансијски пласмани исказују знатно учешће, а имајући у виду да се друштва претежно баве неживотним осигурањем, које се уговара краткорочно, може се оценити да квалитет потраживања није на задовољавајућем нивоу.

Резервисање и измиривање штета

Број резервисаних штета на дан 31. децембра 2004. износио је 26.283 и у односу на 2003. годину повећан је за око 10%. У току 2004. године пријављено је 249.764 штете, од којих је одбијено или сторнирано 32.231, а решено 215.331 штета, што представља око 86% укупно пријављених штета.

Профитабилност

Друштва за осигурање су са стањем на дан 31. децембра 2004. године у нето износу исказала позитиван финансијски резултат.

Добит је исказана код 16 друштава и износила је 716 милиона динара, а губитак код шест друштава и износио је 286 милиона динара. Укупно остварени пословни приходи од 20,5 милијарди динара праћени су са 11,1 милијардом динара пословних расхода и 7,4 милијарде динара трошкова спровођења осигурања. По основу депоновања и улагања средстава техничких резерви осигурања остварено је око 0,5 милијарди динара прихода.

Финансијски резултат друштава за осигурање (у хиљадама динара)	
Пословни (функционални) приходи	20.560.375
Приходи од премија	19.703.131
Приходи од депоновања и улагања (инвестирања) средстава техничких резерви осигурања, реосигурања и ретроцесија	487.757
Остали пословни приходи	369.807
Пословни (функционални) расходи	11.120.775
Расходи накнада штета и уговорених износа	9.057.880
Остали пословни расходи	2.062.895
Пословни резултат	9.439.600
Трошкови спровођења осигурања	7.359.295
Трошкови прибаве	2.524.822
Трошкови управе	4.753.117
Остали трошкови	88.748
Нето пословни резултат	2.080.305
Остали приходи (нето)	2.246.452
Расходи по основу обезвређења имовине и остали расходи	3.858.961
Резултат из редовног пословања	467.796
Нето резултат	430.566
Извор: Народна банка Србије.	

Ликвидност

У 2004. години друштва за осигурање остварила су 32,7 милијарди динара прилива готовине. Из пословних активности остварено је 89% укупног прилива. У укупном одливу готовине из пословних активности (27,1 милијарда динара) највеће учешће имају накнаде штета (40,1%), трошкови спровођења осигурања (18,5%), премије саосигурања, реосигурања и ретроцесије (16,1%) и зараде (13,1%). Од укупног одлива из активности инвестирања (4,4 милијарде динара) на куповину акција и удела односи се 8,6%, на куповину некретнина, постројења и опреме 17,3%, а на остале финансијске пласмане (депоновање и улагање) 73,5%.

Управљање

Управљање у друштвима за осигурање једна је од кључних слабости овог сектора. Иако формално постоје управни и надзорни одбори, они суштински не обављају своје прописане функције. Састанци управног и надзорног одбора се одржавају готово искључиво ради усвајања прописаних извештаја, при чему се о њима углавном и не расправља.

Стратегије развоја друштава не постоје, нити се управни одбори њима баве.

Народна банка Србије започела је са увођењем основних елемената корпоративног управљања путем достављања записника о извршеним контролама и налозима за предузимање корективних мера не само генералним директорима него и свим члановима управног и надзорног одбора, са захтевом да се са њима упознају и потпишу њихов пријем. Поред тога, у својим налозима за предузимање корективних мера наложила је и израду стратегије развоја друштва, усвојене од стране управног одбора.

Системи интерних контрола су на изузетно ниском нивоу, а функција интерне ревизије је у самом зачетку. Нови Закон о осигурању је, наиме, обавезао сва друштва за осигурање да, између осталог, организују функцију интерне ревизије и да до краја маја 2005. године усагласе своје пословање са одредбама тог закона.

Информациони системи у већем броју друштава за осигурање нису на задовољавајућем нивоу, нити могу да подрже захтеве централизованог информисања на нивоу укупног друштва, што додатно отежава не само управљање ликвидношћу него и укупно управљање.

Послови надзора

Активности

Народна банка Србије је у 2004. години организовала послове надзора над делатношћу осигурања. Донела је бројна подзаконска акта на основу Закона о осигурању, заснована на међународним стандардима и принципима.

Будући да не постоји утврђена база података о пословању друштава за осигурање, у сарадњи са Сектором за информационе технологије успоставља се електронско извештавање од стране друштава за осигурање, из које ће се генерисати потребни подаци и извештаји. То ће убудуће супервизији омогућити ефикасније обављање послова, а од друштава за осигурање захтевати организовање централизованог система извештавања.

Народна банка Србије од почетка обавља послове надзора над делатношћу осигурања на транспарентан начин. Креиран је вебсајт Сектора за надзор, на коме се, поред законске и подзаконске регулативе, налазе предлози подзаконских аката, како би сви заинтересовани могли ставити своје примедбе, сугестије и предлоге. Поред тога, на сајту је отворен део на коме се редовно објављују одговори на питања клијената, разна саопштења и упозорења.

Вебсајт садржи списак друштава за осигурање са дозволама за рад, списак друштава у поступку ликвидације, као и основне податке о друштвима за осигурање.

Народна банка Србије организовала је и call центар, с циљем пружања информација и помоћи клијентима у вези са наплатом потраживања од стране друштава.

Извршене су такође припреме за организовање функције архивирања података.

У 2004. години припремљен је интерни електронски начин дневног праћења рада сваког запосленог, који се налази у фази тестирања.

У 2004. години сачињен је и поднет Народној скупштини Републике Србије Извештај о стању на тржишту осигурања у Србији.

Подзаконска регулатива

Од преузимања послова надзора над делатношћу осигурања, Народна банка Србије је донела Нацрт закона о обавезном осигурању у саобраћају и, у складу са Законом о осигурању, бројна подзаконска акта:

- Одлуку о ближим условима које треба да испуне лица из члана 39. Закона о осигурању и начину доказивања испуњености тих услова, као и о потребној организационој, кадровској и техничкој оспособљености акционарског друштва за осигурање,
- Одлуку о условима за стицање звања овлашћеног актуара
 - Програм за полагање стручног испита за стицање звања овлашћеног актуара,
- Одлуку о садржини и начину полагања стручног испита за обављање послова посредовања, односно заступања у осигурању
 - Програм за полагање стручног испита за обављање послова посредовања, односно заступања у осигурању,
- Одлуку о начину процењивања билансних и ванбилансних позиција друштва за осигурање,
- Одлуку о начину утврђивања и праћењу ликвидности друштва за осигурање,
- Правилник о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за друштва за осигурање,
- Правилник о обрасцима и садржини позиција у обрасцима финансијских извештаја за друштва за осигурање,
- Одлуку о садржини извештаја о обављеној ревизији финансијских извештаја друштва за осигурање
 - Упоредни преглед за прекњижавање стања са старих рачуна на нове рачуне прописане Контним оквиром за друштва за осигурање,
- Одлуку о ближим критеријумима и начину обрачунавања резерви за изравнање ризика,
- Одлуку о садржини мишљења овлашћеног актуара,
- Одлуку о ближим критеријумима и начину обрачунавања математичке резерве и резерве за учешће у добити,

- Одлуку о ближим критеријумима и начину обрачунавања преносних премија,
- Одлуку о ближим критеријумима и начину обрачунавања резервисаних штета,
- Одлуку о достављању Народној банци Србије статистичких и других података друштва за осигурање,
 - Упутство о формату и намени електронских порука којима друштва за осигурање достављају Народној банци Србије статистичке и друге податке,
- Одлуку о начину утврђивања висине маргине солвентности.

У оквиру активности на подзаконској регулативи, Народна банка Србије је била ангажована на припреми следећих подзаконских аката:

- Нацрта одлуке о садржини података које друштво за осигурање доставља Народној банци Србије и о начину и роковима достављања тих података,
- Нацрта одлуке о спровођењу одредаба Закона о осигурању које се односе на издавање дозвола и сагласности Народне банке Србије (fit & proper),
- Нацрта одлуке о начину заштите права и интереса осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица и поступку посредовања ради мирног решавања спорних односа из основа осигурања.

Посредна супервизија

Послови посредне супервизије у 2004. години били су усмерени на анализу извештаја о пословању друштава за осигурање у 2003. и првој половини 2004. године. У оквиру посредне супервизије вршена је процена прописаног услова испуњења 2/3 капитала на дан 29. новембра 2004. године и процена бонитета купаца акција који би постали квалификовани имаоци акција (изнад 10% капитала) или процена бонитета квалификованих ималаца акција који су поднели захтеве за додатну куповину акција. Да би на квалитетан начин проценила испуњење овог услова, пре свега у контексту идентификовања елемената повезаности међу акционарима, посредна супервизија је од друштава тражила да јој доставе податке о акционарима све до физичких лица и, на основу достављене документације, оцењивала да ли постоји повезаност међу лицима у складу са законом.

Ради формирања базе података о друштвима, прикупљени су подаци о директорима и члановима управних и надзорних одбора.

Посредна супервизија је припремила троцифрени контни оквир за друштва за осигурање и обрасце финансијских извештаја у складу са међународним рачуноводственим стандардима и одлуку о вршењу ревизије финансијских извештаја.

Непосредна супервизија

У периоду од јуна до краја 2004. године извршена је непосредна контрола свих друштава за осигурање која су пословала у Србији (40 друштава), и то за 2003. и прву половину 2004. године. За свако друштво сачињен је записник о извршеној контроли и, по пријему примедба на записник, а зависно од њихове основаности, и службена белешка или допуна записника.

Извршено је и шест непосредних контрола спровођења привремених мера изречених друштву за осигурање, код посредника и заступника, о чему су сачињена два записника и једна службена белешка.

Спровођење мера према друштвима за осигурање

У току обављања контрола, Народна банка Србије је, на основу законског овлашћења, дала налог којим је забранила друштву располагање укупном имовином.

По окончању контрола свих друштава за осигурање, Народна банка Србије је извршила анализу налаза и, закључно са јануаром 2005. године, предузела одговарајуће мере:

- донела 15 решења о одузимању дозвола за рад,
- донела 15 решења о забрани располагања укупном имовином од стране тих друштава до отварања поступка ликвидације,
- донела 15 решења о давању предлога за отварање поступка ликвидације,
- поднела десет кривичних пријава против одговорних лица у друштву и/или против власника,
- покренула 12 пријава за привредни преступ,
- упутила писмену опомену за два актуара,
- обавестила, у складу са прописима, Министарство за финансије, као надлежно за надзор над радом ревизора, о предузећима за ревизију која су обављала ревизију код затворених друштава, са мишљењима тих предузећа о истинитости и објективности њихових финансијских извештаја,
- донела 23 налога за предузимање корективних мера,
- изрекла писмену опомену генералном директору у два случаја.

Након окончања контрола, три друштва су донела одлуке надлежних органа за покретање поступка добровољне ликвидације.

Изречене корективне мере према друштвима за осигурање углавном су се односиле на отклањање утврђених неправилности у пословању, на адекватно процењивање билансних позиција, на неопходност успостављања правилне евиденције, као и на раскид уговора са посредницима и заступницима који не поседују дозволу за рад Народне банке Србије.

Заштита потрошача

Активности Одељења заштите потрошача у 2004. години биле су усмерене ка креирању института заштите потрошача, сачињавању плана активности тих послова и припреми подзаконске регулативе о заштити потрошача. Послови заштите потрошача подразумевају омогућавање медијације, коју ће спроводити Народна банка Србије, између оштећених клијената и друштава за осигурање. Основни циљ медијације је да се клијентима понуди да буду обештећени у што краћем року, без вођења дуготрајних и скувих судских спорова са неизвесним исходом и без њиховог излагања додатним трошковима или једностраној вољи друштава за осигурање. То је од изузетног значаја за враћање и повећање поверења јавности у сектор осигурања.

Планови за 2005. годину

У 2005. години активности Сектора ће бити и даље усмерене у више праваца, који би се могли груписати на следећи начин:

Стабилизација сектора осигурања

- Имајући у виду да је на тржишту осигурања продајна мрежа, коју, поред 152 агенције за посредовање и заступање које имају дозволу за рад, чине и разна правна лица без дозволе за рад, у 2005. години ће се отпочети са контролама рада једног броја агенција да би се сагледао начин њиховог пословања и предузеле мере према свим агенцијама које не послују у складу са прописима, укључујући и она правна лица која учествују на тржишту осигурања без дозволе за рад, што је санкционисано као кривично дело. Поред непосредних контрола тих агенција, сва правна лица која обављају делатност осигурања су у обавези да усагласе своје пословање са одредбама Закона о осигурању до 29. маја 2005. године, што ће такође допринети да се један број агенција угаси.

- Одредбама Закона о осигурању прописано је да правна лица која се баве пословима заступања или посредовања по другом закону морају да се упишу у регистар код Народне банке Србије. Законом о туризму, туристичке агенције могу обављати послове посредовања у осигурању, али се претходно морају уписати у регистар. Пре ступања на снагу новог Закона о осигурању, туристичке агенције су обављале углавном послове заступања без икаквих додатних обавеза. У 2005. години Народна банка Србије ће прописати обавезу туристичких агенција да се, пре уписа у регистар, кадровски оспособе, односно да на тим пословима запосле лица која имају овлашћење Народне банке Србије за обављање послова заступања и да организује надзор над тим сегментом сектора осигурања.

- Народна банка Србије ће започети нов контролни циклус половином године, који ће подразумевати свеобухватну супервизију друштава за осигурање и контролу спровођења активности наложених од стране Народне банке Србије. У случају потребе и идентификовања

изненадних ризика у пословању појединих друштава, биће организована њихова циљна контрола.

- Народна банка Србије ће извршити анализу ревизорских и актуарских извештаја и, зависно од констатација, доследно предузети адекватне активности према њима.

- Наставиће се активности на побољшању комуникације са друштвима за осигурање, усмерене првенствено на међусобно разумевање и на неопходност перманентне доследне супервизије над друштвима, с циљем одржавања стабилности и сигурности овог сектора и избегавања системског ризика.

- Наставиће се активности на припреми новог закона о обавезном осигурању у саобраћају, којим би се обезбедили механизми за ефикасније обештећење оштећених лица и којим би се предвидео нов гарантни фонд Србије као модерна, профитно оријентисана институција, која би под прописаним условима одмах измиривала обавезе према клијентима.

- Одељење за заштиту потрошача ће отпочети са пословима медијације.

- Наставиће се са спровођењем перманентне супервизије друштава за осигурање.

- Успоставиће се појачан надзор над друштвима за осигурање са претежним или значајним друштвеним власништвом ради спречавања излагања тих друштава претераним ризицима, који би могли угрозити несметани наставак њиховог даљег пословања;

Стварање услова за развој сектора осигурања

- Припрема подзаконске регулативе која се односи на лимитирање појединих улагања техничких резерви у складу са међународним принципима

- Припрема акта о интерној ревизији друштава

- Припрема акта о диверсификацији ризика и системима интерних контрола

- Организовање испита за физичка лица — посреднике, заступнике и актуаре, по групама, зависно од интересовања

- Активности на унапређењу сарадње са ревизорима и актуарима;

Развој функције супервизије

- Израда стратегије развоја функције супервизије

- Припрема система раног упозорења (благовремено идентификовање ризика којима се излажу друштва за осигурање и превентивно реаговање Народне банке Србије)

- Израда основних делова Приручника за супервизију

- Организовање функције архивирања података

- Организовање библиотеке сектора

- Имплементација интерног електронског система извештавања и праћења рада сваког запосленог на дневној основи;

Едукација запослених у Народној банци и сектору осигурања

- Редовна едукација коју пружају страни консултанти (ризици у осигурању, супервизија — циљ, супервизија базирана на процени ризика, систем раног упозорења, рачуно анализа, CARMEL рејтинг систем, маргина солвентности, адекватност формирања техничких резерви, адекватност улагања средстава осигурања итд.)
 - Повремена едукација преко Академије за банкарство
 - Семинари у земљи и иностранству
 - Заједнички курсеви, семинари и округли столови за запослене у Народној банци и индустрији осигурања.

ПЛАТНИ ПРОМЕТ

ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПЛАТНОГ ПРОМЕТА У 2004. ГОДИНИ	130
ПЛАНОВИ ЗА 2005. ГОДИНУ	133

Функционисање платног промета у 2004. години

У RTGS и клиринг систему Народне банке Србије у 2004. години реализовано је укупно 114,13 милиона међубанкарских плаћања у вредности промета од 7.443,20 милијарди динара, према 103,67 милиона међубанкарских плаћања у вредности промета од 7.114,41 милијарду динара у 2003. години.

У последњем тромесечју 2004. године укупно је реализовано 32,27 милиона међубанкарских плаћања у вредности од 2.125,52 милијарде динара. У просеку, дневно је реализовано 488.976 међубанкарских плаћања у износу од 32,2 милијарде динара.

Месечни просек реализоване вредности промета у RTGS и клиринг систему за 2004. годину износи 620,27 милијарди динара, са просечних 9,51 милион плаћања.

Дневна просечно реализована вредност промета током године износила је 28,85 милијарди динара.

Учешће вредности плаћања у клирингу, у оквиру RTGS и клиринг система, повећано је са 8,64%, забележених у 2003, на 10,23%. Дневни просек плаћања у клирингу, који је у 2003. износио 2,04 милијарде динара, у 2004. години је достигао просечних 2,95 милијарди динара, са рекордним просеком у децембру од 3,89 милијарди динара.

У четвртом тромесечју плаћања у клирингу износила су 234,15 милијарди динара, или 11,02% укупне вредности промета реализованог за тај период.

Месечно је током године у просеку реализовано 9,51 милион међубанкарских налога, са просечно дневно 442.348 налога.

У четвртом тромесечју реализовано је 32,27 милиона међубанкарских плаћања, од чега су RTGS плаћања износила 1,93 милиона, а плаћања у клирингу 30,34 милиона. Дневни просек броја реализованих плаћања у последњем тромесечју износио је 488.976 плаћања, од чега 29.289 RTGS плаћања и 459.687 плаћања у клирингу.

Током године плаћања реализована у клирингу износила су укупно 761,78 милијарди, или просечно месечно 63,48 милијарди динара. У односу на 2003. годину, када је вредност плаћања у клирингу износила 614,58 милијарди динара, 761,78 милијарди реализованих у 2004. години представља повећање од 23,95%.

Расположивост RTGS и клиринг система у 2004. години достигла је 99,91%, што у односу на 99,71% расположивости у 2003. представља знатно повећање.

У последњем тромесечју 2004. године расположивост RTGS и клиринг система износила је 99,89%, а у децембру чак 100,00%.

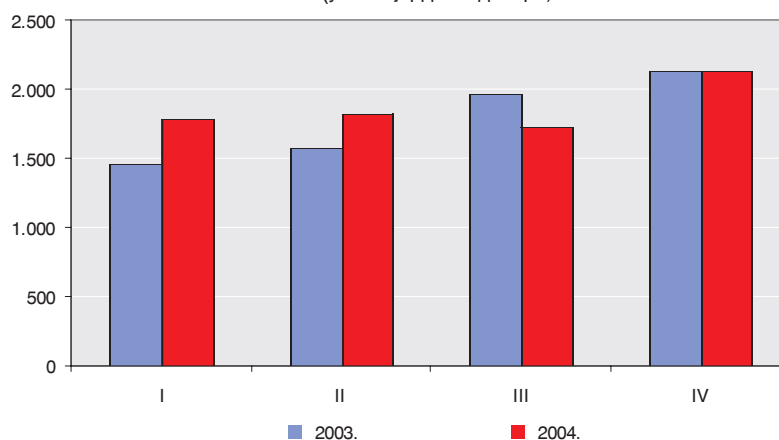
Упоредни показатељи вредности међубанкарских плаћања у RTGS и клиринг систему по тромесечјима у 2004. у односу на 2003.
(у милијардама динара)

Период	2003.			2004.		
	Вредност промета	Радни дани	Дневни просек	Вредност промета	Радни дани	Дневни просек
I тромесечје	1.455,91	71	20,51	1.781,87	65	27,41
II тромесечје	1.569,63	73	21,5	1.813,47	61	29,73
III тромесечје	1.960,75	79	24,82	1.722,34	66	26,1
IV тромесечје	2.128,12	79	26,94	2.125,52	66	32,2
Укупно	7.114,41	302	23,56	7.443,20	258	28,85

Извор: Народна банка Србије.

Напомена: Од 11. маја 2004. године за банке учеснице RTGS и клиринг система укинута су рачуни обавезне резерве. Имајући у виду да од тада банке немају обавезу да на крају радног дана празне основне рачуне и средства пребацују на рачуне обавезне резерве, укупан промет реалније изражава вредност међубанкарског платног промета у RTGS и клиринг систему. Почетком 2003, 50 банака биле су учеснице овог система. Током 2003. статус учесника RTGS и клиринг система изгубиле су Дијамант банка а.д. Зрењанин, Капитал банка а.д. Београд и Пољопривредно-инвестициона банка а.д. Нови Сад. У 2004. години тај статус изгубиле су Борска банка, Рај банка, Пиротска банка и Српска – регионална банка. На крају 2004. у RTGS и клиринг систему учествују 43 банке.

Вредност међубанкарских плаћања у RTGS и клиринг систему по тромесечјима у 2004. у односу на 2003.
(у милијардама динара)

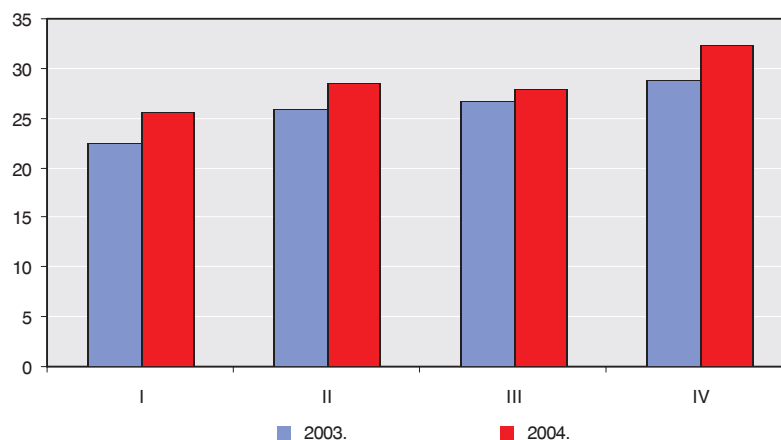
Извор: Народна банка Србије.

Обим међубанкарског платног промета у RTGS и клиринг систему НБС посматран кроз број реализованих плаћања по тромесечјима у 2004. у односу на 2003.
(у милионима плаћања)

Период	2003.			2004.		
	Укупан број налога	Радни дани	Дневни просек	Укупан број налога	Радни дани	Дневни просек
I тром.	22,38	71	315.200	25,50	65	392.290
II тром.	25,89	73	354.689	28,50	61	467.267
III тром.	26,61	79	336.818	27,85	66	421.989
IV тром.	28,79	79	364.470	32,27	66	488.976
Укупно	103,67	302	343.289	114,13	258	442.348

Извор: Народна банка Србије.

Реализовани број међубанкарских плаћања у RTGS и клиринг систему по тромесечјима у 2004. у односу на 2003.
(у милионима плаћања)

Извор: Народна банка Србије.

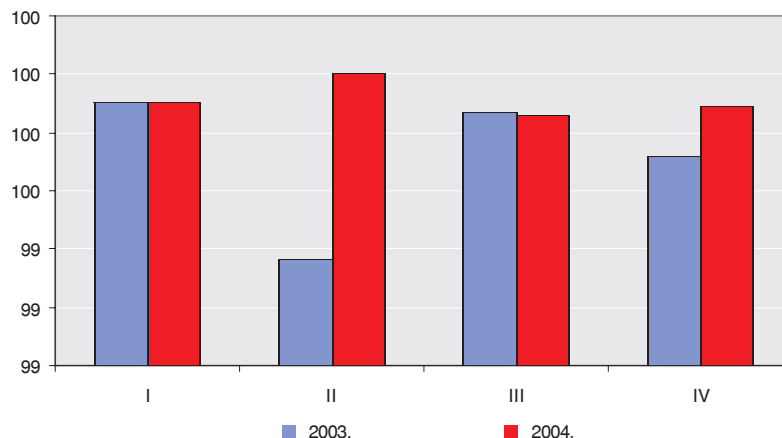
Расположивост RTGS и клиринг система
НБС по тромесечјима у 2004. у односу на 2003.

Период	2003.				2004.			
	Радни дани	Производња у мин.	Застоји у мин.	Расположивост (%)	Радни дани	Производња у мин.	Застоји у мин.	Расположивост (%)
I тром.	71	34.230	35	99,90	65	32.675	34	99,90
II тром.	73	35.070	225	99,36	61	31.400	0	100,00
III тром.	79	37.950	50	99,87	66	33.795	47	99,86
IV тром.	79	37.950	106	99,72	66	34.080	36	99,89
Укупно	302	145.200	416	99,71	258	131.950	117	99,91

Извор: Народна банка Србије.

Један од најважнијих показатеља у раду сваког RTGS система је његова расположивост. Расположивост система представља однос укупног времена рада система у производњи и застоја у раду изражен у процентима. RTGS и клиринг систем Народне банке Србије у току 2004. године имао је расположивост од 99,91%, што је премашило расположивост у 2003. години, када је износила 99,71%.

Расположивост RTGS и клиринг система НБС по тромесечјима у
2004. у односу на 2003.
(у %)

Извор: Народна банка Србије.

Планови за 2005. годину

Сектор за платни систем Народне банке Србије и у 2005. години ће највише пажње посветити одржавању високих стандарда у раду платног система Републике Србије. Поред поштовања основних (*core*) принципа за системски важне платне системе, Сектор ће посебну бригу посветити што већој доступности система, која је и у претходној години била изнад светских стандарда.

Уз то, Сектор ће радити на развоју и унапређењу платног система кроз увођење нових сервиса (планира се увођење малих плаћања у RTGS систему, уз тарифу за клириншка плаћања) и праћење светских и европских стандарда на пољу платних система и сарадњу са учесницима у платном систему. Такође ће, у сарадњи са пословним банкама, радити на даљем развоју и унапређењу савремених и иновативних метода плаћања (пре свега електронских). Планира се и извесно прилагођавање тарифе за обављање међубанкарских платних трансакција, како би крајњи корисници платног система били у још повољнијој ситуацији (и у овом тренутку банке – када је у питању међубанкарски платни промет – имају трошкове који су на нивоу најнижих у Европи).

У сарадњи са Централним регистром и клирингом хартија од вредности, планирају се побољшања у ДВП процедурама за сетлмент хартија од вредности, што би допринело развоју тржишта хартија од вредности у Србији.

На пољу сигурности система, у склопу пресељења Народне банке Србије у нову пословну зграду, Сектор за платни систем планира знатно унапређење информатичке инфраструктуре за бекап и подршку опоравку система у непланираним кризним и проблематичним ситуацијама.

ПЛАТНИ БИЛАНС

ТЕКУЋИ ПЛАТНИ БИЛАНС	136
БИЛАНС РОБНЕ РАЗМЕНЕ	138
БИЛАНС УСЛУГА И ТРАНСФЕРА	141
РАЧУН КАПИТАЛА И ФИНАНСИЈСКИХ ТРАНСАКЦИЈА	142
ПРОЈЕКЦИЈА ЗА 2005. ГОДИНУ	144

У 2004. години забележен је висок дефицит како биланса спољне трговине и биланса робе и услуга са иностранством, тако и текућег платног биланса Србије и сви ти дефицити су били знатно већи него у 2003. години.

С друге стране, у укупном платном билансу остварен је суфицит, који је био чак и већи од предвиђеног. На основу тога се може оценити да висок дефицит, пре свега робе и услуга, али и текућег платног биланса, није био аутономног карактера већ последичног, тј. великог прилива иностраних средстава по основу свих економских трансакција Србије са другим земљама.

Ипак, сматра се да је, упркос задовољавајућем стању укупног платног биланса, неопходно предузети одлучне мере економске политике како би се зауставила вишегодишња тенденција бржег раста увоза робе и услуга од извоза. Ради тога је у 2005. години предвиђен вишеструко бржи пораст извоза у поређењу са растом увоза, захваљујући смањењу разлике између веће домаће агрегатне тражње од производње, на основу ограничавања раста личне и буџетске потрошње.

Текући платни биланс

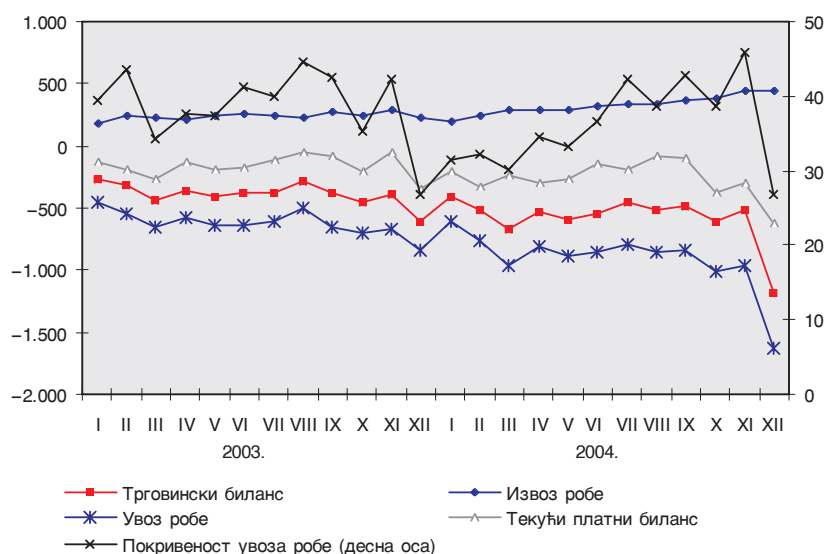
Дефицит биланса текућих трансакција у 2004. години износио је 2.922 милиона долара, односно 3.447 милиона долара без званичне помоћи, што представља повећање за 54,4% у односу на 2003. годину. Тиме је дошло до знатног повећања учешћа текућег дефицита (без званичне помоћи) у БДП-у, са 11,7% у 2003. години на 15,6% у 2004¹⁾.

¹⁾ Пројекцијом платног биланса Србије за 2004. предвиђено је учешће текућег дефицита без званичне помоћи у БДП-у од 12%.

Платни биланс Србије (у милионима САД долара)		
	2003.	2004.
I. ТЕКУЋЕ ТРАНСАКЦИЈЕ – САЛДО	-1.757	-2.922
ТЕКУЋЕ ТРАНСАКЦИЈЕ БЕЗ ЗВАНИЧНЕ ПОМОЋИ – САЛДО	-2.233	-3.447
Салдо робне размене	-4.618	-7.047
Извоз робе	2.855	3.897
Увоз робе	-7.473	-10.944
Салдо услуга	289	405
Приходи	1.007	1.487
Расходи	-718	-1.082
Салдо робне размене услуга	-4.329	-6.642
Извоз робе и услуга	3.862	5.384
Увоз робе и услуга	-8.191	-12.026
Нето факторски трансфери (камате)	-208	-216
Наплаћене	69	80
Плаћене	-277	-296
Текући трансфери	2.304	3.411
Бесповратни трансфери	476	525
II. КРЕДИТНО-ФИНАНСИЈСКЕ ТРАНСАКЦИЈЕ – САЛДО	2.595	3.170
Стране директне инвестиције – нето	1.360	966
Коришћење средњорочних и дугорочних кредита ¹⁾	1.195	2.149
Отплате главнице дуга по средњорочним и дугорочним кредитима	-204	-612
Краткорочни кредити и депозити – нето	14	210
Одложена плаћања по основу нафте и гаса	52	184
Остали капитални прилив	280	289
Комерцијалне банке (повећање –)	-102	-16
III. ГРЕШКЕ И ПРОПУСТИ²⁾	432	446
IV. УКУПАН БИЛАНС	1.270	694
V. ФИНАНСИРАЊЕ (промене девизних резерви)	-1.270	-694
Народна банка Србије (повећање –) ¹⁾	-1.270	-694
¹⁾ Укључени кредити ММФ–а.		
²⁾ Грешке и пропусти обухватају: трошкове по паритету c.i.f.-f.o.b., међувалутне промене, краткорочне трговинске кредите и грешке и пропусти у нето износу.		
Извор: Народна банка Србије.		

Пораст дефицита текућег платног биланса последица је пре свега повећања робног дефицита, тј. бржег раста увоза робе од раста извоза робе. Повећани робни дефицит делимично је покривен порастом нето прихода по основу текућих трансфера и, мањим делом, повећањем прилива по основу салда услуга.

Текући платни биланс и биланс спољне трговине
у 2003. и 2004. (у млн долара)

Извор: Народна банка Србије.

Биланс робне размене

Дефицит трговинског биланса од 7.047 милиона долара²⁾ у 2004. години повећан је за 2.429 милиона долара, или 52,6%. Према подацима Републичког завода за статистику, увоз је повећан за 49,1%, а извоз за 34,3%³⁾. Трговински дефицит је повећан највише са земљама Европске уније и Заједнице Независних Држава (пре свега Русијом), док је смањен са земљама у транзицији централне и источне Европе.

Бржи раст увоза у 2004. години последица је пре свега пораста производње, праћене порастом укупне девизне ликвидности услед повећаног коришћења иностраних кредита (добрим делом намењених и потрошњи становништва), прилива по основу директних страних улагања и повећања прилива на рачунима нерезидентних предузећа. Крајем године дошло је до интензивног раста увоза услед очекиваног увођења ПДВ-а (од 1. јануара 2005), као и повећања цена нафте на светском тржишту⁴⁾, односно услед аутономних једнократних ефеката.

²⁾ Подаци Народне банке Србије према методологији за израду платног биланса усклађеној са Приручником ММФ-а за израду платног биланса број 5.

³⁾ Пројекцијом платног биланса Србије за 2004. предвиђен је бржи раст извоза од увоза (28% према 12%, респективно).

⁴⁾ Процењује се да је повећање увоза у 2004. услед увођења ПДВ-а износило око 2,7% БДП-а (или око 600 милиона долара), док је повећање увоза услед повећања цена нафте на светском тржишту износило око 1% БДП-а (или око 220 милиона долара).

Вредности робне размене (нарочито увоза) у 2004 су. увећане и као последица методолошких промена у статистици спољне трговине. Од јануара 2004. у обраду су укључени финансијски лизинг, реекспорт и враћена роба. Уз то, на царини је уведена боља евиденција увоза из Кине.

Посматрано по регионима, увоз је највише повећан из земаља Европске уније, за 88,0%, и из Заједнице Независних Држава, за 46,6%, док је увоз из земаља у транзицији централне и источне Европе смањен за 32,1%.

Посматрано по намени производа, највише је повећан увоз опреме, за 63,9%, увоз производа за репродукцију, за 47,4%, и производа широке потрошње, за 40,9%. Највеће учешће у увозу имали су нафта и деривати, друмска возила, индустријске машине за општу употребу, специјалне машине за поједине индустријске гране, електричне машине, апарати и уређаји (углавном бела техника), канцеларијске машине и АОП, гвожђе и челик, гас, разни готови производи, предива, тканине и текстилни производи. Највећи раст увоза имали су нафта и деривати, индустријске машине (машине за паковање, климатизацију и сл.), друмска возила (аутомобили, возила за превоз робе и различита возила за посебне намене), обојени метали (рафинисани бакар, алуминијумске фолије), канцеларијске машине и АОП (дигиталне машине, екстерне меморије), специјалне машине за поједине индустријске гране, гвожђе и челик.

Робна размена Србије по наменама
(у милионима САД долара)

	2003.	2004.	Промене	Индекси
Извоз	2.755	3.701	946	134,3
Репродукција	1.505	2.421	916	160,9
Опрема	427	241	-186	56,4
Широка потрошња	823	1.039	216	126,2
Увоз	7.472	11.139	3.667	149,1
Репродукција	4.240	6.251	2.011	147,4
Опрема	1.452	2.380	928	163,9
Широка потрошња	1.780	2.508	728	140,9
Салдо	-4.718	-7.439	-2.721	157,7
Репродукција	-2.736	-3.830	-1.094	140,0
Опрема	-1.025	-2.139	-1.114	208,6
Широка потрошња	-957	-1.469	-512	153,6

Извор: Републички завод за статистику.

Раст извоза био је резултат пре свега ефектуирања страних директних улагања из претходне године, раста трговине у земљама Европске уније, као и раста цена пољопривредних сировина и хране, док су, у другој половини године, на раст извоза стимулативно утицали политика девизног курса динара (реална депресијација ефективног девизног курса) и поновно активирање преференцијала за извоз домаћег шећера на тржиште Европске уније. И поред тога, извоз је растао спорије од увоза услед структурних проблема извозног сектора и успоравања процеса приватизације и иностраних улагања у првој половини године.

Посматрано по регионима, извоз је највише повећан у земље Европске уније, за 76,1%, и Заједницу Независних Држава, за 21,1%.

Робна размена Србије по економским зонама
 (у милионима САД долара)

	Структура					
	2003.	2004.	Промене	Индекси	2003.	2004.
Извоз	2.755	3.701	946	134,3	100,0	100,0
EU	1.097	1.932	835	176,1	39,8	52,2
од тога: EU 15	1.097	1.512	415	137,8	39,8	40,9
CEEC	1.211	1.273	62	105,1	44,0	34,4
EFTA	22	26	4	118,2	0,8	0,7
CIS	185	224	39	121,1	6,7	6,1
Остале земље	240	246	6	102,5	8,7	6,6
Увоз	7.473	11.139	3.666	149,1	100,0	100,0
EU	3.217	6.049	2.832	188,0	43,0	54,3
од тога: EU 15	3.217	4.786	1.569	148,8	43,0	43,0
CEEC	1.565	1.063	-502	67,9	20,9	9,5
EFTA	171	186	15	108,8	2,3	1,7
CIS	1.243	1.822	579	146,6	16,6	16,4
Остале земље	1.277	2.019	742	158,1	17,1	18,1
Салдо	-4.718	-7.438	-2.720	157,7	100,0	100,0
EU	-2.120	-4.117	-1.997	194,2	44,9	55,4
од тога: EU 15	-2.120	-3.274	-1.154	154,4	44,9	44,0
CEEC	-354	210	564	-59,3	7,5	-2,8
EFTA	-149	-160	-11	107,4	3,2	2,2
CIS	-1.058	-1.598	-540	151,0	22,4	21,5
Остале земље	-1.037	-1.773	-736	171,0	22,0	23,8

НАПОМЕНА: Од 1. маја 2004. године EU је проширена са десет земаља, од којих је осам било у оквиру СЕЕС. За потребе овог извештаја податак за 2004. обухвата и ове земље, чиме се искључују из СЕЕС, односно осталих земаља.

Извор: Републички завод за статистику.

Посматрано по намени производа, највише је повећан извоз производа за репродукцију, за 60,9%, и робе широке потрошње, за 26,2%, док је извоз опреме смањен за 43,6%. Најзначајнији обим извоза остварили су производи од гвожђа и челика, поврће и воће, обојени метали, разни готови производи, производи од каучука, шећер, одећа, разни производи од метала, пластичне материје у примарним облицима и житарице и производи од њих. Највећи допринос расту извоза дали су производи од гвожђа и челика, захваљујући извозу различитих топло и хладно ваљаних производа, обојени метали (углавном плоче, лимови и цеви), шећер, производи од шећера, разни готови производи, производи од каучука (првенствено спољне аутомобилске гуме), органски хемијски производи (сирћетна киселина, пропилен) и пластичне масе у примарним облицима (полиетилен).

Најзначајнији спољнотрговински партнери и даље су Немачка, Руска Федерација, Италија, Кина, Француска, Словенија и САД и са њима је регистрован дефицит (највећи дефицит је био са Руском Федерацијом због увоза нафте и гаса). Са БиХ и Македонијом је остварен суфицит.

Тенденција пораста степена отворености привреде је настављена, тј. остварен је пораст учешћа спољнотрговинске размене у БДП-у за готово једну четвртину. Међутим, истовремено је настављена и тенденција смањивања покривености увоза извозом, са 36,9% у 2003. на 33,2% у 2004.

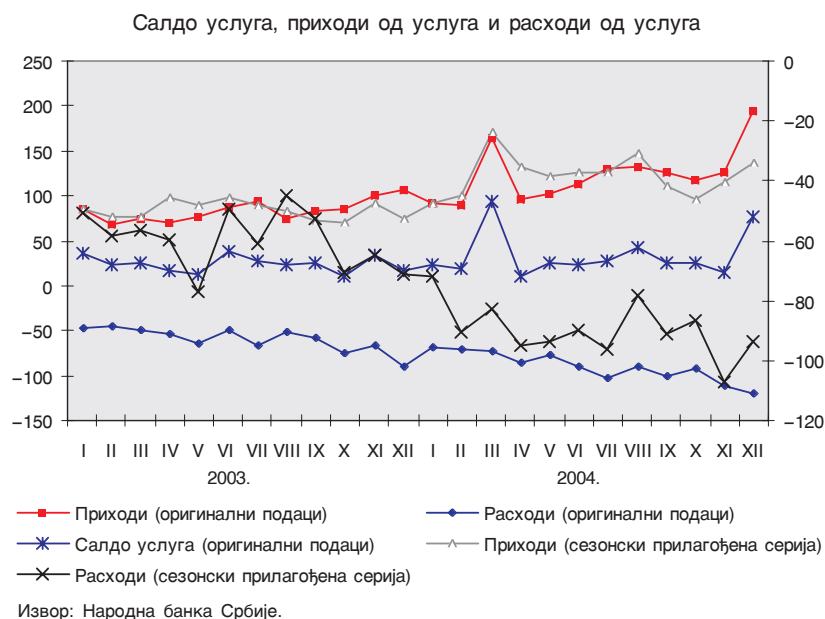
Пад вредности долара у односу на евро одразио се на пораст вредности робне размене изражене у доларима. Посматрано у еврима, извоз је био за 21,9% већи од извоза оствареног у 2003. години, увоз за 35,7%, а дефицит биланса робне размене за 43,8%. Да није било пада вредности долара, трговински дефицит би имао нешто умеренији раст. Међутим, пад вредности долара имао је и нето позитиван ефекат на ликвидност, с обзиром на знатно веће учешће долара на страни одлива него на страни прилива у трансакцијама са иностранством (због плаћања нафте и гаса).

Да би допринела смањењу увоза, Влада је поштрила услове увоза половних аутомобила од октобра 2004. Предузимане су такође мере активне спољнотрговинске политике с циљем повећања извоза и иностраних улагања. Потписан је споразум са Европском унијом о праву на извоз текстилних производа на то тржиште без царина и квота, што отвара могућности за значајнији раст извоза у 2005, као и за привлачење страног капитала неопходног за модернизацију погона и покретање производње нових производа. Поред тога, спроведене су активности у вези са добијањем позитивне Студије о изводљивости придруживања Европској унији, што ће се повољно одразити на спољнотрговинску размену и инострану улагања у 2005. години.

Биланс услуга и трансфера

Суфицит биланса услуга од 405 милиона долара у 2004. години повећан је 40,1%, или за 116 милиона долара, што је 31,5% изнад пројектованог; приходи су порасли за 47,7% и износили су 1.487 милиона долара, или 22,9% изнад пројектованих, а расходи 50,7% и достигли су 1.082 милиона долара, или 20,0% изнад пројектованих.

Највећи прилив остварен је од саобраћаја, 452 милиона долара (пораст од 47,7%), затим од осталих услуга, 362 милиона долара (пораст од 27,0%), туризма, 221 милион долара (пораст од 39,0%) и од инвестиционих радова, 147 милиона долара (пораст од 88,5%). Највећи расходи забележени су код осталих услуга (финансијских и других) и они су износили 556 милиона долара (пораст од 44,0%), затим у саобраћају, 320 милиона долара (пораст од 122,2%) и у туризму, 206 милиона долара (пораст од 9,6%).

Нето факторски трансфери (камате) имали су негативан салдо од 216 милиона долара, што је приближно прошлогодишњем нивоу и резултат је отписа и репрограма доспелих отплата према иностраним кредиторима. Плаћене камате од 296 милиона долара биле су за готово једну трећину мање од пројектованог износа.

Текући трансфери су у највећој мери допринели покрићу текућег дефицита, будући да су повећани на 3.411 милиона долара, или 48,1%. Од тога су више од једне половине, 1.868 милиона долара, чинили мењачки послови (раст од 48,1%). Нето прилив на девизним рачунима страних лица у износу од 798 милиона долара остварио је највећи раст (129,3%) у односу на претходну годину. Суфицит салда дознака повећан је за скоро једну петину и износио је 443 милиона долара, уз прилив од 1.038 милиона долара. Нето прилив по основу платног промета са Црном Гором и Косовом и Метохијом смањен је за 6,8% и износио је 302 милиона долара.

Бесповратни трансфери (јавна помоћ) порасли су за скромних 10,3% и износили су 525 милиона долара. Међутим, то је ипак било повољније од пројектованог износа, којим је било предвиђено смањење те помоћи.

Рачун капитала и финансијских трансакција

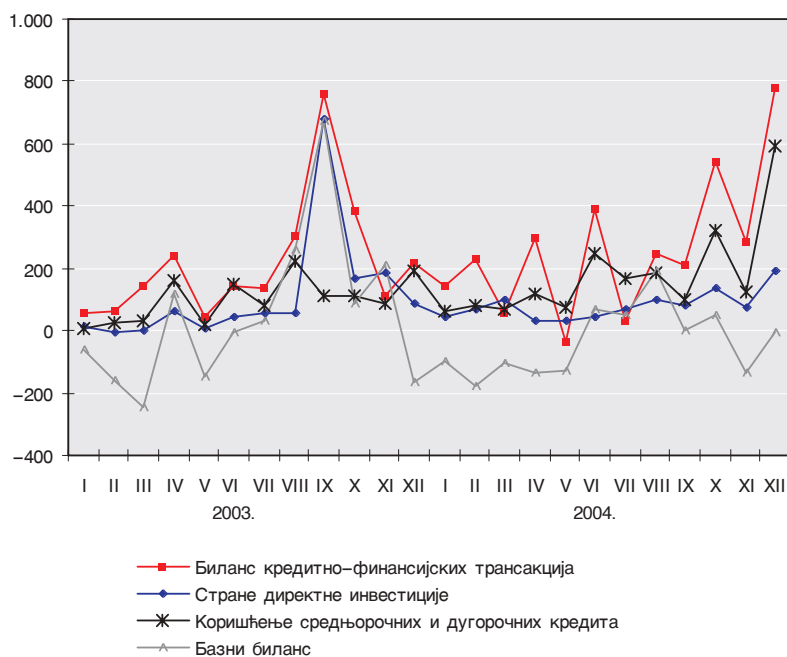
Суфицит биланса кредитно-финансијских трансакција у 2004. години износио је 3.170 милиона долара и повећан је за 575 милиона долара, или 22,2% у поређењу са 2003. Две трећине тог суфицита (2.149 милиона долара) потиче од средњорочних и дугорочних кредита, чије коришћење је повећано за скоро 80,0% у односу на претходну годину и двоструко је више од пројектованог нивоа. Сматра се да је на дужи рок пораст новог

средњорочног и дугорочног задуживања из 2004. године неодржив и да је у наредном периоду неопходно обезбедити знатно смањење тог задуживања. Стране директне инвестиције у 2004. ниже су за готово 400 милиона долара у поређењу са 2003. годином услед успоравања процеса приватизације и смањења прихода од приватизације у првој половини године. Учешће страних директних инвестиција у БДП-у смањено је са 7,1% у 2003. на 4,4% у 2004.

Нова девизна штедња достигла је 611 милиона долара захваљујући порасту од 69,3%. Коришћење краткорочних кредита и депозита од 210 милиона долара увећано је чак 15 пута у односу на претходну годину.

На страни одлива, отплате главнице по средњорочним и дугорочним кредитима су утростручене у односу на претходну годину и износиле су 612 милиона долара. Стога је и учешће отплата главнице дуга у БДП-у више него удвостручено, са 1,1% у 2003. на 2,8% у 2004. Обавезе према грађанима по основу старе девизне штедње остале су готово непромењене и износиле су 253 милиона долара.

Компоненте биланса капитала и базни биланс
у 2003. и 2004.

Извор: Народна банка Србије.

Положај Србије на међународном финансијском тржишту, где су каматне стопе биле углавном на ниском нивоу, ојачан је успешним реализовањем споразума са Међународним монетарним фондом и са повериоцима у оквиру Лондонског клуба, као и добијањем међународног кредитног рејтинга⁵⁾, али се Србија још увек оцењује као земља високог политичког ризика. Упркос високом нето коришћењу средњорочних и

⁵⁾ Б+ од стране Standard&Poors-a.

дугорочних кредита (нови зајмови минус отплате старих кредита), од 1.537 милиона долара, и депресијацији долара у односу на евро⁶⁾, спољни дуг земље је у 2004. години порастао само за 3,9%⁷⁾ захваљујући отпису дуга по основу Лондонског клуба⁸⁾ поверилаца. Нето задужење према свету смањено је за 694 милиона долара по основу одговарајућег пораста девизних резерви Народне банке Србије.

Грешке и пропусти, у износу од 436 милиона долара, обухватају: трошкове по паритету c.i.f.-f.o.b., међувалутне промене по основу депресијације долара у односу на евро (садржане углавном у девизним резервама), краткорочне трговинске кредите (неплаћен увоз робе током текуће године) и грешке и пропусти у нето износу.

Укупан платни биланс, и поред знатног раста дефицита робне размене, био је позитиван захваљујући порасту прилива иностраног капитала. Базни биланс дефинисан као текући биланс увећан за стране директне инвестиције и коришћење средњорочних и дугорочних кредита и умањен за отплате главнице по средњорочном и дугорочном дугу је, током већег дела другог полугодишта, био у суфициту, што је резултат растућег коришћења иностране акумулације. То је омогућило да пораст девизних резерви Народне банке Србије достигне 694 милиона долара.

Пројекција за 2005. годину

Пројекцијом платног биланса за 2005. годину⁹⁾ утврђен је бржи раст извоза робе, 31,0%, у односу на раст увоза робе, 7,9%, односно пораст извоза робе и услуга од 31,1% и увоза робе и услуга од 8,7%.

При том би коришћење средњорочних и дугорочних кредита требало да износи укупно 2.168 милиона долара, од чега би 276 милиона представљала средства Међународног монетарног фонда по основу Аранжмана за продужено финансирање. Планираним бржим растом извоза од увоза створила би се могућност за смањивање учешћа дефицита текућих трансакција (без бесповратних трансфера) у БДП-у, на 10,8%, већи пораст девизних резерви Народне банке Србије и смањење иностраног дуга у нето износу.

⁶⁾ Ефекат укупних међувалутних промена процењује се на око 600 милиона долара.

⁷⁾ Са 13.575 милиона долара крајем 2003. на 14.099 милиона долара.

⁸⁾ Са 2.738 милиона долара крајем 2003. на 1.088 милиона долара крајем јуна 2004.

⁹⁾ Пројекција платног биланса Србије за 2005. годину, као аналитичка подлога монетарне политике, полази од потребе одржавања стабилности курса динара, смањивања стопе инфлације на 9 до 10% и пораста БДП-а од 4%.

НАЦИОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА ПЛАТНЕ КАРТИЦЕ

РАЗВОЈ КАРТИЧАРСТВА У СРБИЈИ	146
ПОСЛОВАЊЕ ИНТЕРНАЦИОНАЛНИХ СИСТЕМА У СРБИЈИ	147
VISA СИСТЕМ	147
MASTERCARD СИСТЕМ	147
ПОСЛОВАЊЕ НАЦИОНАЛНИМ ПЛАТНИМ КАРТИЦАМА	148
DINACARD СИСТЕМ	148
ПЛАНОВИ У 2005. ГОДИНИ	148

Развој картичарства у Србији

Тренд високог раста картичног пословања у Србији настављен је у 2004. години. Поред VISA, MasterCard, YUBA и Diners Club картица, афирмацију на тржишту су доживеле и DinaCard платне картице. Укупан број платних картица у земљи порастао је са око 500.000 у 2003. на око 2,5 милиона у 2004. години. Број продајних места на којима се прихватају картице премашио је 15.000, а број банкомата 400. Укупан број трансакција домаћим картицама био је виши од 8 милиона, што представља раст од око 300% у односу на 2003. годину.

Системи са најизраженијим растом били су DinaCard и MasterCard, док једино систем YUBA картица бележи знатно нижи раст и смањење броја банака учесница. Раст је првенствено узрокован експлозивним растом броја издатих картица, а не њиховом активношћу.

Банкарске платне картице у Србији у 2004.

Систем	Број банака у систему (крај 2004)	Број издатих картица	Број продајних места	Број банкомата	Удео у домаћем међубанкарском промету, децембар ¹⁾	Удео у укупном домаћем промету, децембар ²⁾
YUBA	8	300.000	10.000	-	18%	10%
VISA	29	1.100.000	6.000	250	55%	50%
MasterCard	10	250.000	6.000	200	9%	20%
DinaCard	35	1.100.000	15.000	350	18%	20%

¹⁾ Процена на основу салдираних позиција из изравнања и података банака.

²⁾ Процена на основу салдираних позиција из изравнања, података банака и статистике Девизног сектора НБС.

Извор: Народна банка Србије.

Упоредна анализа основних параметара тржишта картица у Србији, Хрватској и Бугарској

Држава	Картице ¹⁾ (у млн)	Трансакције (у млн)	АТМ	POS терминали	Иностране картице у земљи (у млн евра)	Домаће картице у иностранству (у млн евра)
Србија	2,5	8,5	400	15.000	122	49
Хрватска ²⁾	3,5	120,0	1.700	30.000	—	—
Бугарска	5,5	60,0	1.750	6.800	135	71

¹⁾ Крајем 2004.

²⁾ Процена на основу података из МБУ за 2002. и 2003.

Извор: Народна банка Србије.

Пословање интернационалних система у Србији

У Србији су у 2004. години били активни VISA, MasterCard и Diners Club интернационални системи. American Express још увек нема прихватну мрежу, али су под притиском EBRD-а да започну прихватање због конгреса EBRD-а у Београду. О пословању Diners Club-а не располажемо подацима (систем ван пословних банака), изузев податком да је издато око 20.000 картица, које се примају на око 7.000 продајних места, покривених са 80% импринтерима.

VISA систем

VISA систем је у домаћем промету у 2004. години забележио раст од 250%, али он је знатно мањи од раста у 2003, када је износио преко 1.100%. Такав раст је несразмеран са повећањем броја издатих картица — преко 500% — што значи да је, у просеку, активност по картици била много мања и указује на проблеме у активацији картица и поред интензивнијих промотивних активности током године — две велике рекламне кампање и спонзорство Олимпијских игара у Атини.

У четвртом тромесечју систем је забележио раст сличан DinaCard систему. Промет у DinaCard систему износи око 33% промета у VISA систему, док на VISA систем отпада преко 50% укупног промета домаћим картицама. Лиценцом за прихватање картице на продајним местима располагало је пет банака, док су у 2003. години ту лиценцу поседовале свега три банке.

Промет иностраним картицама у земљи и домаћим картицама у иностранству

Промет иностраним VISA картицама у земљи износио је 75 милиона евра, што у односу на 2003. годину представља раст од 140%.

Промет домаћим VISA картицама у иностранству износио је 35 милиона евра (раст од 50%), од чега су 85% остварила физичка лица, а 15% правна лица — пословним картицама.

MasterCard систем

Промет домаћим картицама у земљи

MasterCard систем је у домаћем међубанкарском промету у 2004. години забележио раст од 400%. Значајна новина у тој години била је почетак рада Societe Generale банке у систему као издаваоца и прихватиоца. Промет MasterCard системом у Србији још увек, у највећој мери, зависи од Делта банке, која остварује преко 70% укупног домаћег промета у овом систему. У четвртом тромесечју систем је забележио раст

сличан DinaCard систему. Лиценцу за прихватање картице на продајним местима поседовале су Делта банка и Societe Generale банка, док је у 2003. години то имала само Делта банка.

Промет иностраним картицама у земљи и домаћим картицама у иностранству

Промет иностраним MasterCard картицама у земљи износио је 48 милиона евра, што представља раст од 23%. Укупан промет домаћим MasterCard и VISA картицама у иностранству износио је 49 милиона евра, а промет иностраним картицама у Србији 122 милиона евра.

Промет домаћим картицама у иностранству износио је 13,5 милиона евра (раст 61%), од чега су 70% остварила физичка лица, а 30% правна лица – пословним картицама.

Пословање националним платним картицама

Националним платним картицама обављено је око 1,8 милиона међубанкарских трансакција са преко 2 милијарде динара промета, што представља раст од 250% у поређењу са 2003. годином. У највећој мери захваљујући успешном развоју и експанзији DinaCard система, националне картице су освојиле око трећину удела у домаћем промету платним картицама.

DinaCard систем

У 2004. години, која је истовремено и прва целовита година рада DinaCard система, 37 банака чланица остварило је 367.000 међубанкарских трансакција са 611 милиона динара, а око 780.000 трансакција са 1,6 милијарди динара укупног промета.

DinaCard систем је током године обележавала велика зависност од Поштанске штедионице као издаваоца картица и успех програма је био у директној зависности од успеха DinaCard програма у Поштанској штедионици.

Планови у 2005. години

Систем DinaCard за 2005. годину планира:

- увођење платне функције за PostCard DinaCard картице,
- укључивање свих банака у Србији у систем DinaCard,
- развој кредитне DinaCard картице,
- даљи развој прихватне мреже,

- кобрендирање DinaCard картице са једним од интернационалних система,

- издавање из организационе структуре Народне банке Србије и започињање власничке трансформације.

Концепт револвинг DinaCard кредитне картице (DinaCard 3, DinaCard 6, DinaCard 12), који је прихваћен у највећем броју банака чланица, базира се на пресликавању навика највећег дела становништва у Србији да чековима на почек купује робу на 3, 6 или 12 рата. Кредитна DinaCard картица ће, уз додатну активацију већ издатих дебитних картица (картица везаних за текући рачун), омогућити ефикасну замену чека на почек. Концепт DinaCard 3, 6, 12 служиће и као окосница едукативне кампање која ће становништву приближити коришћење картица.

Поред увођења нових кредитних производа, DinaCard систем у 2005. години уводи и услугу плаћања мобилним телефоном, која ће додатно олакшати коришћење картица и проширити ниво услуга на продајна места која до данас нису у прихватној мрежи – паркинг гараже, такси службе и трафике. Србија ће тиме постати једна од првих земаља у свету са отвореним и свим банкама приступачним системом мобилних плаћања.

Година 2005. ће исто тако бити година када ће уз помоћ кобренд програма са једним од интернационалних партнера DinaCard картица добити додатну вредност – прихватање у иностранству и тиме заокружити ниво услуга у систему. Предуслов за овај корак је власничка трансформација Националног центра и улазак банака чланица у део власништва система DinaCard.

ЕМИСИЈА НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА

ГОТОВ НОВАЦ У ОПТИЦАЈУ	152
НОВЕ НОВЧАНИЦЕ У ОПТИЦАЈУ	153
АПОЕНСКА СТРУКТУРА ГОТОВОГ НОВЦА У ОПТИЦАЈУ	153
ФАЛСИФИКАТИ ДИНАРА	154
ПРИГОДНИ КОВАНИ НОВАЦ	155
НУМИЗМАТИЧКА ЗБИРКА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	155
ПЛАН ПУШТАЊА У ОПТИЦАЈ И ПОВЛАЧЕЊА ИЗ ОПТИЦАЈА НОВЕ НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА У 2005. ГОДИНИ	156

Готов новац у оптицају

Народна банка Србије од почетка 2003. године, са укидањем Завода за обрачун и плаћања и преласком платног промета у банке, готовим новцем из централног трезора снабдева трезоре својих филијала и експозитура, а оне даље снабдевају банке и друге имаоце рачуна код Народне банке, као и мењаче, и од њих из оптицаја повлаче похабане и оштећене новчанице.

Банке које имају потребу за готовим новцем средства са свог жиро-рачуна преносе на рачун Народне банке Србије отворен за те намене, а готов новац, до висине извршене уплате, преузимају из трезора филијала и експозитура. Банке готовим новцем снабдевају комитенте — предузећа, грађане и др.

У оптицају се паралелно налазе новчанице издања Народне банке Југославије апоена 10, 20, 50, 100, 200, 1000 и 5000 динара и новчанице издања Народне банке Србије апоена 100, 500, 1000 и 5000 динара.

Новчанице издања Народне банке Југославије постепено се повлаче из оптицаја и замењују новчаницама издања Народне банке Србије, према степену похабаности и оштећености.

У оптицају се налази ковани новац апоена 50 пара и 1 нови динар издања Народне банке Југославије од 1994. до 1999. године, ковани новац апоена 50 пара, 1, 2 и 5 динара издања Народне банке Југославије од 2000. до 2002. године и ковани новац апоена 1, 2, 5, 10 и 20 динара издања Народне банке Србије.

Стање готовог новца у оптицају утврђује се кад се од укупно израђеног готовог новца одузме износ уништеног готовог новца, стање готовог новца у трезору у Седишту, стање готовог новца у трезорима филијала и експозитура, стање у банкама, поштама и другим финансијским организацијама, стање готовине на путу, готов новац послат за тестирање машина за сортирање и уништај новчаница, а од увођења конвертибилности динара, у мају 2002. године, и готов новац послат банкама у иностранству (комисиона продаја).

Стање готовог новца у оптицају (у милионима динара)	
	Стање на дан 31. дец. 2004.
Израђени готов новац	161.118
Уништени готов новац	29.288
Готов новац у иностранству	223
Готов новац у трезорима НБС	81.788
Готов новац у благајнама банака	4.654
Готов новац у оптицају	45.165
Извор: Народна банка Србије.	

Нове новчанице у оптицају

Народна банка Србије је у 2004. години из нове серије пустила у оптицај следеће апоене новчаница:

- 17. септембра — новчанице апоена од 500 динара (потпис гувернера Радована Јелашића),
- 17. септембра — новчанице апоена од 100 динара (потпис гувернера Радована Јелашића).

С тим у вези, сачињене су и објављене одговарајуће одлуке о основним обележјима новчаница, као и одлуке о пуштању у оптицај наведених апоена новчаница.

Апоенска структура готовог новца у оптицају

Од укупног стања готовог новца у оптицају на дан 31. децембра 2004. године на новчанице се односило 97,96%, а на ковани новац 2,04%. У односу на крај 2003, учешће кованог новца у готовом новцу у оптицају веће је за 0,6%.

У структури новчаница на крају 2004. у односу на крај 2003. године, учешће апоена 1000 динара повећано је за 2,2%, а смањено учешће новчаница апоена 5000 динара за 1,1%, апоена 200 динара за 5,1%, апоена 100 динара за 2%, апоена 50 динара за 0,4%, док је учешће апоена 20 и 10 динара остало на истом нивоу.

Смањење учешћа наведених апоена новчаница и повећање учешћа апоена 1000 динара последица је првенствено повлачења из оптицаја похабаних и оштећених новчаница издања Народне банке Југославије и пуштања у оптицај новчаница апоена 1000 динара ради замене тих новчаница и израженијих потреба платног промета за новчаницама апоена 1000 динара.

Пуштањем у оптицај новчаница апоена 500 динара употпуњена је апоенска структура новчаница у оптицају, али је учешће тог апоена новчаница релативно мало (6,5%) због кратког периода од његовог пуштања у оптицај (септембар 2004).

У структури кованог новца на крају 2004. у односу на крај 2003. године, повећано је учешће апоена 20 динара (за 7,7%), апоена 10 динара (за 8,4%) и апоена 2 динара (за 1%), а смањено учешће апоена 5 динара (за 5,6%), апоена 1 динар (за 8,3%) и апоена 50 пара (за 3,2%).

Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају

Врста апоена	Стање на дан 31. дец. 2003.		Стање на дан 31. дец. 2004.	
	у милионима	у %	у милионима	у %
5.000 динара	4.235	10,0	3.938	8,9
1.000 динара	27.539	65,0	29.750	67,2
200 динара	0	0,0	2.867	6,5
100 динара	6.453	15,2	4.465	10,1
50 динара	2.675	6,3	1.897	4,3
20 динара	883	2,1	772	1,7
10 динара	328	0,8	344	0,8
5 динара	242	0,6	212	0,5
Свега:	42.355	100,0	44.245	100,0

Извор: Народна банка Србије.

Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају

Врста апоена	Стање на дан 31. дец. 2003.		Стање на дан 31. дец. 2004.	
	у милионима	у %	у милионима	у %
20 динара	24	3,8	106	11,5
10 динара	13	2,1	97	10,5
5 динара	241	38,6	304	33,0
2 динара	70	11,2	112	12,2
1 динар	212	34,0	236	25,7
50 пара	64	10,3	65	7,1
Укупно:	624	100,0	920	100,0

Извор: Народна банка Србије.

Фалсификати динара

Ради благовременог откривања и сузбијања фалсификата динара, Народна банка Србије је носиоце платног промета, Министарство унутрашњих послова и Интерпол редовно обавештавала о откривеним новим типовима фалсификата динара, са детаљним описом основних обележја фалсификованих новчаница и типом фалсификата. Поред тога, предузимала је активности у погледу едукације учесника у платном промету о обележјима оригиналних новчаница и основним карактеристикама фалсификованих новчаница, израде одговарајућих каталога и плаката, у којима су приказане основне карактеристике новчаница, са елементима заштите од фалсификата, као и њихове дистрибуције својим филијалама и експозитурама и пословним банкама.

Такође, Народна банка Србије је, путем средстава јавног информисања, грађане обавештавала о појави фалсификата динара, са препорукама како да поступају са готовим новцем и на који начин могу да препознају фалсификат.

Пригодни ковани новац

Народна банка Србије је 2. јула 2004. године у продају пустила два издања пригодног кованог новца, и то:

- пригодни златни ковани новац поводом 200-годишњице Првог српског устанка — златник апоена 10.000 динара, бруто масе 8,64 грама, финоће Au 900/1000, по продајној цени од 10.000 динара за један златник, и златник апоена 5.000 динара, бруто масе 3,45 грама, финоће Au 900/1000, по продајној цени од 5.000 динара за један златник;

- пригодни златни ковани новац поводом 120-годишњице Народне банке Србије — златник апоена 1 динар, бруто масе 8,64 грама, финоће Au 900/1000, по продајној цени од 10.000 динара за један златник.

За 2005. годину није предвиђено издавање пригодног кованог новца.

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2004. године од продаје пригодног кованог новца физичким и правним лицима у земљи остварен је укупан приход у износу од 5.975.330 динара.

Из оствареног укупног прихода покривени су трошкови метала (злато и сребро) у износу од 2.770.563,67 динара, трошкови израде и трошкови продаје у износу од 2.180.642,32 динара, а разлика између продајне цене и цене коштања од 1.024.124,01 динар односи се на обавезу према буџету Републике Србије, сходно Закону о пригодном кованом новцу.

Нумизматичка збирка Народне банке Србије

Нумизматички кабинет Народне банке Србије приредио је, 12. јула 2004. године, сталну изложбену поставку Нумизматичке збирке Народне банке Србије, поводом обележавања јубилеја 120 година Народне банке Србије. Концепцијом изложбе представљени су токови развоја и употребе новца на територији данашње Србије. Изложбом је обухваћен новац античког периода (грчки и римски) и средњовековног периода (византијски и српских средњовековних владара), новац новог века (турски, аустроугарски, венецијански и западноевропских земаља), новац модерног периода, представљен издањима новчаница и кованог новца Књажевине и Краљевине Србије из XIX и XX века, затим Краљевине Југославије, као и новац социјалистичке Југославије после Другог светског рата. Изложбом су обухваћена и последња издања новца Народне банке Југославије и Народне банке Србије који је данас у оптицају.

Изложба је пропраћена публикацијом и деплијаном "Новац на тлу Србије од најраније појаве до данас", чији су аутори запослени у Нумизматичком кабинету.

Поред тога, обављани су послови стручног вођења посетилаца кроз изложбену поставку, као и послови њене медијске презентације.

Истовремено су вршени послови конзервације и документарне обраде предмета из Збирке.

План пуштања у оптицај и повлачења из оптицаја новчаница и кованог новца у 2005. години

Програмом израде новчаница и кованог новца за 2005. годину предвиђени су:

- израда и пуштање у оптицај новчаница апоена 50 и 200 динара издања Народне банке Србије,
- израда и пуштање у оптицај кованог новца апоена 1 динар, 5 динара и 10 динара издања Народне банке Србије.

Издавањем и пуштањем у оптицај новчаница апоена 50 и 200 динара биће употпуњена серија новчаница издања Народне банке Србије.

Предвиђено је да се у 2005. години донесе одлука о повлачењу из оптицаја кованог новца апоена 50 пара издања Народне банке Југославије 1994, 1995. и 1996. године и они би требало да престану бити законско средство плаћања од 1. јануара 2006. године.

Повлачењем из оптицаја кованог новца апоена 50 пара делимично ће се унифицирати обележја кованог новца у оптицају у погледу масе, пречника и дебљине кованица.

ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНА АКТИВНОСТ

ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНА АКТИВНОСТ
ПЛАНОВИ ЗА 2005. ГОДИНУ

158
160

Законодавно-правна активност

Дирекција за законодавно-правне послове је у 2004. години учествовала у изради нацрта следећих републичких закона, односно давала мишљења на те нацрте: Нацрт закона о допуни Закона о Народној банци Србије, Нацрт закона о осигурању депозита, Нацрт закона о Агенцији за осигурање депозита, Нацрт закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о банкама и другим финансијским организацијама, Нацрт закона о јавном дугу, Нацрт закона о задуживању и давању гаранција државне заједнице Србија и Црна Гора, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о девизном пословању, Нацрт закона о Националној корпорацији за осигурање стамбених кредита, Нацрт закона о спречавању прања новца, Нацрт закона о стечајном поступку, Нацрт закона о регистрацији привредних субјеката, Нацрт закона о Агенцији за привредне регистре, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о заложном праву на покретним стварима уписаним у регистар, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о финансијском лизингу, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о јавним набавкама, Нацрт закона о осигурању, Нацрт закона о обавезном осигурању у саобраћају, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о платном промету, Нацрт закона о међународној трговинској арбитражи, Нацрт закона о играма на срећу, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о прекршајима, Нацрт закона о имовини државне заједнице Србија и Црна Гора, Нацрт закона о порезу на премије осигурања, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената, Нацрт закона о измиривању обавеза Републике Србије према Народној банци Србије и Нацрт закона о начину регулисања потраживања Републике Србије по основу преузетих инообавеза.

Ради спровођења и извршавања послова Народне банке Србије, гувернер је у 2004. години донео 95 општих аката, и то 81 одлуку, 11 упутстава и три правилника — који су објављени у "Службеном гласнику РС". Овим прописима обухваћени су следећи послови Народне банке Србије:

- *послови монетарног система и политике* (измене програма монетарне политике Народне банке Србије у 2004. години и програм монетарне политике Народне банке Србије у 2005. години, висина есконтне стопе, начин обрачуна, наплате и плаћања камате Народне банке

Србије, каматне стопе, обавезна резерва, услови и начин на који Народна банка Србије издаје краткорочне хартије од вредности, спровођење операција на отвореном тржишту, услови и начин депоновања вишкова ликвидних средстава банака код Народне банке Србије, минимални услови кредитне способности банака, кредити за одржавање дневне ликвидности банака на основу залоге хартија од вредности и др.);

- *девизни послови и односи са иностранством* (услови и начин рада девизног тржишта, услови и начин обезбеђења ликвидности исплате девизних депозита физичких лица код банака, услови за давање овлашћења банкама за обављање послова са иностранством, начин вођења девизне штедне књижице и девизног рачуна физичког лица – резидента и нерезидента у банци, услови и начин плаћања и наплаћивања и преноса по текућим и капиталним пословима у динарима и девизама, финансијски кредити из члана 2. став 2. Закона о кредитним односима са иностранством, начин регистровања, рокови и обрасци за регистровање кредитних послова са иностранством, услови за упис у регистар представништава и других облика финансијске делатности страних банака и других финансијских организација у земљи и начину вођења тог регистра, издавање дозволе за отварање представништава стране банке у Републици Србији, IBAN стандарди, повраћај царинских и других увозних дажбина и других мера за подстицај извоза и др.);

- *послови контроле* (ближи услови примене чл. 26. и 27. Закона о банкама и другим финансијским организацијама, критеријуми за класификацију билансне активе и ванбилансних ставки према степену наплативости, начин спровођења појединих одредаба Закона о банкама и другим финансијским организацијама, подаци које банке и друге финансијске организације достављају Народној банци Србије ради укључивања тих података у кредитни информациони систем Народне банке Србије, ближи услови за давање банкама сагласности за обављање делатности брокерско-дилерског друштва и за обављање делатности кастоди банке, минимум садржаја извештаја о ревизији финансијских извештаја за банке и друге финансијске организације, извештаји банака и других финансијских организација, ближи услови вршења контролне функције Народне банке Србије и др.);

- *послови трезора* (јединствени менични бланкети, пригодни ковани новац поводом 200-годишњице Првог српског устанка и поводом 120-годишњице Народне банке Србије, утврђивање продајне цене пригодног кованог новца, издавање, основна обележја и пуштање у оптицај новчаница од 100 и 500 динара и др.);

- *рачуноводствено-финансијски послови* (контни оквир и садржина рачуна у контном оквиру за Народну банку Србије и за банке и друге финансијске организације, аналитички рачуни у контном оквиру за Народну банку Србије, за банке и друге финансијске организације, обрасци финансијских извештаја за Народну банку Србије, за банке и друге финансијске организације, евидентирање, прикупљање, обрада и достављање података о књиговодственом стању рачуна банака и других финансијских организација и др.);

- послови платног промета (клиринг и функционисање обрачунских рачуна банака код Народне банке Србије, агент, електронски начин обављања платног промета, облик, садржина и начин коришћења јединствених инструмената платног промета, начин вршења контроле платног промета код банака, лиценца за обављање платног промета, поступање с меницама издатим до 31. децембра 2002. године, обрачунски рачуни и клиринг, отварање, вођење и гашење рачуна код банке, јединствена структура за идентификацију и класификацију рачуна и план рачуна за обављање платног промета код банке, плаћање у готовом новцу у динарима за правна и физичка лица која обављају делатност, праћење ликвидности и солвентности правних лица, спровођење принудне наплате с рачуна клијента, међубанкарски обрачун чекова по текућим рачунима грађана, управљање токовима готовине снабдевањем банака новчаницама и кованим новцем и др.);

- послови осигурања (ближи услови које треба да испуне лица из члана 39. Закона о осигурању и начин доказивања испуњености тих услова, као и потребна организациона, кадровска и техничка оспособљеност акционарског друштва за осигурање).

У току 2004. године, пред Уставним судом Републике Србије води се седам поступака. Пред трговинским судовима води се 55 парничних предмета, 21 поступак ликвидације, 27 поступака стечаја, шест извршних поступака и четири поступка по основу привредних преступа. Пред Врховним судом Србије у току је 25 управних спорова, док се пред општинским судовима води 78 парничних, два ванпарнична и 35 кривичних предмета. Пред иностраним судовима воде се два парнична поступка и један кривични поступак.

Планови за 2005. годину

Дирекција за законодавно-правне послове ће у току 2005. године учествовати у изради прописа и подзаконских аката којима ће се уредити област банкарског и финансијског система, а учествоваће и у изради уставних одредаба о положају Народне банке Србије — настојећи да се јача њена независност и самосталност. У том смислу ће учествовати и у изради одредаба које се буду предлагале ради измена и допуна Закона о Народној банци Србије, као и свих других закона који се односе на остваривање циљева и функција Народне банке Србије.

ИНФОРМАЦИОНА ТЕХНОЛОГИЈА

АКТИВНОСТИ ИНФОРМАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ
ПЛАНОВИ ЗА 2005. ГОДИНУ

162
164

Активности Информационе технологије

Процес електронског достављања података пословних банака и других финансијских организација Народној банци Србије је у 2004. години потпуно прихваћен, тако да је систем контроле и обавештавања одговарајућих сектора Народне банке аутоматизован. Током године прихваћено је и обрађено 246.000 извештаја банака и других финансијских организација са око 10.000.000 трансакција.

У Регистру ималаца рачуна у платном промету крајем године било је евидентирано 557.000 рачуна правних лица и предузетника, од чега око 485.000 активних.

У сарадњи са Сектором за надзор осигуравајућих друштава, дефинисан је начин прикупљања и обраде електронских порука, што је за циљ имало перманентну контролу осигуравајућих друштава.

Увођењем нових апликативних решења, унапређено је пословање у следећим областима:

1) Девизно пословање

- имплементација пројекта којим је употпуњен пријем од иностраних банака и слање тим банкама порука и диспонибилитет девизних резерви
- имплементација пројекта за управљање ризиком
- започет пројекат за обрачун извозних стимулација и извозних подстицаја

2) Међународна сарадња

- имплементација финансијског уговора Европске инвестиционе банке за финансирање малих и средњих предузећа у секторима индустрије и услуга и пројекта инфраструктуре у општинама Србије и Црне Горе – Арех Глобални кредит II
- евидентирање и имплементација новодобијених кредитних аранжмана са међународним финансијским организацијама

3) Монетарни послови

- иницирање пројекта за експертски систем (анализе и предвиђања)

- непосредни репо уговори
 - репо аукције
 - зајам за привредни развој Републике Србије
- 4) Пословање Народне банке
- обрачун зарада запослених
 - обрачун пореза на додату вредност и праћење свих улазних и излазних фактура
 - праћење извршења финансијског плана набавки
 - активности у припреми документације за нови пројекат за рачуноводство
 - аутоматизација активности *Help Desk*-а
- 5) Послови Трезора и мењачки послови
- 6) Принудна наплата
- 7) Послови контроле банака
- обухват свих осталих извештаја
- 8) Послови надзора осигуравајућих друштава
- Прикупљање и обрада електронских порука
- 9) FSAP – програм процене финансијског сектора

Ради унапређења техничке инфраструктуре у Народној банци, реализоване су следеће активности:

- увођење AD (активног директоријума) на локацији Булевар краља Александра и консолидација сервера
- учешће у пројектима изградње комуникационог чворишта Славија и имплементација IP телефоније
- имплементација и администрација нових оперативних система (Linux I MS Windows 2003)
- увођење нове верзије Symantec антивирусног софтвера на свим локацијама, укључујући и филијале са експозитурама
- инсталација нове рачунарске опреме

У 2004. години није било прекида у пружању услуга Информационе технологије (осим десет минута прекида у раду централног рутера).

Током године имплементиран је процес управљања пројектима. Смањен је број апликативних решења са преко 120 на 40 груписањем мањих програмских решења у свеобухватне апликације. Стандардизован је развој апликативног софтвера, дефинисан и примењен процес за обезбеђење квалитета пројеката (Software Quality Assurance) и креиран Intranet site за Народну банку.

Уговорена је набавка софтвера за Document Management System.

Раздвојено је продукционо и развојно окружење на платформама Windows, Linux и UNIX и имплементирано стандардно окружење на

радним станицама (WinXP/Win2000/WinNT), где је то хардвер дозволио, и заштита на свим радним станицама.

Настављен је континуирани рад на контроли квалитета апликативних решења у складу са процесом управљања пројектима.

Планови за 2005. годину

У 2005. години Информациона технологија ће активно учествовати у даљем развоју пројекта операција на отвореном тржишту, девизног пословања, рачуноводства и експертског система за монетарно пословање и послове контроле банака и осигурања. Пројекат унапређења рада Help Desk-а омогућиће да подршка крајњим корисницима буде централизована, адекватна и ажурна. Наставиће се такође рад на програму заштите информација.

Развој Информационе технологије ће се и убудуће заснивати на дефинисаним процесима, процедурама и стандардима. Посебна пажња ће се поклањати сталном стручном усавршавању запослених у овој организационој јединици, као и едукацији запослених у Народној банци Србије.

ОРГАНИЗАЦИОНЕ И КАДРОВСКЕ ПРОМЕНЕ

БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ	166
КВАЛИФИКАЦИОНА СТРУКТУРА ЗАПОСЛЕНИХ	167
СТАРОСНА СТРУКТУРА ЗАПОСЛЕНИХ	168
СПРОВОЂЕЊЕ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА	168
ОРГАНИЗАЦИЈА СТРУЧНИХ СКУПОВА	169
ПРИЈЕМ ПРИПРАВНИКА И ПЛАНОВИ ЗА 2005. ГОДИНУ	169

Број запослених

У Народној банци Србије (основне организационе јединице и специјализована организација) на дан 31. децембра 2004. године у радном односу је било 4.081. запослени, према 5.349 на дан 31. децембра 2003, што значи да је током 2004. године број запослених смањен за 1.268, или за 23,71%.

Преглед укупног броја запослених у Народној банци Србије									
Организац. део	31. децембар 2003.				31. децембар 2004.				% повећања односно смањења (9-5):5
	Неодређено време	Нераспоређени и радници на располагању	Одређено време	Укупно (2+3+4)	Неодређено време	Нераспоређени и радници на располагању	Одређено време	Укупно (6+7+8)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
НБС – Седиште	1.263	51	125	1.439	1.196	8	120	1.324	7,99
ГРФ – Београд	755	338	100	1.193	537	124	7	668	44,01
Филијала у Новом Саду	699	77	38	814	492	55	10	557	31,57
Филијала у Приштини	5	22	–	27	4	–	–	4	85,19
Филијала у Нишу	351	44	43	438	267	29	8	304	30,59
Филијала у Крагујевцу	307	40	25	372	262	17	11	290	22,04
Филијала у Ужицу	244	26	14	284	207	19	5	231	18,66
ЗИН	774	8	–	782	703	–	–	703	10,10
Укупно у НБС:	4.398	606	345	5.349	3.668	252	161	4.081	23,71
Извор: Народна банка Србије.									

Смањење броја запослених током године извршено је првенствено по основу споразумног престанка радног односа између запослених и Народне банке Србије, што је подразумевало и исплату одговарајуће отпремнине за запослене.

Квалификациона структура запослених

Преглед броја запослених по квалификационој структури на дан 31. децембар 2004.

Организациони део	Стручна спрема									Укупно (2–10)
	Др	Мр	ВСС	ВШС	ВКВ	ССС	КВ	ПК	НСС	
НБС – Седиште	7	24	542	81	21	529	43	–	77	1.324
ГРФ – Београд	–	1	87	89	9	379	29	4	70	668
Филијала у Новом Саду	–	1	77	51	2	354	29	3	40	557
Филијала у Приштини	–	–	2	1	–	1	–	–	–	4
Филијала у Нишу	–	–	48	28	1	182	14	1	30	304
Филијала у Крагујевцу	1	2	35	29	–	178	15	–	30	290
Филијала у Ужицу	–	1	28	19	1	144	10	1	27	231
ЗИН	–	4	75	57	227	208	46	6	80	703
Укупно у НБС:	8	33	894	355	261	1.975	186	15	354	4.081

Извор: Народна банка Србије.

Преглед броја запослених по квалификационој структури у 2004. у односу на 2003. (у %)

	Стручна спрема									Укупно
	Др	Мр	ВСС	ВШС	ВКВ	ССС	КВ	ПК	НСС	
31. децембар 2003.	28	14	1.058	515	287	2.572	235	–	640	5.349
	0,52	0,26	19,78	9,62	5,36	48,08	4,39	–	1,96	100,00
31. децембар 2004.	8	33	894	355	261	1.975	186	15	354	4.081
	0,20	0,81	21,91	8,70	6,39	48,39	4,56	0,37	8,67	100,00

Извор: Народна банка Србије.

Ако се упореди квалификациона структура запослених у 2004. са квалификационом структуром у 2003. години, уочава се знатна разлика код броја запослених са звањем магистра – тј. повећање са 14 на 33, али и смањење броја запослених са звањем доктора наука, са 28 на 8, и запослених са нижом стручном спремом, са 640 на 358.

Старосна структура запослених

Преглед броја запослених по старосној структури								
Организ. део	31. децембар 2004.							Просек година старости
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60	Укупно	
НБС – Седиште	–	141	386	457	323	17	1.324	42,25
ГРФ – Београд	–	25	61	240	316	26	668	48,19
Филијала у Новом Саду	–	18	88	216	226	9	557	46,48
Филијала у Приштини	–	–	–	2	2	–	4	50,50
Филијала у Нишу	–	10	43	101	141	9	304	47,52
Филијала у Крагујевцу	–	4	25	108	146	7	290	48,62
Филијала у Ужицу	–	7	30	93	95	6	231	47,56
ЗИН	–	24	187	333	158	1	703	43,63
Укупно НБС	–	229	820	1.550	1.407	75	4.081	45,19
%	–	5,61	20,09	37,98	34,48	1,84	100,00	

Извор: Народна банка Србије.

Према критеријуму година живота, у Народној банци Србије доминирају запослени између 40 и 50 година, што изражено у процентима износи 37,98%. У Филијали у Приштини просек година живота запослених је највиши, док је у Седишту тај просек најнижи.

Спровођење стручног образовања

Преглед броја запослених који су користили стручно усавршавање у 2003-2004.		
Врста стручног усавршавања	Број запослених	
	2003.	2004.
Магистратура, правосудни испит и специјализација	15	24
Дошколовање	8	3
Стручна обука за стицање звања брокера	0	0
Настава страних језика (од почетног до потпуног знања, као и специјалистички пословно–банкарски)	378	294
Испит ради стицања сертификата Британског савета	7	12
Стручни испит за приправника	4	4
Обука за рад на персоналном рачунару	0	209
Курсеви, семинари и саветовања у земљи и иностранству	140	185

Извор: Народна банка Србије.

Број запослених који су у току 2004. године похађали курсеве, семинаре и саветовања у земљи и иностранству повећан је за 21,63% у поређењу са бројем запослених у 2003.

Број запослених који су били обухваћени курсевима страних језика смањен је за 22,22% у односу на број запослених који су у 2003. години били обухваћени тим курсевима.

Обуку за рад на персоналном рачунару за запослене у Седишту, током године, изводили су запослени из Информационе технологије.

Организација стручних скупова

Народна банка Србије организовала је током 2004. године низ стручних расправа о релевантним економским питањима. Одржани су округли столови и семинари на теме: "Улога националне платне картице DinaCard у даљем развоју платних картица у Србији", "Конкурентност привреде Србије", "Осигурање депозита", "Хипотекарни кредити", "Монетарна политика у условима двовалутног система", "Стратегија преласка неформалног двовалутног система ка евр" и "Развој тржишта кредита за пољопривреду".

Пријем приправника и планови за 2005. годину

Стручни испит за приправника у току 2004. године, по истеку приправничког стажа од једне године, полагала су четири приправника.

Радни однос на одређено време у својству приправника са високом стручном спремом засновала су 23 приправника, и то у Сектору за међународну сарадњу, Сектору за контролу и надзор пословања банака и других финансијских организација, Сектору за послове надзора над обављањем делатности осигурања, Центру за истраживања, Дирекцији за рачуноводство и финансије и Информационој технологији.

Планом за 2005. годину предвиђено је да се изврши нова унутрашња организација, којом ће се објединити у одговарајуће организационе јединице истоврсни или сродни и међусобно повезани послови и задаци утврђени Правилником о унутрашњој организацији Народне банке Србије (Г. бр. 1141 од 26. 32003, Г. бр. 1743 од 3. 6. 2004. и Г. бр. 4193 од 6. 12. 2004).

У току 2005. године предвиђено је да се, као и у претходне две године, организује двомесечна пракса (јул-август) за најбоље студенте четврте године економског, правног, природно-математичког и електротехничког факултета и Факултета организационих наука, као и одговарајућих факултета за Завод за израду новчаница и кованог новца — Топчидер, а њоме ће бити обухваћено 30 студената са факултета у Србији и 10 студената са факултета из иностранства.

Дугорочни план предвиђа и пријем одређеног броја високостручних младих кадрова без радног искуства (приправници), односно са радним искуством.

Крајем 2004. године Народна банка Србије започела је са усавањањем младих стручњака из сектора банкарства кроз стручне програме новоосноване Академије за банкарство и финансије.

Академија за банкарство и финансије, у оквиру Народне банке Србије, основана је с циљем побољшања нивоа стручности запослених не само у Народној банци него и у банкарском сектору у целини. Академија је крајем прошле године организовала два округла стола о развоју и управљању људским ресурсима и семинар о модерном банкарству за младе

стручњаке. Академија ће у 2005. години, кроз континуиране семинаре, наставити са едукацијом запослених у банкарском сектору.

Поред тога, и у 2005. години наставиће се са стручним усавршавањем запослених (страни језици, стручни испити за звања брокера, овлашћеног рачуновође, ревизора, овлашћеног актуара, актуара и сл.).

У плану је такође успостављање сарадње са међународним организацијама у области стручне обуке и професионалног развоја кадрова у Народној банци Србије.

Народна банка Србије је у 2004. години посебну пажњу посветила и бризи о својим пензионерима окупљеним у Удружење пензионера Народне банке Србије. Удружењу је само у прошлој години на име једнократне помоћи уплаћено 330 хиљада динара. Народна банка ће и у 2005. години наставити да помаже пензионере, а предвиђено је и организовање више активности које ће побољшати квалитет рада Удружења.

У току прошле године, у оквиру реализације кредита за решавање стамбених потреба запослених, од укупно 572 запослена који су конкурисали за стамбени кредит решено је 98 случајева доделом кредита.

ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА

ОСНОВНЕ АКТИВНОСТИ У 2004. ГОДИНИ	172
ПЛАНОВИ ЗА 2005. ГОДИНУ	173

Правни оквир за развој функције интерне ревизије, поред Закона о банкама и другим финансијским организацијама и Закона о рачуноводству који својим одредбама индиректно упућују банке на формирање интерне ревизије, чини и Одлука о основним принципима организације и рада интерне ревизије банке и друге финансијске организације, која прописује обавезу успостављање интерне ревизије у свим банкама. Важан корак ка регулисању улоге интерне ревизије начињен је и кроз одредбе Закона о привредним друштвима и Закона о осигурању, донетих у 2004. години, којима је предвиђена могућност, односно обавеза организовања интерне ревизије у разним правним формама привредних друштва. Нова регулатива неминовно ће наметнути интензивније координиране активности на стандардизацији ревизорских поступака и промовисању најбоље праксе професије интерних ревизора кроз које би се омогућила примена законских одредаба.

И поред несумњивог напретка, правни оквир развоја и институционалног дефинисања интерне ревизије код нас биће употпуњен тек усвајањем свеобухватних решења у виду новог закона о рачуноводству и ревизији, чија је припрема у току. Интерна ревизија Народне банке Србије активно је учествовала у процесу израде нацрта наведеног закона, предлажући решења, којима би се, за разлику од важеће регулативе, прецизније и на свеобухватан начин уредили основни принципи интерне ревизије у нашој земљи.

Основне активности у 2004. години

Послови интерне ревизије у Народној банци Србије извршавају се у оквиру самосталне организационе јединице, чији су положај, улога, циљеви, одговорност и овлашћења регулисани правилником. Циљ рада Интерне ревизије јесте да сагледа да ли је систем интерних контрола (мрежа мера, процедура и поступака коју је руководство Народне банке Србије успоставило ради управљања ризицима, као и ради контроле и руковођења тим процесима) адекватан и да ли функционише на одговарајући начин.

Интерна ревизија наведени циљ остварује пре свега кроз извршавање Годишњег плана, и то путем идентификације и процене ризика, вредновања успостављеног система интерних контрола, давања препорука

за њихово унапређење, као и кроз консултантску активност ради пружања подршке остваривању стратешких циљева Народне банке Србије, са акцентом на управљање ризицима и интерним контролама.

Након сваке обављене појединачне ревизије, Интерна ревизија је сачињавала објективне и независне извештаје о активностима запослених, адекватности и функционисању система интерних контрола, дајући препоруке за отклањање уочених недостатака, како би се умањили идентификовани ризици и унапредили радни процеси.

У складу са правилником, Интерна ревизија је путем *follow up* ревизија периодично пратила активности организационих јединица на имплементацији препорука датих у извештајима о обављеним ревизијама.

Ради подизања квалитета пословних процеса у Народној банци Србије, путем уједначавања приступа обављању послова и схватању одговорности, сагледавања целине процеса и могућности за његову рационализацију, бољи надзор и контролу, веће мобилности запослених и лакшег увођења у посао нових запослених и сл., Интерна ревизија је током 2003. године покренула иницијативу за документовање свих пословних процеса у Народној банци. Прва фаза тог пројекта завршена је 31. децембра 2004. формулисањем писаних процедура и инструкција за све пословне процесе.

Истовремено са обављањем основних активности, запослени у Интерној ревизији континуирано су радили на свом професионалном усавршавању. Обука је била усмерена пре свега на област интерне ревизије и међународних стандарда финансијског извештавања.

Планови за 2005. годину

Деловање Интерне ревизије Народне банке Србије у 2005. години биће усмерено првенствено на остваривање Годишњег плана, али и на даљи развој методологије рада, која се заснива на вредновању ризика у пословању организационих јединица Народне банке (*risk based auditors approach*), као и на промовисање функције интерне ревизије у Народној банци.

Поклањањем пажње сталној обуци, развоју и усавршавању запослених и практичном имплементацијом усвојених знања, Интерна ревизија ће настојати да се још више приближи стандардима и пракси развијених земаља. Конкретни кораци у том смеру свакако подразумевају и упућивање одређеног броја запослених на усавршавање и сертификацију при *The Institute of Internal Auditors*. Поред тога, посебан акценат биће стављен на развој интерне ИТ ревизије, због све већег значаја који информационе технологије имају у пословним активностима Народне банке.

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ

ИЗВЕШТАЈ РЕВИЗОРА	177
БИЛАНС УСПЕХА	179
БИЛАНС СТАЊА	180

KPMG d.o.o. Beograd

Studentski trg 4
11000 Belgrade
Serbia & Montenegro

Telephone: +381 11 328 28 82
Fax: +381 11 328 11 93
E-mail: info@kpmg.co.yu
Internet: www.kpmg.co.yu

Trgovinski sud u Beogradu
broj reg. ul. 1-77746-00
Matični broj 17148858
Račun 265-1100310000180-61
PIB 100058593

GUVERNERU I SAVETU NARODNE BANKE SRBIJE**Mišljenje nezavisnog revizora**

Izvršili smo reviziju priloženog bilansa stanja Narodne banke Srbije (u daljem tekstu: Banka) na dan 31. decembra 2004. godine i odgovarajućeg bilansa uspeha, bilansa tokova gotovine i izveštaja o promenama na kapitalu Banke za godinu koja se završava na taj dan. Rukovodstvo Banke je odgovorno za sastavljanje i prikazivanje finansijskih izveštaja. Naša odgovornost je da, na osnovu izvršene revizije, izrazimo mišljenje o prikazanim finansijskim izveštajima. Reviziju finansijskih izveštaja Banke za godinu koja se završila na dan 31. decembra 2003. godine, obavio je drugi revizor.

Reviziju smo izvršili u skladu sa Međunarodnim standardima revizije koji zahtevaju da reviziju planiramo i izvršimo na način koji omogućava da se u razumnoj meri uverimo da finansijski izveštaji ne sadrže materijalno značajne greške. Revizija uključuje ispitivanje dokaza na bazi provere uzoraka, kojima se potkrepljuju iznosi i informacije obelodanjene u finansijskim izveštajima. Revizija takođe uključuje ocenu primenjenih računovodstvenih politika, procena koje je izvršilo rukovodstvo, kao i opštu ocenu prezentiranih finansijskih izveštaja. Smatramo da izvršena revizija obezbeđuje razumnu osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Prema našem mišljenju finansijski izveštaji prikazuju istinito i objektivno po svim bitnim pitanjima finansijsko stanje Banke na dan 31. decembra 2004. godine, rezultate poslovanja, tokove gotovine i promene na kapitalu i rezervama za godinu koja se završava na taj dan i sastavljeni su u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Bez kvalifikovanja našeg mišljenja, skrećemo pažnju na sledeća pitanja:

(a) Kao što je objašnjeno u napomeni 19. uz finansijske izveštaje, na dan 31. decembra 2004. godine, dospele a neplaćene obaveze Banke po ino-kreditima iznose CSD 4.635 miliona (31. decembra 2003. – CSD 2.459 miliona). S obzirom da dospele obaveze po osnovu glavnice i pripadajuće kamate nisu izmirene od strane Banke u ugovorenim rokovima, poverilac ima pravo da zahteva prevremenu otplatu nedospelog iznosa kredita u iznosu od CSD 1.159 miliona (31. decembra 2003. godine – CSD 3.005 miliona). Rukovodstvo Banke nas je informisalo da su u toku pregovori o uslovima izmirenja ovih obaveza sa ino-kreditorom, a u vezi sa reprogramiranjem obaveza i eventualnim otpisom dela duga. Do datuma izdavanja ovog izveštaja, ino-kreditor nije uputio Banci zahtev za prevremenu otplatu nedospelog dela kredita.

(b) Kao što je objašnjeno u napomeni 28. uz finansijske izveštaje, pregovori o raspodeli imovine Savezne Republike Jugoslavije između Republike Srbije i Republike Crne Gore su u toku. Postizanje konačnog sporazuma o deobi može imati materijalnog uticaja na finansijske izveštaje Banke, uključujući potencijalno ukidanje posebnih rezervisanja za nenaplativa potraživanja, kao i uticaj na tretman obaveza, uključujući prihode i rashode po osnovu kamata. Efekat na finansijske izveštaje Banke nije moguće kvantifikovati u ovom trenutku.

Beograd, 26. april 2005. godine

KPMG d.o.o. Beograd

Nina Bulatović
Managing Partner

Narodna Banka Srbije
Finansijski izveštaji

BILANS USPEHA
ZA GODINU KOJA SE ZAVRŠAVA 31. DECEMBRA 2004. GODINE

U milionima CSD	2004.	Reviziju obavio drugi revizor 2003.
Prihodi od kamata	8.067	5.376
Rashodi kamata	(4.824)	(3.423)
Neto prihodi od kamata	3.243	1.953
Prihodi od naknada i provizija	3.841	4.575
Rashodi naknada i provizija	(1.268)	(975)
Neto prihodi od naknada i provizija	2.573	3.600
Neto prihodi od trgovanja	8.092	3.387
Prihodi od dividendi	30	54
Ostali prihodi	1.206	952
Ukupno poslovni prihodi	15.144	9.946
Neto ispravke vrednosti sredstava i rezervisanja	(2.391)	(3.022)
Ostali poslovni rashodi	(5.931)	(5.254)
Dobit pre posebnih prihoda	6.822	1.670
Posebni prihodi	-	2.130
Dobit	6.822	3.800

Narodna Banka Srbije
Financijski izveštaji

BILANS STANJA NA DAN 31. DECEMBRA 2004. GODINE

U milionima CSD	Reviziju obavio drugi revizor	
	2004.	2003.
AKTIVA		
Gotovina i tekući računi kod banaka	12.895	16.581
Depoziti kod banaka u inostranstvu	103.829	92.176
Zlato i ostali plemeniti metali	8.871	7.837
Hartije od vrednosti kojima se trguje	125.334	84.175
Hartije od vrednosti raspoložive za prodaju	15.291	-
Hartije od vrednosti koje se drže do dospeća	-	17.000
Kredit	2.549	1.586
Članska kvota u Međunarodnom monetarnom fondu i sredstva u specijalnim pravima vučenja	42.007	37.848
Osnovna sredstva i nematerijalna ulaganja	16.986	7.947
Ostala sredstva	1.868	3.483
Ukupno aktiva	329.630	268.633
PASIVA		
Obaveze		
Obaveze prema bankama i drugim fin. organizacijama	116.066	87.302
Obaveze prema državi i drugim deponentima	37.979	33.796
Obaveze prema Međunarodnom monetarnom fondu	103.087	92.308
Izdane hartije od vrednosti	1.765	2.223
Gotov novac u opticaju	45.165	42.979
Ostale obaveze	3.028	3.259
Ukupno obaveze	307.090	261.867
Kapital		
Državni kapital	3.319	3.319
Revalorizacione rezerve	13.932	5.067
Akumulirani dobitak/(gubitak)	5.289	(1.620)
Ukupno kapital	22.540	6.766
Ukupno pasiva	329.630	268.633

Beograd, 26. april 2005. godine

NARODNA BANKA SRBIJE

Ivan Rangelov
Generalni direktor Direkcije za
računovodstveno finansijske poslove

Radovan Jelašić
Glavni revizor

